

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TASARIM İLKELERİ DOĞRULTUSUNDA
CEPHE KARAKTERLERİ:
KONYA ŞEFİK CAN CADDESİ ÖRNEĞİ

Nursena TOPATAN ORHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Temmuz-2019
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Nursena TOPATAN ORHAN tarafından hazırlanan "Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Cephe Karakterleri: Konya Şefik Can Caddesi Örneği" adlı tez çalışması 26/07/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/~~oy çokluğu~~ ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. Mine ULUSOY

Danışman

Prof. Dr. Mine ULUSOY

Üye

Doç. Dr. Murat ORAL

Üye

Doç. Dr. H. Derya ARSLAN

İmza

.....

.....

.....

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

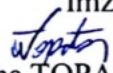
Prof. Dr. Hakan KARABÖRK
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

Nursena TOPATAN ORHAN

Tarih:26.07.2019

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TASARIM İLKELERİ DOĞRULTUSUNDA CEPHE KARAKTERLERİ: KONYA ŞEFİK CAN CADDESİ ÖRNEĞİ

Nursena TOPATAN ORHAN
Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mine ULUSOY

2019, 93 Sayfa

Jüri
Prof. Dr. Mine ULUSOY
Doç. Dr. Murat ORAL
Doç. Dr. Hatice Derya ARSLAN

Biçimin insanların yaşamı üzerinde önemli etkileri vardır. Kenti meydana getiren mimari mekanların cepheleri ve biçimsel özellikleri ile bu etkilenmede büyük rolü vardır. Mimarlık, biçimle iletişime geçtiğimiz bir yöntemdir. Bu sebeple mimarlığın da kendine ait bir dili ve oluşum süreci vardır. Mimar ya da izleyici, mimari öğeleri tanımaya çalıştıklarında, kendilerini, dili kullananlar gibi bir anlamsal çerçeve içinde bulurlar. Bu nedenle bir kentin devamlılığı amacıyla biçimsel ve anlamsal (özne ve nesne) bütünlüğü sağlayacak ilkelerin kullanıcıların tespiti, yerleşkelerin insanlara yabancılaşmasını önleyeceği gibi geleneksel ve modern cephe örneklerinin birbiriyle alışveriş yapmalarına da yol gösterecektir. Mimari bir yapının okunabilirliğine bakılırken; bulunduğu bölgeden, yapıldığı tarihten, konumundan, malzemesinden ve çevresindeki yapılardan ayrı düşünülmesi mümkün değildir.

Bu araştırmada, çalışma alanı olarak Konya'nın son dönemde kentsel dönüşüme açılarak popüler bölgesi haline gelen Şefik Can Caddesi seçilmiştir. Bu çalışmada, Konya'nın şehir gelişimine katkı sağlayacak bir bölgesi olan Şefik Can Caddesi üzerinde seçilen cephelerin, tasarım anlayışları incelenerek, kentsel dönüşümün ve modern mimarlığın etkisiyle oluşan cephe karakterleri tasarım ilkeleri doğrultusunda öznel ve nesnel veriler aracılığıyla değerlendirilmiştir. Şefik Can Caddesi'nin yeni bir bölge olması nedeniyle bu cadde üzerinde yapılan cephelerin kent-insan üzerindeki etkileri analiz edilerek, daha sonra yapılacak olan kentsel dönüşüm çalışmaları ve yeni yapılaşmalar için altlık oluşturması amaçlanmaktadır. Apartmanlaşmanın Konya kentindeki tarihi, mimari gelişimi ve sosyolojik değişimi araştırılmıştır. Bu çalışma esnasında yapılan cephelerin karakterleri, tek yapı değerlendirmeleri tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak genel değerlendirilme yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen verilerle çıkarılan ana fikirler ortaya konulmuştur. Şefik Can Caddesi üzerinde seçilen cephelerin bazı karakteristik özellikleri ve yapılan anket çalışması irdelenmiştir. Tasarım ilkeleri doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile cephe tasarımının bağımsız bir çalışma olarak değil, bütünsel sürekliliği olan bir çalışma olarak görülmesi gerekmektedir. Elde edilen sonuçlar kapsamında ileriye dönük öneriler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algı, Apartman, Cephe, Karakter, Konut, Konya, Tasarım ilkeleri

ABSTRACT

MS THESIS

FACADE CHARACTERISTICS IN ACCORDANCE WITH DESIGN PRINCIPLES: ŞEFİK CAN STREET EXAMPLE

**Nursena TOPATAN ORHAN
Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Prof. Dr. Mine ULUSOY

2019, 93 Pages

**Jury
Prof. Dr. Mine ULUSOY
Doç. Dr. Murat ORAL
Doç. Dr. Hatice Derya ARSLAN**

The form has important effects on people's lives. The architectural spaces that make up the city have a great role in this influence with their facades and formal features. Architecture is a way we communicate with form. For this reason, architecture has its own language and formation process. When the architect or audience tries to recognize architectural elements, they find themselves in a semantic framework, such as those using language. For this reason, the determination of the principles that will provide formal and semantic (subject and object) integrity for the purpose of continuity of a city will prevent the alienation of the settlements to the people and will also lead the traditional and modern façade examples to shop with each other. Looking at the readability of an architectural structure; it is not possible to think separately from the region it was built, from the date, location, material and surrounding structures.

In this research, Sefik Can Caddesi, which has become a popular area of Konya as a study area, has been opened to urban transformation. In this study, the facade characteristics of urban facades and modern architecture were analyzed by analyzing the design concepts of the facades selected on the Sefik Can Avenue which is a region that will contribute to Konya's city development. As Şefik Can Caddesi is a new region, it is aimed to analyze the effects of the façades on this street to the city-people and to create a base for the urban transformation studies and new developments. The historical, architectural development and sociological changes of the building in Konya were investigated. In this study, the general characteristics of the facades, single structure evaluations and design principles were evaluated. In the conclusion section, the main ideas obtained with the data obtained as a result of the researches are presented. Some characteristics and survey of the selected facades on Şefik Can Caddesi were examined. Within the scope of the results, forward suggestions were discussed.

Keywords: Apartment, Character, Design Principles, Facade, Housing, Perception

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana rehberlik eden bilgi ve tecrübesini benimle paylaşan ve yardımcı olan danışman hocam Prof. Dr. Mine ULUSOY'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca her zaman beni destekleyen ve hep yanımda olan başta eşim Mehmet ORHAN'a ve tüm aile bireylerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nursena TOPATAN ORHAN
KONYA-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLERİN DİZİNİ	ix
ÇİZELGELERİN DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	1
1.2. Kaynak Araştırması	2
1.3. Materyal ve Yöntem	6
2. KONYA’NIN GENEL ÖZELLİKLERİ, KONUT TARİHİ VE MİMARİ GELİŞİMİ	7
2.1. Konya İlinin Genel Özellikleri	7
2.2. Konya’nın Konut Tarihi Açısından Gelişimi.....	8
3. KAVRAMSAL ALT YAPI	12
3.1. Konut	12
3.2. Kentsel Dönüşüm.....	13
3.3. Cephe	15
3.3.1. Cephe Karakterlerinin Tarihsel Gelişimi	17
3.3.2. Cephe Karakterlerini Değerlendirmede Kullanılabilecek Tasarım İlkeleri	24
3.4. Algı	40
3.5. Anlam ve Beğeni	40
3.6. Cephenin Algılanması.....	41
4. ALAN ÇALIŞMASI	43
4.1. Çalışma Alanının Konusu Olan Cephelerin Seçilme Nedenleri Ve Ölçütleri	49
4.2. Anket Tasarımına Yaklaşım ve Anket Soruları	53
4.3. Soru Kağıdı	56
4.4. Bulgular Ve Tartışma.....	56
4.4.1. Demografik Bilgilerin Değerlendirilmesi	56
4.4.2. Şefik Can Caddesi’ndeki Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Cepheleri .	57
4.4.2.1. Seçimlerin Yaş, Cinsiyet, Meslek, Eğitim Durumu, Bulunma Durumu	
Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi	58

4.4.2.2. Şefik Can Caddesi'ndeki Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Cepheleri Tasarım İlkeleri Doğrultusunda T-test ve Anova Yöntemleriyle Değerlendirilmesi 61	
4.4.3. Şefik Can Caddesi'ndeki Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Cepheleri 69	
4.4.3.1. Seçimlerin Yaş, Cinsiyet, Meslek, Eğitim Durumu, Bulunma Durumu Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi	70
4.4.4. Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesi	72
4.4.5. Şefik Can Caddesi Genel Değerlendirme Soruları Değerlendirilmesi ...	74
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	77
5.1. Sonuçlar	77
5.2. Öneriler	80
KAYNAKLAR	81
İNTERNET KAYNAKLARI.....	85
EKLER	86
ÖZGEÇMİŞ	93

ŞEKİLLERİN DİZİNİ

Şekil 2.1 Konya İli Krokisi (KTO,2012)	7
Şekil 2.2 1800'lü Yıllarda Konya Şehir Evlerinden Görünüm (Karpuz, 1996).....	9
Şekil 2.3 Hayat Apartmanı Giriş Cephesi (Ulusoy, 2014)	9
Şekil 3.1 Sun Tapınağı, Konark, Hindistan, MS 1026 URL-1	17
Şekil 3.2 Edfu Tapınağı, Philae, Mısır, MÖ 57	17
Şekil 3.3 Çatalhöyük duvar bezemeleri, Konya, MÖ 5500	18
Şekil 3.4 Notre Dame Katedrali, Fransa	18
Şekil 3.5 Floransa Kimsesizler Hastanesi, İtalya.....	19
Şekil 3.6 San Carlo alle Quattro Fontane Kilisesi, Roma URL-6	19
Şekil 3.7 Kristal Saray, Londra ve Makineler Galerisi, Fransa (Biol, 2006)	20
Şekil 3.8 İkinci TBMM Binası, Ankara.....	21
Şekil 3.9 Casa Mila, Gaudi, Barcelona.	22
Şekil 3.10 Villa Savoye, Le Corbusier, Fransa.....	23
Şekil 3.11 United Habitation (Kozlowski, 2019)	28
Şekil 3.12 Floransa'dan görünüş-Katedralin kent silüetindeki egemenliği (Sema, 2006)	29
Şekil 3.13 Alberti,Rucelli Sarayı (Sönmez,2011)..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
Şekil 3.14 Salk Enstitüsü	31
Şekil 3.15 Murcia Municipal URL-12	31
Şekil 3.16 Falling Water (Şelale Evi).Mimar: Frank Lloyd wright.....	32
Şekil 3.17 La Tourette Manastırı, Le Corbusier	34
Şekil 3.18 Depolar - Proje Kanaal	34
Şekil 3.19 Solo Long Island ,F.L. Wright URL-14	35
Şekil 3.20 Safranbolu Evleri URL-15.....	35
Şekil 3.21 Casa Malaparte URL-16.....	35
Şekil 3.22 First Unitarian Kilisesi ve Okulu, L.Kahn, New York	36
Şekil 3.23 Mekanda Işık, Yüzey Ve Renk Etkileşimi.(Sema, 2006).....	38
Şekil 3.24 Allianz Arena, Münih.	38
Şekil 3.25 Venturi, Institute for Scientific Information, Philadelphia, 1979.....	40
Şekil 4.1 Şefik Can Caddesi Eski(2015) Görünümü	45
Şekil 4.2 Şefik Can Caddesi Eski(2015) Görünümü	46
Şekil 4.3 Sekiz Mahalle kentsel dönüşüm alanı fiziksel veriler ve proje (Kaynak: Serdaroğlu Sağ.2011).....	47
Şekil 4.4 Şefik Can Caddesi 2009 yılı.	47
Şekil 4.5 Şefik Can Caddesi 2017 yılı.	48
Şekil 4.6 Şefik Can Caddesi panoramik görüntüleri.....	49
Şekil 4.7 Seçilen binaların vaziyet planında gösterimi.....	49

ÇİZELGELERİN DİZİNİ

Çizelge 3.1 Araştırmacıların Tasarım İlkeleri	26
Çizelge 4.1 Tasarım İlkesi Modeli.....	43
Çizelge 4.2 Kullanılacak Model	44
Çizelge 4.3 Seçilen Cepheler ve Özellikleri	50
Çizelge 4.4 Gözlem Grupları	53
Çizelge 4.5 Tasarım İlkeleri Bağlamında Faktör Grupları Ve Anket Soruları ‘‘Şefik Can Caddesi’ndeki Seçilen Bina Cepheleri	55
Çizelge 4.6 Demografik Değerlendirme Tablosu	57
Çizelge 4.7 Yaşamak İçin Tercih Edilen Binaların Tercih Sayıları Tablosu.....	58
Çizelge 4.8 Yaş Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu	58
Çizelge 4.9 Cinsiyet Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu	59
Çizelge 4.10 Meslek Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu.....	59
Çizelge 4.11 Eğitim Durumu Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu	60
Çizelge 4.12 Bulunma Durumu Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu.....	60
Çizelge 4.13 Şefik Can Caddesi’nde Seçilen 9. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları.....	62
Çizelge 4.14 Şefik Can Caddesi’nde Seçilen 9. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları.....	63
Çizelge 4.15 Şefik Can Caddesi’nde Seçilen 16. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Bağlamında Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları	64
Çizelge 4.16 Şefik Can Caddesi’nde Seçilen 16. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları.....	66
Çizelge 4.17 Şefik Can Caddesi’nde Seçilen 3. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları.....	67
Çizelge 4.18 Şefik Can Caddesi’nde Seçilen 16. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları.....	69
Çizelge 4.19 Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Binaların Tercih Sayıları Tablosu.....	70
Çizelge 4.20 Yaş Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu	70
Çizelge 4.21 Cinsiyet Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu	71
Çizelge 4.22 Meslek Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu	71
Çizelge 4.23 Eğitim Durumu Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu.....	71
Çizelge 4.24 Bulunma Durumu Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu.....	72
Çizelge 4.25 Şefik Can Caddesi T-Test Analizi Tablosu	74

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

KTO: KTO Konya Ticaret Odası

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TDK: Türk Dil Kurumu

Vb.: ve benzeri

1.GİRİŞ

İnsanların barınma ihtiyacı ile üretmeye başlaması yapılı çevreyi oluşturmuştur. İnsanlar yapılı çevreyi oluştururken buldukları dönemin sosyo-ekonomik, teknolojik durumu, toplum beğenileri, çevre şartları vb. etkilemektedir. Cephe de belirtilen tüm bu faktörleri fiziksel çevre kullanıcılarına sunmaktadır.

Günümüzde yapılı çevre şekillenirken, mimarlığın kentle iletişim gücü, her türlü mekanı oluştururken ve değerlendirirken oluşan sorunların analizinde ve çözüm sürecinde, kısacası her alanda, yapıların biçimi ile anlamları arasındaki ilişki vurgulanmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Kenti oluşturan yapıların mekanları kadar cepheleri de kenti büyük ölçüde etkilemektedir. Bu durumda çevrenin biçimsel yapısıyla ilgili kararlar alan tasarımcıların bazen tasarımlarıyla ilgili tek kaygıları çevrenin biçimsel niteliği olmaktadır. Halbuki mimarlık ürününün görsel boyutunu oluşturan cephelerin kullanıcı gözüyle analiz edilmesi gerektiği konusu kent kullanıcısı ve kent silüeti açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, mimarlık dilinin kent ile birbirine bağlanma sürecini fiziksel çevre kullanıcılarına doğrudan sunan bir mimari öge olan cephe, konut üzerinden ele alınmaktadır. Yapının önemli bir parçası olan “cephe” elemanının, son dönem tasarlanan yapılarda görsel bir analiz kapsamında, insan - kent ve konut arasındaki ilişkileri nasıl etkilediği incelenmektedir.

Görsel algı, mekansal algı ve mekan kavramı cephelerin zaman içinde değişen ve gelişen işlevleri, çalışmanın kuramsal temelini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, mimarlığın temel unsurlarından biri olan “cephenin” kent üzerindeki etkilerini belirlemek, bu etkilerin, toplumun kentle ve yapılarla olan bağlarını nasıl etkilediğini görsel olarak değerlendirmek, değerlendirme sonuçlarını mimarların tasarım sürecinde ya da mevcut mimari ürünün yorumlanmasında kullanımını sağlamaktır.

Bu çalışma Konya ili Selçuklu merkez ilçesindeki son dönem kentsel dönüşüm projeleri kapsamında oluşmuş Şefik Can Caddesi’ndeki konutları kapsamaktadır. 2005 yılın da faaliyete geçen bu cadde Beyşehir Çevre Yolu ile iş merkezleri bölgesini birbirine bağlamaktadır. Konum itibariyle önemli bir hal alan bölge halen daha değişmekte ve gelişmektedir.

1.2. Kaynak Araştırması

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve sonrasında konu ile ilgili araştırmanın tamamlanmasında cephe karakterlerini inceleme amaçlı yapılan birçok akademik çalışmadan yararlanılmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda daha önce yapılmış olan çalışmalardan bazıları şunlardır:

N. Mouloud (1969); T. Yücel (1977), yapısal dilbilimin kullandığı mantığın bir uzantısı olan yapısalci yaklaşımın yani yığinsal dış görünümünden, çözümlenmiş yapıya geçmesini sağlayan -öğelerin ayrılması ve derin yapının ortaya çıkarılması- uygulamalarını kullanmışlardır.

A. Yücel (1981) ise çalışmalarında, mekanı bir dil olarak yorumlamaya yönelik araştırmalar yapmıştır.

H. Sanoff (1991) da insan-çevre ilişkisinin tanımlanmasında; görsel, anlamsal iletişimin araştırmalarda çözümleyici yöntemlerin geliştirilmesi açısından yardım sağlayabileceğine dikkat çekmiştir.

A. Rapoport (1982) kullanıcı ve tasarımcı açısından öznenin, çevre bağlamında da nesnenin "anlam" problemini incelemektedir. Çevre, anlam ve iletişim sorununu Rapoport, zaman, mekan, iletişim ve anlam organizasyonuna bağlı olarak irdelemiştir. Çevresel anlamı, semiotik, sembolik ve sözsüz iletişim yaklaşımı çerçevesinde ele almıştır.

N. Teymur, (1982), B. Hiller (1996), insan-çevre ilişkisinin; özne-nesne arasında yer alan bilgi süreci açısından, kavramsal bir çerçevede tartışılabileceğini vurgulamıştır. Mimarlığı hem bir ürün, hem de bir süreç olarak ele almış, özne-nesne ilişkisini öznel sürecin katkıları bağlamında değerlendirmiştir.

N. Schulz (1985) ise fiziksel çevrelere geleneksel kimliklerini kazandırmak için "yerin tını" (genius loci), "bir yer duygusu" gibi kavramları mimarlık çerçevesi içinde sorgulamıştır.

S. Ostrowetsky & J.S. Bordreuil (1978 & 1980), Güney Fransa bölgesel mimarisine öykünen "Yeni-Provansal" tatil konutu mimarisini konu alan araştırmalarında, geleneksel ve "geleneksele-öykünen" ya da "yeni-bölgesel" konutların kullandıkları belli başlı mimari elemanları (kemerli pencere, seramik, friz, kirpi saçak, vb.) belirleyip bu elemanların ilişki ve gruplarının özelliklerini değerlendirmiştir. Aynı mimari sözlüğü (tümüyle gelenekselden alınan öğeleri) kullanan mimarının,

gelenekselden farklı düzeylerde ayrıldığı saptanmış, araştırmacılar bu yargıyla, bir üslup sapmasının dilsel yorumundan bilimsel göstergelere ulaşmıştır.

Robert G., Hershberger & Robert C., Cass, (1988) çalışmalarında, 12 prototif konut örneği toplam 120 mimarlık öğrencisi tarafından 30 sıfat çifti bulunan bir anlamsal farklılaşma ölçeği ile değerlendirilmiştir. Mimarların, müşteri-kullanıcı grubunun tasarlanacak ya da tasarlanmış bir çevreye ilişkin yanıtlarını (istek, beğeni ve tercihlerini) önceden bilmelerinin, tasarımın daha erken safhalarında bu bilgilerin tasarıma aktarılmasıyla, tasarlanacak binanın, çevrenin niteliklerini en iyi hale getirmek için gerekli olduğunu vurgulamıştır.

H. Sanoff (1974) tasarımcıların, görsel çevrede arzulanan yaklaşımları tanımlamada yararlanabilecekleri bir model sunmak amacıyla, tanımlayıcı yargıların Anlamsal Farklılaşma ölçeği ile saptanan 4 değişik stildeki konut yerleşimine ait cephe 30 tasarımcı ve araştırmacı mimar ile 30 planlama bölümü mezuniyet öğrencilerine değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile en çok tercih edilen çevrelerin karmaşık, uyarıcı, duygulu, dinamik; daha az tercih edilen çevrelerin ise basit, genel geçer, simetrik olarak tanımlandığı ve mimarlar ile öğrenciler arasında sanıldığı gibi büyük farklar olmadığı saptanmıştır.

M. Krampen (1978) & M. Krampen, K. Öztürk, H. Saltık (1978) & N. Krampen, (1979a; 1979b), fiziksel bağlamda cephe tercihlerinin seçimini amaçlayan çalışmada, Trabzon yöre halkının ayrı üsluplardaki (Rum, Osmanlı ve Doğu Karadeniz üsluplarındaki) bina görüşlerine karşı farklı tinsel tepkilerinin olup olmadığının araştırılmıştır. Toplam 55 gözlem grubuna değerlendirilmiştir.

Toplam 24 yapının değerlendirildiği çalışma sonucunda, özellikle kadınların eski görünüşleri, erkeklerin çoğunluğunun yeni görünüşleri tercih ettiği, işlevsel yönden yapılan karşılaştırmada ise tüm gözlemlerin yeni görünüşleri tercih ettiği saptanmıştır. Mimarların tasarladığı binaların estetik değerlendirmede üstte sıralanmasına karşın, işlevsel sıralamada bunun tersi olmuştur. İçinde yaşama tercih yeni görünüşlü yapılardan yana olmuştur. Bunun sebebi ise eskilerin içlerinin barınma için yeterince uygun koşullar sağlamayacağı kanısındır.

Janssens, (1984)'in bina dışlarının nasıl algılandığı ve tanımlandığı üzerine yaptığı bir seri deneyden; 1. deney, binanın tanımlanabilirliğinin, binanın belirgin fiziksel özellikleri ve cephe detayları ile ilişkili olduğu varsayımı üzerine kurulmuştur.

Mimari uyaran olarak tek ve çok katlı, günlük yaşamda aşına olunan konut cephelerinin seçildiği ve 20 adet mimarlık 1.sınıf öğrencisinin değerlendirme yaptığı çalışmada sonuçlar;

1-Göz hareketleri ölçümleri

2-Sözlü tanımlamalar

3-Küller'in 8 faktör grubu kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışma sonucunda bina cephelerinde diğer bölümlerden daha çok giriş ve pencerelerin dikkat çektiği ayrıca karmaşık ve çok renkli olan bölümler de, boş, büyük tekdüze yerlere oranla (duvar, çatı gibi) gözün sabitlendiği mimarların sunulan binaları tanımlamak için anlamsal olarak farklı bir dil kullandıkları, yine mimarların genel olarak sade, düz ve daha tutarlı (süslemesiz) cepheleri tercih ettiği belirlenmiştir. (Polatoğlu Baytin, Ç., 2004)

L. Groat (1988) “Mimarlıkta Bağlamsal Uygunluk Kişisel Bir Zevk Sorunu mu?” konulu araştırmasında; insanların binalarla arasındaki bağlamsal ilişkilerinin değerlendirilmesi ve gözlem grupları arasındaki tutarlılığın araştırılması yapılmıştır.

İki gözlem grubunun (mimarlar ve olmayanlar) yanıtları karşılaştırıldığında tercih yargılarının birbirine oldukça yakın olduğu bulunmuştur. Çalışma bağlamsal-tasarım stratejilerinin tercih edilen ve edilmeyenleri hakkında bazı genel sonuçlar vermektedir. (Polatoğlu Baytin, Ç., 2004)

Ş. Ö. Gür & A. Asasoglu, (1992) - Ş. Ö. Gür & Ö. Cordan, (1999) araştırmaları kullanıcı beğenilerini öğrenmek üzere yapılmıştır. Bu amaçla, sekiz farklı stildeki apartman cephelerinin çizimleri üç gruba ayrılmış gözlemlere (akademide mimar olanlar, pratikte yer alan mimarlar ve meslek dışındakiler) gösterilmiş ve gözlemcilerin gösterilen apartmanları beğeni tercihleri ile mimarlar ve toplum arasında beğeni farklılığının olup olmadığı öğrenilmek istenmiştir.

Araştırma sonucunda kullanıcının ilk tercihi modern mimariden yana olmuştur. Kullanıcının ikinci seçimini ise Klasik Osmanlı döneminin seçkin oran ve formları olmuştur. Bu seçim kullanıcının tarihinden kopmadığını göstermiştir

Çalışma sonucunda, nerede bütünlük ve birlik sağlanmışsa o daha güzel olarak kabulü ortaya çıkmıştır. Ayrıca, geleneksel estetik kavramlar; bütünlük, birlik, oran, denge gibi kavramların tartışılması gerekliliği de çalışmanın sonucu olarak değerlendirilmiştir.

V. İmamoğlu (1979), Ankara'da gerçekleşen ve geleneksel çağdaş konut cephelerini konu alan araştırma, konutlara ilişkin beğeni ve tercihleri belirlemeyi amaçlamıştır.

Çalışmada, geleneksel konutların, çağdaş olanlara, ağaçlı olanlarında ağaçsız olanlara oranla daha güzel algılandıkları ortaya çıkmıştır. Kat sayısına dair veriler cinsiyet ve yaşa göre farklılık göstermekle beraber, genellikle çocuklar geleneksel, yetişkinler ise çağdaş binaları tercih etmiştir. Ev-apartman karşılaştırmasında ise tek katlı, bahçeli evler tercih edilmiştir.

Ö. Şenyiğit (2010), İstanbul'da Meşrutiyet ve Halaskargazi Caddelerin' deki tarihi cepheleri konu alan çalışmada, bireylerin bu cephelere ilişkin beğeni ve tercihlerini belirlemeyi amaçlamıştır.

Sonucunda, tasarım ilkeleri bağlamında cephe tasarımına bağımsız bir sanat çalışması olarak değil bütünsel sürekliliği olacak şekilde (tarihi, kültürel, geleneksel...) bakılması gerektiğini saptamıştır. Yani yeni ve eski zaman arasında iletişim sağlamaktadır.

P. Yurt (2010) Ankara'daki apartman blokları cepheleri üzerindeki renk kullanımını araştırmıştır. 20. Yüzyılda mimari renk anlayışının, güncel örnekler üzerinde incelemiştir. Konutlardaki renk tercihleri ve mimari anlam arasındaki süreklilik ve süreksizlikleri analiz etmek için Ankara'daki konutları seçmiştir. Yöntem olarak farklı ölçek, konum, dil ve tipolojilere ait konut yapılarının cephelerini beş farklı kategoride karşılaştırmıştır.

Ş. Süslü (2009) Konya'da apartman yapılarının tarihi süreç içinde cephe özelliklerinin gelişimini incelemiştir. Konya'da seçilen apartman yapılarını kat planları, mimari özellikleri, cepheleri ve fotoğraflarıyla birlikte analiz ederek karşılaştırmıştır. Sonuç olarak; incelenen apartmanlar bulunduğu bölgeye göre herhangi bir karakteristik özellik taşımamaktadır. Apartmanlar yapıldığı yılın teknolojik ve ekonomik durumlarına göre inşa edilmiştir. Zaman içerisinde yapı malzemelerinin gelişmesiyle binalarda çok fazla malzeme bir arada kullanılabilir. Bu da apartmanların belirli bir karakterinin olmamasına sebep olmuştur.

M. Kaş (2014) Konya'da Konut sorununun çözümünde kentsel dönüşümün kullanıcı ve kent üzerinde etkilerini incelemiştir. Kentsel dönüşüm projelerinin kenti nasıl değiştirdiğini ve bu değişimin kullanıcılar üzerindeki etkilerini anlatmıştır. Çalışma sonucunda, kentsel dönüşüm projelerinin uygulandıkları mahallelerde konut ve çevre kalitesini artırdığı, diğer yandan, konut ve çevre kalitesindeki olumlu gelişimin; katılımcıların kentsel dönüşüm projesi hakkındaki olumlu kanaatleri ve projelere katılımlarının sağlanmasının projeleri destekleme davranışlarını da olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Cephe-kullanıcı bağlamında incelenen araştırmalarda yöntem olarak çoğunlukla öznel değerlendirmeye yönelik açılımların kullanılmış olduğu gözlemlenmiştir. Oysaki öznel değerlendirme sonuçlarının nesnel değerlendirme ile ilişkilendirilmediği müddetçe elde edilen verilerin tasarım sürecinde somut veriler oluşturması mümkün değildir. Bu amaçla çalışmada, nesnel değerlendirme ile birlikte öznel değerlendirmenin bütün halinde analiz edilerek, kullanıcı gruplarının anlamsal değerlendirmeleri ile cephedeki tasarım ilkelerinin ilişkilendirilmesinin cephe tasarımı sürecinde tasarımcıya yol gösterici olması hedeflenmektedir.

1.3. Materyal ve Yöntem

Konya'daki son dönem konut cephelerinin incelendiği bu çalışmada ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiş olup bu incelemeler sonucunda veriler analiz edilmiştir. Kütüphane kaynakları, internet kaynakları, kataloglar, akademik çalışmalar, tanıtım film ve broşürleri incelenmiştir.

Konya kenti incelenip, konuyla ilgili kavramlar anlatıldıktan sonra alan çalışması yapılmıştır. Alan çalışmasının içeriğinde değerlendirilecek cepheler belirlendikten sonra fotoğraflama yapılarak vaziyet planı üzerinde işaretlenmiştir. Doğru sonuca ulaşabilmek için cephe tasarım ilkeleri doğrultusunda anket soruları hazırlanıp farklı gözlemci gruplarına uygulanmıştır. Anket sonuç verileri istatistiksel olarak SPSS programı kullanılarak çeşitli faktörlere göre analiz edilmiştir. Analizler sonucunda gözlemci grupların tercihleri, faktörlerin tercihleri değiştirip, değiştirmediği, tercih edilen cephelerin tasarım ilkeleri bağlamında yorumlanmıştır.

Tez alışması sırası ile;

- Literatür taraması,
- Fotoğraflama,
- Konut yapılarının gruplandırılması,
- Anket sorularının hazırlanması,
- Anket sorularının gözlemci gruplarına uygulanması,
- Anket verilerinin istatistiksel olarak değerlendirilmesi,
- Sonuçların değerlendirilmesi
- Önerilerin sunulması aşamalarından oluşmaktadır.

2. KONYA’NIN GENEL ÖZELLİKLERİ, KONUT TARİHİ VE MİMARİ GELİŞİMİ

2.1. Konya İlinin Genel Özellikleri

Konya ili 36° 41’ ve 39° 16’ kuzey enlemleri ile 31° 14’ ve 34° 26’ doğu boylamları arasında, İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, yer almaktadır. Konya ili yüzölçümü 40,814 km² olan Türkiye'nin en büyük ilidir. (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 Konya İli Krokisi (KTO,2012)

Konya’da İç Anadolu Bölgesi’nde hüküm süren karasal iklim egemendir. Konya ilinin yüksek ovalarında, yazları gündüzleri sıcak, geceleri serin kışları ise soğuk, gece-gündüz ısı farkı yüksek, az yağışlı bir iklim tipi bulunmaktadır. Yağış tipi genellikle kardır. Konya’nın büyük bölümü kapalı havza durumundadır. (KTO, 2012).

Konya, doğu ve batı illeri ile kuzey ve güney illeri arasında ulaşımı sağlayan İç Anadolu’da önemli karayollarının geçtiği bir ildir. Tarih boyunca Konya il merkezi coğrafi konumu nedeniyle önemli bir konaklama ve ticaret yeri olmuştur. Karayolu ile ulaşımı kadar demiryolu ulaşımı da Konya ilinde önemli ölçüde bulunmaktadır. 2010 yılı itibariyle il sınırları içinde geçen demiryolu uzunluğu 590 km'dir. Türkiye genelinde 9,594 km’ lik demiryolu ağı bulunup, bunun %6,1’i Konya iline aittir. 2011 yılında ise Ankara, İstanbul ve İzmir gibi şehirlere demiryolları ile yapılan yük ve yolcu taşımacılığı süresini kısaltmak amacıyla, Ankara-Konya yüksek hızlı tren hattı kullanıma başlamıştır. Ayrıca bir adet askeri-sivil havaalanı bulunmaktadır.

2017 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Konya'nın nüfusu 2180149 kişidir. 2016-2017 yılı ile yıllık nüfus artış hızı % 8.70, nüfus yoğunluğu % 56 olmuştur.

Konya'da da nüfus artışıyla birlikte konut talebi de artmaktadır. TÜİK verilerine göre konut talebinin artışı konutların ve konut satışlarının artmasına neden olmaktadır (TÜİK, 2019).

2.2. Konya'nın Konut Tarihi Açısından Gelişimi

Toplumların yaşamakta olduğu her dönemde gelenek ve kültür konut üzerinde etkili olmuştur. Yaşadıkları alandaki iklim ve çevre koşulları yaşama tarzlarını şekillendirmekte ve gelenekselleştirerek yüzyıllar boyu devam ettirmektedir. Konya' da bu gelenekler Selçuklulardan günümüze kadar gelmiştir. Konya konut tarihi açısından dönemlere ayırdığımızda bu dönemler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Cumhuriyet Öncesi
- Cumhuriyet Sonrası
- 1967 ve sonrası
- 1983-1985 yılları
- 1985-2008 yılları
- 2008-2017 yılları

Her dönem ve her yapı çeşidine göre cepheler karakteristik özelliklere bürünmüştür. Yapılar buldukları dönemin sosyo-ekonomik, iklimsel, geleneksel, siyasal vb. özelliklerine bağlı kalmaktadır. Mahremiyete ve dönemin ekonomik durumuna bakıldığında geleneksel Konya evlerinin dış cephe itibarı ile oldukça yalın bir görünümü vardır. Kerpiç malzemenin yoğun olarak kullanıldığı geleneksel Konya kent dokusunda, yapılar toprak sıvalı ve düz toprak damlıdır en önemli cephe elemanları; pencereler, çıkmalar ve giriş kapılarıdır. (Şekil 2.2) (Ulusoy, M., 1999).

Şekil 2.2 1800'lü Yıllarda Konya Şehir Evlerinden Görünüm (Karpuz, 1996)

Konya kentinin ülke genelindeki apartman konut yapılaşmasına katılımı, Konya'nın ilk apartman örneği olan 1937 yılında Hayat Apartmanı yapılmıştır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 Hayat Apartmanı Giriş Cephesi (Ulusoy, 2014)

Hayat Apartmanı, Alâeddin Tepesi'ni Mevlana Müzesine bağlayan Alâeddin Caddesi üzerinde tasarlanmıştır. Konya'da apartman yapısı 1937'den sonra 1951 yılına kadar inşa edilmemiştir. Konya'daki ilk apartman örnekleri; geleneksel iç sofalı Konya Evinin plan organizasyonunda görülen bazı farklı detaylarla birlikte devamı şeklindedir. Geleneksel konut kültürünün değişiminde apartman tarzı konut yapısı, önemli bir adımdır. Dolayısıyla konut kültürü değişiminin ilk basamağı olarak apartman tanımlanabilir.

Konya 'da apartmanlaşmanın başlaması ve gelişmesi eski kent dokusunu yıkıp, yeni yapılar yapmak şeklinde olmamıştır. Eski yapılar korunarak günümüze getirilmek istenmiştir. Fakat günümüzde Selçuklu ve Osmanlı mimarisinden ayakta kalan çok az örnek vardır.

İmar planlaması her kent için önem arz etmektedir. Cumhuriyet dönemi sonrası kentler için onarım sürecidir. 1930'lu yıllarda Türkiye'de kentlerin onarımı için atılan adımlardan biri de imar çalışmalarının başlamasıdır. Konya için ise imar planı çalışmaları 1947 yılında yapılmıştır. Fakat ilk uygulanan imar planı 1966 yılında Yavuz Taşçı, Haluk Berksan ile yapılmış olup 1967 yılında uygulamaya konulmuştur. 1967 yılında yapılmış olan Konya İmar Planı 1983 yılında revize edilmiştir. 1989 yılında ise Konya büyük şehir olarak; Konya Büyükşehir Belediyesi, Meram Belediyesi, Selçuklu Belediyesi ve Karatay Belediyesi olarak bölünmüştür. Bu da Konya için bir dönüm noktası olmuş ve daha sonra Konya modern apartman yapılarıyla farklı boyut kazanmaya başlayarak gecekondulaşmanın önüne geçilmeye çalışılmıştır (Ulusoy, 1999).

1967 yıllarında onaylanan imar planının ilk kısmında Nalçacı Caddesi bulunmaktadır. Yeni yapılacak konutlar için Nalçacı Caddesi seçilmiştir. İlk olarak beş bloktan oluşan apartman grupları yapılmıştır. 1969 yılında ise gecekondulu önleme bölgesi olarak Aydınlık Evler bölgesi seçilmiştir.

Konya'da 1973 yılına kadar müstakil konutlar fazlayken 1973 yılından sonra apartman sayısı hızla artmış ve 1990'lı yıllarda aradaki fark daha çok artmıştır.

Konya'da özel sektörler tarafından yapılan lüks apartman konutları kent merkezindeki (Cedidiye, Mahmuriye, Şeyh Sadrettin gibi) bölgelere yapılmıştır. 1990'lı yıllardan sonra ise konutlar siteler şeklinde ve merkezden uzak bölgelerde (Meram bölgesi, İstasyon çevresi, Tural Mah., Melikşah Mah., Armağan Mah. Gibi) yapılmıştır.

20. yüzyılın başlarında ise Konya'da çok büyük caddeler bulunmamaktadır. Şehrin en büyük caddesi, Mevlana türbesine yakın çarşının içinden geçen ve şehrin dışına bağlayan İstanbul Caddesi ile çarşının kenarından geçen ve şehri güney kasaba ve köylerine bağlayan Larende(Karaman) Caddesi'dir.

Kentin önemli caddelerinden biri de Hükümet Konağı'nı Alaaddin Tepesi'ne bağlayan Alaaddin Bulvarı'dır. Bu cadde korunarak apartmanlaşmaya izin verilmemiştir (Süslü, 2009).

Diğer önemli bir cadde ise Alaaddin tepesini Anıt alanına bağlayan Atatürk Caddesi'dir. Bu cadde üzerinde orijinalliğini koruyabilmiş tarihi binalar bulunmaktadır.

Daha sonra İstanbul Çevre yolu, Beyşehir Çevre yolu gibi çevre yollarının açılmasıyla bu ana hatlara bağlantı sağlamak amacıyla önemli caddeler açılmıştır.

Konya'da son dönemde açılmış olan önemli caddelerden biri de Şefik Can Caddesi'dir. Sekiz Mahalle kentsel dönüşüm projesi kapsamında olan bu alan 2005 yılında kullanıma açıldıktan sonra işlek bir cadde halini almıştır. Alanın ilk planlama tarihi 1966 imar planına dayanmaktadır.

Son dönemlerde tüm Türkiye'de olduğu gibi Konya'nın hızlı kentleşmesiyle birlikte Konya'da da 2000'li yıllarda üst-orta ve üst sınıflara hitap eden dışa kapalı konut tipleri ortaya çıkmıştır. Kent merkezindeki konutlarda yaşanan aşırı yoğunluk, otopark sıkıntısı, çevre kirliliği, yeşil alan yetersizliği, sosyal alan eksikliği ve trafik sorunları gibi sorunlar insanları kapalı site kullanımına yöneltmektedir. Bu siteler genelde geniş alanlar üzerinde, alternatif yaşam tarzı ve farklı hizmetler sunan, sosyal donatıları gelişmiş olan konutlardır. Seçkinlik, dışa kapalılık, farklı yaşam tarzı temaları kuran bu sitelere talep her geçen gün artmaktadır. Apartman tipli konutlardan farklı kapalı otoparkları, alışveriş ve sosyal mekanları, açık alanları ve güvenlik olarak sayılabilir. Bu kapalı konut siteleri Konya'nın konut gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Kapalı siteler için geniş alanlar gerekmektedir. Bu nedenle son dönemlerde kentsel dönüşüm alanlarında da kapalı site örnekleri yer almaktadır.

Konya kentinde son dönemde konutlaşma anlamında mekânsal gelişimini biçimlendiren kentsel dönüşüm ve yenileme projeleri olmaktadır. Artan kentleşme hızıyla birlikte yeni apartmanlaşmalar, konut alanları ihtiyaç olup, ortaya çıkmaktadır. Ülkemizin sosyo-ekonomik politikasına göre artan kent nüfusuna yönelik yeni barınma-konut bölgeleri oluşumu amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla birlikte yeni yollar yapıp yeni büyük caddeler oluşturulmaktadır.

3. KAVRAMSAL ALT YAPI

3.1. Konut

En genel anlamda konut, insanların temel gereksinmelerinden biri olan barınma gereksinmesini karşılayan bir yapıdır. Barınma, ilk çağlarda yeryüzünde bulunan mağara, kovuk gibi alanlarla karşılanmıştır. Daha sonra insanlar üretmeye başladıkça yaptıkları araç ve gereçler gibi yaşama mekanlarını da kendileri üretmeye başlamışlardır. İnsanlık tarihi boyunca farklı kültürlerde ve toplumlarda, yapılı çevrede en önemli yapılar konutlardır.

Konut sözcük anlamıyla; ‘insanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer, mesken’ olarak ifade edilmektedir (TDK sözlüğü, 1998). ‘Mesken’ sözcüğüyle ifade edilen konut, insanın günlük yaşamını barındıran yapılara verilen addır. Kentbilim Terimleri Sözlüğü’nde, ‘bir ya da birkaç ev halkının yaşaması için yapılmış, insan yaşamasının gerekli kıldığı uyuma, yemek pişirme, soğuktan ve sıcaktan korunma, yıkanma ve tuvalet ihtiyacı gibi temel gereksinme konularında kolaylıkları bulunan barınak’ olarak ifade edilmiştir (Keleş, 1998).

Devlet Planlama Teşkilatı’nın yapmış olduğu tanıma göre ise konut; insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için barınma ihtiyacını karşılayan, gereksinim, girişim, projelendirme, inşaat, kullanım süreçlerinden geçerek, bekâr, evli, tek veya çok çocuklu, yaşlı, özürlü, özel konumlu (göçmenler, afetzedeler, gecekondular vb.) bireylerin yaşam biçimine uygun olarak, kullanım kolaylıkları sağlayacak şekilde imarlı alanlarda (kentler) veya mücavir alanlarda (kırsal) inşa edilen yapılardır.

İnsanın beden ve ruh sağlığı açısından büyük bir önemi olan konut, ihtiyaçlar sıralamasında ilk sıralarda yer almaktadır. Konut, toplum hayatının sosyal ve ekonomik açıdan en önemli faktörlerinden biridir. İnsanların barınma ihtiyacını karşılamasının yanı sıra kentleri şekillendirmede rolü büyüktür. Ayrıca, toplumların bilgi birikimini, kültürünü ve gelişmişlik seviyesini yansıtmaktadır (Toprak, 2001).

Konutun kent ve insan yaşamındaki işlevleri çoktur. Konut bir barınak, dinlenme ve çalışma alanı, üretilen bir meta, spekülasyona konu bir yatırım unsuru, bir tüketim aracı, gelecek güvencesi, toplumsal ilişkilerin canlandırılmasına olanak sağlayan bir araç, kentsel çevreyi üreten kültürel bir yapı, kişiyi çevreden koruyan ve toplum içerisinde yaşaması için olanaklar sunan bir mekân olması konutun insan ve toplum yaşamındaki işlevlerinin zenginliği açısından önemlidir (Tekeli, 1996).

3.2. Kentsel Dönüşüm

Kentsel dönüşüm, sözlükte ‘‘yıpranan kent dokularının yenilenerek korunmasını ve kullanılarak yaşatılmasını öngören yaklaşımı ve bu amaçla hazırlanan yasayı tanımlamakta kullanılan terim’’ olarak geçmektedir (Hasol, 2005).

Kentsel dönüşüm, zaman içinde fonksiyonu bozulmaya uğramış, fiziksel ve çevresel etkilerden dolayı yıpranmış, yıkılmaya yüz tutmuş, sosyal ve ekonomik çevreden dışlanmış, ayrıştırılmaya başlanmış kentsel bölgelerin yeniden planlanarak sosyal ve ekonomik programlarla dönüştürülerek kente tekrar kazandırılmasıdır (Yüksel, 2007).

Kentsel dönüşüm, bozulma ya da yıkılma gibi riskleri olan kentsel alanların, sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel şartlarının iyileştirilmesine yönelik uygulanan strateji ve eylemlerdir.

Kentsel dönüşümde amaç; kentin sosyal, ekonomik ve mekânsal açılardan yeniden değerlendirilerek kentteki sorunlu alanların sağlıklı ve yaşanabilir hale getirilmesi için yıkıp yeniden yapma, canlandırma, sağlıklılaştırma veya yeniden yapılandırma amaçlarıyla projeler üretilip hayata geçirilmesidir. Kentsel dönüşüm, uygulama alanından dolayı toplum üzerinde fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak etkili olmaktadır (Alyar, 2018).

Kentlerde gecekondulaşan, değerini yitirmiş, yıpranmış, uyumsuz bölgelerin kentsel dönüşüm ile birlikte yeni işlevler kazandırılması istenmektedir. Bununla birlikte alt yapı sorunlarının da çözülmesi amaçlanmaktadır.

3.2.1. Kentsel Dönüşümün Nedenleri

➤ Demografik Değişimler

Kırsal alanlardan kentlere olan göçler, doğurganlık oranının artması gibi nedenlerle nüfus yoğunluğu artış göstermiştir. Kentsel alanların yetersiz kalması ve arsaların değerinin artması dolayısıyla alım gücünün düşmesi, kentteki nüfusun kentin farklı noktalarına yayılmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak ise kentsel dönüşüm kaçınılmaz hale gelmiştir.

➤ **Fiziksel Değişimler**

Kentin tarihi bölgeleri zamanla yıpranırlar ve kullanılmaz hale gelirler. Bu durumda ekonomik ve fiziksel eskime oluşur. Bu eskimeler kentsel dönüşüm projeleri ile canlandırılmaktadır.

➤ **Makro-Ekonomik Değişimler**

Dünya’da her alanda olduğu gibi ekonomik alanda da değişimler olmaktadır. Sanayisi gelişen ülkelerde buldukları alanlar yetersiz kalmış ve kent merkezleri dışındaki yeni alanlara yayılma olmuştur. Bu durumda kent merkezleri işlevsiz hale gelmiştir.

➤ **Teknolojik Değişimler**

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte özellikle ulaşım ve iletişim sistemleri kentin küreselleşme ve kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Kent geliştikçe teknolojiye ve yeni yaşam şartlarına ayak uyduramayan bölgeler kentsel dönüşüme ihtiyaç duymaktadır.

➤ **Sosyo-Kültürel Değişimler**

Üretimin insan ve hayvandan kaynaklandığı sanayi öncesi dönemden günümüz dönemine insanların sosyal ve kültürel yaşam şekilleri değişmiştir. Toplumun farklı grupları oluşarak farklı yaşam birimleri tercih edilmesi, konut alanlarının gelişim süreçlerine yansımış ve kentlerde dönüşüm altyapısını hazırlamıştır.

➤ **Politik Değişimler**

Politik olarak günümüze kadar dünya üzerinde çeşitli olaylar olmuştur. Bunlardan en önemlileri, 19.yüzyıldaki Batılılaşma ve 20.yüzyıldaki modernleşme hareketleridir. 20.yüzyılın sonlarında ise, post modernizm kavramı ortaya çıkmıştır. Post modernizm yerleşmiş düşünce kalıplarından kurtulmayı hedeflemektedir. Bu durumda toplum tüketim toplumu haline getirmektedir. Bu değişimlerle birlikte farklı proje fikirleri açığa çıkmaktadır (Alyar, 2018).

3.3. Cephe

Cephe ön veya yüz anlamında bir şeyin önden bakıldığında görünen halini ifade eder. Cephe kavramı İngilizce “façade” kelimesi ile bir anlam denkliliğine sahiptir. “Façade” kavramı Latince “facies, facia”, kelimelerinden türetilmiştir ve sırasıyla “ön” ve “yüz” anlamındadır (Sönmez, 2011).

Cephe mimarlıkta yapının fonksiyonunu ve görevinin aktarılmasında baskın bir araç olarak kullanılmaktadır. Yapıyı çevresi ve iç mekânı olarak bölümlere ayırıcı katman, ara yüz olarak kabul görmektedir. Cephe tasarım süreci başladığından beri bulunduğu konumunun verileri, kullanıcılarının ihtiyaçları ve mimari gereksinimleri analiz edilerek tasarlanırken kullanıcı konforu, yapının yaşam ömrü, enerji verimliliği, maliyet, mimari kalite ve inşa edilebilirlik kavramlarının altını doldurabilecek alt katmanlar bütünü olarak düşünülmesi gerekmektedir.

Türkçede mimarlık terimleri arasında tasarımın dışını vurgulamakta kullanılan “görünüş, yüz” gibi terimler olmakla birlikte yapının çeperlerini ifade etmek için en yaygın kavramın “cephe” olduğu söylenebilir. Tarihte cephe kavramının anlamlarına yönelik oluşan farklılaşmalara rağmen bu kavramlar hep dışarıdan algılanan bir durum üzerine dayandırılmıştır (Savaş, 2008).

Binanın dış yüzü anlamında kullanılan cephe kavramı, genellikle binanın ön yüzü olan ana girişi kapsar ve karakteristik detaylar kullanılarak stilize edilebilir (Burden, 2000).

Bir mimari yapıda anlamı, işaretler bütünü oluşturur. Yapının göstergesi olan cepheler de taşıdığı işaretler aracılığıyla toplumla iletişim içerisindedir. Dolayısıyla cephe, biçimsel bir kompozisyon olmaktan çok kent kullanıcıları tarafından tanımlanan bir olgudur. Cepheler taşıdıkları anlamlar nedeniyle bir kentin silüetini, karakterini ve dilini oluşturmaktadır. Binaların kentle iletişime geçmesini sağlayan kavramdır.

Yapının dış imajı açısından genellikle cephe en önemli değere sahiptir. Bundan dolayı mimarlıkta bir yapının cephesi çoğunlukla tasarımın en önemli kısmıdır ve yapıların analizinde cephe, mimari değer açısından önemlidir.

Cephe, 19. yüzyıl ve 20.yüzyıl apartman konutlarının mimarisini tanımlayan en önemli bina elemanı olarak ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak da yapının mimari stiline göre değişkenlikler göstermektedir. Krier (1988), bir binanın görevinin ve öneminin tanımında iletişim yetisi olan en önemli mimari eleman olarak cepheye vurgu yapmaktadır. Kentsel düzenin önemli bir ögesi olan "cepheler" kent kullanıcıları

tarafından anlama yüklenmektedir. Dolayısıyla cepheler taşıdıkları anlamlar itibariyle bir kentin dilini oluşturmaktadır (Şenyiğit, 2010).

Cephelelerin elde edilmesinde modernizm ile açığa çıkan demir, çelik, çimento, beton vb. malzemeler ve yapım tekniğine yönelik çelik çerçeve sistemler, binaların mekânsal sınırlarının elde edilmesinde yapısal değişiklikler doğurmuştur. Yapının iskelet sistemi ile olan ilişkisi içinde iç ve dış duvarların elde ettiği özgürlük ve bunlara ek olarak bir tarafta cam kullanımının yaygınlaşması diğer tarafta ise “ekonomik maliyetler”, “kullanıcının optimizasyonu” ve “sunumsal kalite” gibi nitelikler binalarda mekânın çeperlerinin biçimlenişini ve cephenin anlamını etkilemiştir (Klotz, 1988).

Bina çeperlerinin, yapının taşıyıcı sisteminden ayrılması ve özellikle cam kullanımının yaygınlaşması ile oluşan durum cephenin kentsel ve mekânsal anlamında içeriklerini değiştirmiştir. Doluluk-boşluk oranı, tekrar gibi terimler daha da anlam kazanmıştır.

Binalara ait gelişimin yanında, kent hayatındaki gelişmeler ve binaların kentsel dizilimlerinin birbirleri ile olan etkileşimleri cephenin nitelikleri ve anlam zenginliğini etkileyen diğer etmenlerdir. Bina kent içinde kullanıcısı için bir iç oluştururken aynı zamanda kentsel yapıyı oluşturan bir birim olarak varlık bulmaktadır. Oluşturulmuş kentsel düzenler üzerinde konumlanan binalar ve onların cepheleri sokağın fiziki sınırlarını ve onun yüzünü tanımlamaktadır. Bu bir araya geliş kentsel yapıyı kuşatan “görsel strüktürü” oluşturmaktadır (Rowe, 1977). Mekânın çeperleri şehrin ve sokağın yapısını şekillendiren bir karaktere sahip hale gelir.

Fiziksel bir ayırıcı olan cephe; ses, ışık, su ve hava gibi dış etmenlerden yapının yaşam ömrü, kullanıcı konforu, mimari kalite, maliyet, inşa edilebilirlik ve enerji verimliliği kavramlarının yapıda sağlayabilmesi için oldukça iyi planlanarak yalıtılması gerekmektedir. Tasarımın ilk aşamasından itibaren cephe, yapının kullanıcılarının yaşam standartlarını belirlerken, yapının enerji verimliliği durumunda da etkili olan, bütünüyle tasarımcıların üzerinde durması gereken önemli bir kavram olmaktadır.

Sonuç itibariyle cephe, sosyal ve fiziksel olgulardan oluşurken, kültürel çevre yapısından kaynaklanan işaretlerle anlam bulur. Yani cephe, kendine has bir fiziksel karakteri gösteren kimlik olmaktadır.

3.3.1. Cephe Karakterlerinin Tarihsel Gelişimi

Mimarlık zaman içerisinde farklılaşan bir dildir. Mimarlık dillerinin cephe üzerinden kodlarının çözümlenmesi, tarihsel gelişim süreci içerisindeki anlamsal farklılaşmaların ve/veya özelliklerin analizini gerekli kılmaktadır (Şenyiğit, 2010).

Yapının kentsel doku ya da sokak ile ilk ilişki kuran katmanı olan cephe, yapı ve çevresi arasındaki ara katmanı, iç-dış ayrımını yapan fiziksel bir ayırıcıdır. Mimarlık tarihi sürecinde cephe kavramı, binanın fonksiyon ve anlamının iletilmesinde en yaygın araç olarak kullanılmıştır (Sönmez, 2011).

➤ Sanayi Devrimi Öncesi

Tarih öncesi dönemde mimaride cephe oluşturmaya yönelik bir işaret yoktur. Fakat bu dönemlerde yaşayanlar yapı yüzeylerini özellikle görselliği kullanarak gösterişli süslemeler, bezemeler, kabartmalar ve heykellerle süslemişlerdir. Bu teknikle hem görsel iletişim hem de bilgi vermek istenmiştir. Yapı yüzeyleri tarihin farklı dönemlerinde farklı anlamlar ortaya koymaktadır. O dönemin savaş, ekonomi, dini inanışı, malzeme gibi etkilerinden etkilenip yüzeylerine işlemişlerdir. Yani yapı yüzeylerini farklı etkilerle oluşturma kaygısı ilk çağlardan beri olan bir şeydir (Tanyeli, 1997).

Hindistan'daki Khajuraho ve Sun Tapınakları gibi pek çok antik dönem eserlerinin cephesi, gösterişli, çiçekli ve geometrik bezemeler, insan ve hayvan figürlerinden oluşan kabartmalar, heykellerle süslenmiştir (Şekil 3.1). Mısır mimarisinde de matematiksel zekayla inşa edilmiş farklı geometrik formlardan oluşan, görkemli, dayanıklı ve insan ölçeğinin üstünde yapılar inşa edilmiştir. (Şekil 3.2).

Şekil 3.1 Sun Tapınağı, Konark, Hindistan, MS 1026 URL-1

Şekil 3.2 Edfu Tapınağı, Philae, Mısır, MÖ 57 URL-2

Ülkemizde bulunan Dünya'nın en eski şehri olarak bilinen Çatalhöyük'te de insanlar duvarlarını süslemeye özen gösteriyordu. Çatalhöyük evlerinde beyaz sıvalı duvarlar ve zeminler üzerinde avlanma sahnelerini gösteren geometrik desenli, detaylı süslemeler bulunmaktadır (Şekil 3.3).

Şekil 3.3 Çatalhöyük duvar bezemeleri, Konya, MÖ 5500
URL-3

Orta çağda, her alanda olan tutuculuk ve baskı; yapılara da cephelere de yansımıştır. Cephenin taşıdığı anlam için daha çok katedrallere ve yaşam alanlarına bakıldığında; yerleşim alanlarında koruma ve savunma amaçlı yüksek sur duvarları ve katedraller ön plandadır.

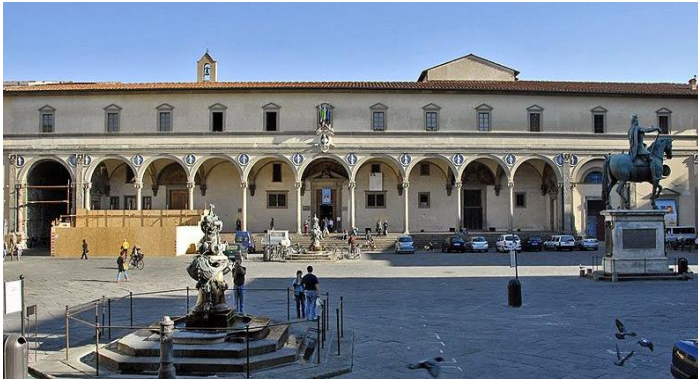
Gotik dönemde simgesel hale gelen katedrallerdeki yükselen, anıtsal duvarlarda; renkli, geçirgen, saydam camlar kullanılmıştır. Sivri kemerler, tonozlar ve uçan payandalar dönemin önemli yapı öğeleridir. Bu dönemde duvarlar iletişim aracı olarak kullanılmış figürler, heykeller ve vitraylarla süslenmiştir. Dönemin örnekleri; Notre Dame Katedrali, Köln Katedrali, Floransa Katedrali olarak verilebilir (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 Notre Dame Katedrali, Fransa
URL-4

Rönesans mimarisine bakıldığında ise mimarların da bu dönemde bilime yöneldiği görülür. Bu durumdan duvarlar ve cephelerde etkilenmiştir. Klasik mantıkla tasarlanmış olan cephelerde; ölçek-oran, pencere düzeni, kolonların sayısı ve aralıkları hiyerarşik bir düzende şekillenmiştir. Sütunlar ve kemerler dönemin önemli yapı öğeleridir. Dönemin örnekleri; Floransa Kimsesizler Hastanesi, Roma Palazzo Farnese olarak verilebilir (Şekil 3.5).

Rönesans mimarisi daha yalın olduğu izlenimini uyandırırken Barok mimarisi kasıtlı olarak daha karmaşıktır. Barok dönemi boyunca, çoğunlukla eğri duvarlar kullanılmıştır (Roth, 2000). Asimetri, açık formlar, hareketli çizgiler, ışık-gölge oyunları dönemin karakteristik özellikleridir. Dönemin örnekleri: San Carlo alle Quattro Fontane Kilisesi, Versailles Sarayı olarak verilebilir(Şekil 3.6).

**Şekil 3.5 Floransa Kimsesizler Hastanesi, İtalya
URL-5**

**Şekil 3.6 San Carlo alle Quattro
Fontane Kilisesi, Roma URL-6**

Sanayi Devrimi öncesinde Avrupa’da mimari kimlik farklı akımlarla şekillenirken yerel mimari kimlik; doğal (iklim, topografya, vb.) koşullar ve kısıtlı teknoloji nedeniyle akıllı çözümler bulunmasıyla şekillenmiştir. Malzemelerin taşınması maliyetli olduğundan yakın çevredeki malzemelerin kullanılması, inşaat tekniklerinin yaygınlaşma zorluğu, başka yerlerde ne tür evlerin yapıldığını görme olanağının olmayışı bu dönemde son derece güçlü yerel mimari kimliğin ortaya çıkmasını sağlamıştır(Şenyiğit, 2010).

19.yüzyıla kadar yapı malzemesi endüstrisi gelişmediğinden ve yeterince yararlanılmadığından ahşap, taş ve pişmiş toprak gibi doğal malzemelerin yapılarda kullanılmasını sağlamış ve bu malzemeler el işçiliği ile şekillendirilmiştir. Geleneksel Türk mimarisinde görülen modül anlayışının ilk örnekleri bu şekilde ortaya çıkmıştır (Eriç, 2002).

Anadolu Türk mimarisinde; bitkisel, geometrik, figüratif süsleme örneklerinin yanı sıra, yazı ve mukarnaslar da süslemelerde kullanılmıştır. Malzeme olarak ise taş, tuğla, çini, alçı ve ahşap kullanılmıştır. Orta Çağ Anadolu Türk mimarisinde süslemeler cephede yoğun olarak taç kapılar, pencereler, köşe kuleleri, son cemaat veya giriş revakları, sundurma ve minarelerde görülmektedir (Özbek, 2009). Dönemin örnekleri; Divriği Ulu Camii, Konya İnce Minareli Medrese olarak verilebilir.

Osmanlı mimarisi de kendisinden önce gelen Anadolu Türk mimarisi eserlerinden etkilenmiştir. Sivil mimari örneklerin çok olmadığı bu dönemde daha çok dini yapılar ve kamu yapıları inşa edilmiştir. Bu dönem mimarlarının genel yaklaşımı görkemli ve yüksek yapılar inşa etme yönünde ilerlemiştir. Dönemin örnekleri; Fatih Camii, Selimiye Camii olarak verilebilir.

➤ **Sanayi Devrimi Sonrası**

Cephenin estetik kaygıyla ortaya çıkarılması Rönesans Dönemiyle başlamaktadır fakat mimarların kendi beğeni ve tarzıyla oluşturdukları cephelerin dönemi 19.yy başlarıdır. Bunda da Sanayi Devrimi'nin etkisi çok büyüktür. Makineleşme ve teknolojinin gelişmesiyle yeni yapı malzemeleri ortaya çıkmıştır. Demir, cam, beton; bu dönemin önemli yapı unsurları olmuştur. Artık yapı yüzeyleri sadece sembol gösteren bir eleman olmaktan çıkıp, kentin içinde kendisini hissettiren, ortamı etkileyen ve kente hükmedip yön veren bir boyuta girmeye başlamıştır.

Kristal Saray, dökme demir ve camın ilk kez birlikte yapı malzemesi olarak kullanıldığı, teknolojinin biçimlendirdiği, yapı unsurlarının bir yerde imal edilip dağıtıldığı yapıdır. Bu yeni standardizasyon modüler bir strüktürel yapım anlayışı getirmiştir (Korkmaz, 2001). Dönemin örnekleri olarak; Makineler Galerisi, Kristal Saray, Eiffel Kulesi olarak verilebilir (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 Kristal Saray, Londra ve Makineler Galerisi, Fransa (Biol, 2006)

Bu dönemde ki yapıların ortak özellikleri; yüzlerce yıl boyunca pencerelerin, kapıların, nasıl yapılacağı, binaların ön cephelerine sütunların, alınlıkların nasıl yerleştirileceği, odaların hollere nasıl açılacağı, demir aksesuarların, pervazların nasıl olması gerektiği konusunda hemen herkes fikir birliği içinde olmasındır (Botton, 2007). Cumhuriyet dönemi mimarisi de Osmanlı ve Selçuklu mimarisinden yola çıkılarak batının plan şeması ile eklektik bir anlayışla biçimlendirildiği görülmektedir. Bu dönemde mimarlar cephe süslemeciliğine özen göstermişlerdir (Şekil 3.8).

**Şekil 3.8 İkinci TBMM Binası, Ankara
URL-8**

İstanbul'daki 19. yüzyıl ve 20.yüzyıl ilk dönem apartman konutlarının cephelerinde orantı açısından çıkma ve cumbalar ile bağlantılı bir simetri hakimdir. Apartman cepheleri dört ayrı tipte sınıflandırılabilir. Bunlar; dikdörtgen, kemerli, dairesel ve kompozit olarak adlandırılabilir. Aynı cephe üzerinde katlara göre farklılaşan birkaç tip bir arada bulunabilmektedir (Şenyiğit, 2010).

Sonuç olarak klasik dönemin ana hatlarıyla cephedeki kompozisyon karakterleri:

- Simetri
- Merkezi Aks
- Cephenin düşeyde ve kütleinin ana hatlarıyla üçe bölümü
- Giriş kapılarıyla kontrast pencere açıklıklarının benzer ya da aynı olması
- Cephedeki mimari elemanların ritimli yerleşimi
- Stilistik dekorasyon elemanları kullanılarak klasik düzen ve ritmin sağlanması
- Düzen kullanımının olması
- Klasik kodların kullanımı ve bireysel uygulamaların yapılması
- Geleneksel Türk motiflerinin kullanımı
- Kapı ve pencerelerin vurgulanmasında bordürlerle detayların uygulanması
- Geleneksel Türk mimarisindeki saçakların uygulanması ve çatı yüksekliklerinin farklılaşması
- Çıkma ve cumbalarla bağlantılı simetri şeklindedir.

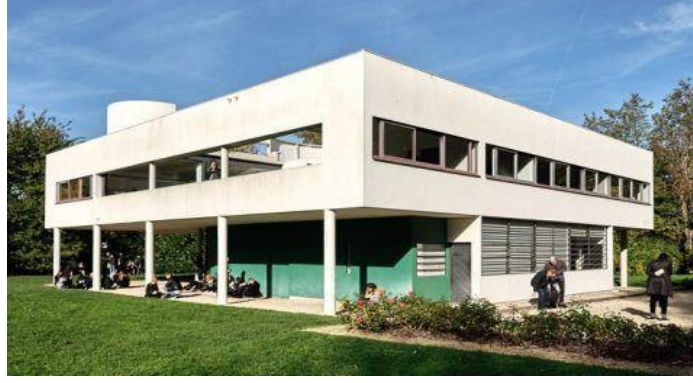
19. yüzyılın başlarında demir mimarisine karşı bir tepki olarak Arts and Crafts akımı gibi, Art Nouvenau akımı doğmuştur. Art Nouvenau cephede organik, eğrisel kıvrımları, bitkisel motifleri kullanarak cepheye hareket getirmek istemiştir (Şekil 3.9).

**Şekil 3.9 Casa Mila, Gaudi, Barcelona.
URL-9**

19. yüzyılın sonlarına kadar mimarlık alanına hakim olan Eklektik anlayışına karşılık, Sanayi Devrimi'nin de etkisiyle 20. Yüzyıl başlarında modern mimarlık anlayışı ortaya çıkmıştır. 20. yüzyıl döneminde mimari biçimleri yönlendiren akımlar, gelenek ve kültürlerin mimariye kattıkları anlamı önemsemeyen işlevselliği ön planda tutarak mekanları oluşturmaktadır. Bu durum, bir iletişim aracı olan mimariyi ve cepheleri, zamanla her yerde birbirine benzer olacak şekle getirmektedir. Bu şekilde geleneksel ve kültürel etkiyi mimaride yok etmektedir. Bunun en büyük nedenlerinden biri de teknoloji olarak görülmektedir. Teknolojinin büyük bir hızla gelişmesiyle, her şey gibi mimarinin de sürekli değişen ve gelişen programa adapte olma zorunluluğundan dolayı, bulunduğu dönemin özelliklerine bakmaksızın kendi evrenselliğini oluşturmaktadır.

Modernizm ve Postmodernizm akımları Sanayi Devrimi öncesi daha çok kullanılan Barok, Rokoko, Art Nouveau gibi yapı yüzeylerinde ki bezeme ve süslemelerin kullanıldığı akımlara karşı olarak sadeliği ve yalınlığı savunmaktadır. Bu akımlar, mimarlığın bulunduğu dönemin koşulları altında şekillenmesi ve değişmesi gerekliliğini savunup, bu yönde yapılar üretmektedir (Şekil 3.10). Modern mimarlık, yapı yüzeylerinde her türlü tarihsel ifadeden, süslemelerden kaçınıp soyut formları, yalınlığı, fonksiyonelliği ve teknolojiyi kullanmaktadır (Çolak, 2004)

**Şekil 3.10 Villa Savoye, Le Corbusier, Fransa
URL-10**

Modern Dönemin ana hatlarıyla cephedeki kompozisyon karakterleri:

- Genel tavır standardizasyon ve tekrar uygulaması
- Düz çizgi ve doksan derecenin kabulü
- Geometrik olmayan ve özgün formların kullanılmaması
- Prizmatik kütleler,
- Yatay, düz çizgili cepheler,
- Geniş açıklıklar, camın bolca kullanımı
- Statik
- Cephe anlayışları açısından oldukça sade gösterişsiz olması şeklindedir.

Makineleşme, yeni bir sınıfın doğmasına neden olurken, kentleşme de yeni kültürel ve mekânsal etkileşimler doğurmuş ve bu sebeplerden dolayı toplumlar modernizmle uğraş verirken, postmodernizm doğmuştur (Gür, & Cordan, 1999).

Postmodernizm, modern dönem öncesi kullanılmış mimari dillerin mümkün olduğunca karıştırılmasını amaçlamaktadır. Modern mimarlığın işlev ve teknoloji içeriği üzerine kurgulanan ve tarihsel süreklilikte geçmişle yeniden barışmak iddiasıyla orta çıkan postmodernizmde, cephede biçim yerine figür ve tip, biçim-içerik ilişkisine karşı biçim-anlam ilişkisi istenmektedir (Uraz, 1999).

1980'li yıllarda Avrupa'da ve ülkemizde postmodernizm çok yanlı desteklenmiştir. 1980'li yıllardan beri Türkiye'nin mimarisinde de hem Batı'nın hem de Doğu'nun etkileri ile karşılaşmaktayız.

Postmodern Dönemin ana hatlarıyla cephedeki kompozisyon karakterleri:

- Analogik (benzeşmeye dayalı anlatım) iletişim
- Geleneksel ve modern kodların kombinasyonu
- Tarihsel ve popüler referansların kullanımı şeklindedir.

3.3.2. Cephe Karakterlerini Değerlendirmede Kullanılabilecek Tasarım İlkeleri

Tüm sanatlar içinde mimarlık sanatı, en fazla insan kitlesine hitap eden bir sanat eylemidir. Tarihsel gelişimi en ilkel çağlara kadar dayanan mimarlığın hareket alanının nereye varacağı, nerede biteceği bilinmemektedir. Yapısal kurgularda sağlamlık ve uygun mekanların bulunması ilk aranan özellikler olsa da, aynı yapısal kurgularda aranan bu özelliklerin güzellik kavramına da sahip olmaları gereklidir. Güzellik kavramıyla beraber mimarlığın sanatsal bir eylem olma özelliği kazanacağı bir gerçektir. Resim ve heykel sanatlarında olduğu gibi mimarlık sanatı da, kendine ait malzeme ve biçimlerle göze ve dokunma hissine hitap eden bir sanat eylemidir.

Çağlar boyunca içeriği değişkenlikler taşımasına karşın, güzellik mimarlık yapının belirleyici ve ayırt edici niteliklerinin içinde yer alan bir değer olarak kabul edilmiştir.

Yapı, belirli bir soruna cevap vermek için, bilinen herhangi bir teknikle inşa edilirken, yerine getireceği işlevi, strüktürü aynı zamanda da formu ile ifade edilir. Yani mimarlıkta bir işlevsel güzellik, bir strüktürel güzellik, bir de form güzelliği vardır. Mimarlıkta esas güzellik bu üç faktörün birlikteliğinden doğan dengedir. Mimarlıkta form, gerçekte bu üç görünüşün bir tanesidir. Form göze hitap edip diğer ikisi, işlev ve strüktür mantıklarda cevabını bulmaktadır (Sema,2006).

Görsel okuryazarlık görsel şekilleri okuma-yazma becerisi yani, cephede ya da plandaki çizgisel bildirimini okuyabilme becerisi ile olur. Yani yazmak için kelimeler kullanılıyorsa görsel organizasyonda (mimaride) da pencereler ve kapılar kullanılır. (Lauer, A., D., & Pentak, S., 2002)

Sembolizm mimari tasarımda önemli bir etkidir ve yapıların bizimle konuşma yoludur. Çoğu insan için görsel sembol sözel sembollerden daha güçlü ve daha vurgulayıcıdır.

Bir kent parçası ya da bir yapı için söyleyeceklerimizde, form, hacim, doku, ritim, yer (durum), renk, çeşitlilik, monotonluk gibi kavramsal başlıklarındaki terimlerle açıklama yapabiliriz. (Winters, 1986) Tasarım (düzenleme) ilkeleri tek belirleyici olmamasına karşın görsel çözüm önerileri üzerinde algılanabilir bir etkisi vardır. Bu nedenle farklı düzenleme ilkelerinin kullanımı farklı sonuçlar ortaya koyabilmektedir (Aydınlı, 1993).

Cephenin yapısına ilişkin araştırmaların, sağlıklı yargılar oluşturması için gerekli duyarlılığın gelişmesine yardımcı olan biçim bilimsel analiz, ilişkilerin anlam niteliklerine dair kavrayış sağlar. Cephelerin görsel niteliğini oluşturan tasarım ilkeleri

bir araya gelişlerinin ürünü olarak buldukları çevrenin karakterini oluşturur ve / veya etkilerler. Dolayısıyla cephedeki biçimsel öğelerin örgütlenmeleri, mimari ürünün kültürel oluşum sistemini belirleyen repertuarını oluşturur.

Cephede yer alan işaretler, diğer işaretlerle olan ilişkilerine göre dizgesel ilişkileri içinde değerlendirilmektedir. Cephe anlamından soyutlanarak düşünülmesi ile dizgisel ilişkiler açısından incelenebilecek bir durum kazanmaktadır. Bu durumda, cephenin görsel niteliklerinin yargısal estetik kararlarla değerlendirilmesi yardımıyla bazı estetik değerler ortaya çıkmakta ve tasarım ölçütleri geliştirilmektedir.

Doğa da cansız ve formsuz malzemeler bulunmaktadır; taş, ahşap, demir vb. İnsanın yaratıcı gücü, bu şekilsiz malzemelerden ayakta durabilen bir yapıyı ve buna bağlı olarak yaşanan mekanları oluşturur. Mekansal form, birçok parçanın birleşmesiyle, birbirlerinin üstüne gelmesiyle, birbirlerinin içine girmesi veya geçmesiyle daha doğrusu yapının çeşitli parçalarının aralarında birleşip, bir bütünlük ve uyumlu bir denge oluşturmasıyla ortaya çıkar. Dolayısıyla bütünün parçaları ile uyumlu, işlevsel ve güzel olabilecek bir sonuca ulaşmak için bazı kriterleri göz önünde bulundurmak gereklidir.

Bu bölümde, yapı yüzeyinin (cephenin) biçimlenmesinde rol oynayan fiziksel öğeler, tasar ilkeleri çerçevesinde bakılırken, görsel etkilerine ilişkin ilkeler ortaya konmaya çalışılmaktadır. Tasarım ilkelerinin belirlenip cephedeki önemine göre seçilen tasarım ilkelerinin araştırılması yapılmıştır. Bu ilkelerin varlıkları, yoğunlukları ve kullanım şekilleri bize cephenin kompozisyonunu tanımlatmaktadır. Yapılan kaynak taraması neticesinde tasarım ilkeleri üzerine çalışmış araştırmacıların tasarım ilkeleri bağlamında anlam ve tanım olarak bütünde farklılaştıkları görülmüştür (Çizelge 5.1) (Şenyiğit, 2010).

Çizelge 3.1 Araştırmacıların Tasarım İlkeleri

Ching, F., D., K., (2002)	TASARIM ÖGELERİ	Gürrer, L., (1998)	TASARIM ÖGELERİ	Divanoğlu, D., H., (1997)	TASARIM ÖGELERİ	Güngör, H., (1983)	TASARIM ÖGELERİ	Gürrer, L., (1990-1998)	TASARIM ÖGELERİ	
	Nokta								Çizgi	Nokta
	Çizgi								Yön	Çizgi
	Hacim								Biçim	Yön
	Oran								Aralık	Ölçü
	Ölçek								Doku	Biçim
									Renk	Doku
									Değer	Renk
									Hareket	Değer
									Işık/Gölge	
TASARIM İLKELERİ	TASARIM İLKELERİ	TASARIM İLKELERİ	TASARIM İLKELERİ	TASARIM İLKELERİ	TASARIM İLKELERİ					
Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar					
Ritim	Egemenlik	Ritim	Ritim	Ritim	Egemenlik					
Simetri	Harmoni	Egemenlik	Egemenlik	(Aralıklı)	Harmoni					
Hiyerarşi	Kontrast	Eksen	Eksen	Egemenlik	Kontrast					
Datum	Denge	Uygunluk	Uygunluk	Uygunluk	Denge					
Eksen	Birlik	Zıtlık	Zıtlık	Zıtlık	Birlik					
	Kavram	Koram	Koram	Koram	Kavram					
		Denge	Denge	Denge						
		Birlik	Birlik	Birlik						
Lauer, D.A., & Pentak, S., (2002)	TEMEL TASAR ÖGE VE İLKELERİ	Burden, E., (2000)	TEMEL TASAR ÖGE VE İLKELERİ	Zelanski, P. & Fisher, M.P., (1996)	TEMEL TASAR ÖGE VE İLKELERİ	Winters, N. B., (1986)	TEMEL TASAR ÖGE VE İLKELERİ			
	Harmony		Asimetri		Tekrar		Tekrar			
	Gestalt		Aks		Çeşitlilik		Ritim			
	*tekrar		Denge		Ritim		Kontrast			
	*devam		Işık-gölge		Denge		Ölçek			
	Kontrast		Renk		Vurgu		Düzen			
	Hiyerarşi		Karmaşa		Ekonomi		Oran			
	Ölçek/Oran		Zıtlık		Çizgi		Işık-gölge			
	*ölçekte kontrast		Bağlamsal		Biçim ve form		Pozitif-negatif form			
	*ölçek karmaşası		Dominant		Doku		ve biçim			
	Denge		Vurgu		Değer		Simetri-asimetri			
	*simetrik denge		Harmonik oran		Renk		Karmaşıklık			
	*asimetrik denge		Hiyerarşi				Basitlik			
	*ışmsal denge		Çizgi				Nokta			
	Değer ve renk		Düzen				Çizgi			
	Biçim ve doku		Nokta				Renk			
	Ritim		Devamlılık							
	*değişken ritim		Ölçek/Oran							
	*aşamalı ritim		Yansıma							
Çizgi	Tekrar									
Biçim	Ritim									
Renk	Simetri									
	Doku									

➤ **Tasarım İlkeleri**

Değerlendirmede kullanılan dizimsel ölçü kavramları;

- Tekrar(ritim)
- Egemenlik(hiyerarşi)
- Denge
- Zıtlık(Kontrast)
- Birlik
- Uyum
- Ölçek-Oran
- Renk
- Vurgulama

Yukarıda maddelendirilen tasarım ilkeleri aşağıda sırasıyla incelenmiştir.

➤ **Tekrar (Ritim)**

Tekrarla elde edilen ritim, tasarımın algısını güçlendirmek ve hareket oluşturmak için tasarımın dokusunda, ölçeğinde ve renklerinde kullanılmaktadır (Aydınlı, 1992). Doğadaki değişikliklerden gelen ritim olgusu, görsel bütünlüğü oluşturan öğelerin, ardışık bir düzende olması ile gerçekleşmektedir. Görsel ritmi geometrik düzenin ve doluluk boşluk oranlarının belirli aralıklarla tekrarı oluşturmaktadır. Ritim, tasarım öğelerinin zaman ve mekan içerisinde karmaşık ve düzenli bir şekilde kendini tekrar etmesidir (Özkan, 2007).

Süreklilik ve devamlılık olgularını güçlendiren ritimlere örnek olarak Gaudi'nin kullandığı organik ve eğrisel hatlar verilebilir. Ardışık düzende birim ölçüleri ve aralıkları net bir şekilde farklılık gösteren; hızlanan, hız kesen ve yavaşlayan ritimler bulunmaktadır. "Stakato Ritmi" bu şekilde oluşturulmaktadır (Ghorab, 2015).

Değişen tekrar; tasarımda öğelerin, farklı büyüklük ve biçimde düzenli tekrar ile oluşturulan tekrardır. Bu tekrar tasarıma akıcılık kazandırmaktadır. Koramla ifade edilen ritim olgusu, değişen tekrarlar ile oluşan öğelerin ardışık bir düzen ile kullanımı sonucu ortaya çıkmaktadır. Sadece doluluk boşluk oranlarıyla oluşturulan tekrar dışında aynı zamanda yüzey farklılıklarıyla da oluşturulan ritimler önemli olmaktadır. Bu durumda ritim öğeleri daha fazla zıtlık ile daha iyi algı oluşturmaktadır (Aydınlı, 1992).

Aynı zamanda, ritim ve hareket, tasarımda öğelerin dizilişine göre gözlemcilerin dikkatini de yönlendirmektedir (Şekil 3.11). Gözlemcinin dikkatini tasarımın odak noktasına ve hareketine çekmektedir (Boydaş, 2004).

Şekil 3.11 United Habitation (Kozlowski, 2019)

➤ Egemenlik (Hiyerarşi)

Bir tasarımda kullanılan öğelerden birinin ya da bir grubun diğer öğelere üstünlük sağlaması durumudur. Egemenlik denge ve birlik ilkesini uygulamada etkili bir ilkedir. Egemen öğe veya öğe grupları tasarımın düzenine hakim olmaktadır. Egemenlik ilkesi her tasarımda olmak zorunda değildir. Fakat tasarıma katılan egemen bir öğe varsa, bu öğe dikkat çeker. Değer, doku, malzeme, ölçü, renk vb. öğelerden egemenlik sağlanabilmektedir. İster ölçü, ister doku, ister değer ya da renk hangi öğe egemenlikte kullanılırsa, her türlü bir zıtlık bulunmaktadır. Egemenliğin genellikle zıtlık kavramıyla sağlandığı söylenebilir. Böylece bir biçim ya da biçimler grubu diğerine hakim olabilmektedir.

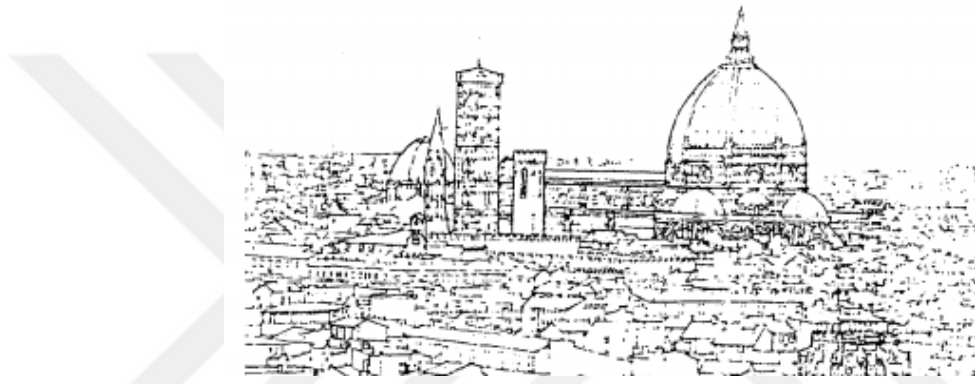
Mimari çalışmalarda egemenlik ilkesi, bazılarında biçimler ile mekanlar arasında farklılık istemektedir. Bu farklılıklar biçim ve mekanların önem derecelerini, düzenlemede işlevsel, biçimsel ve simgesel yönlerini göstermektedir. Her durumda bina öğeleri arasındaki, bu işlevsel veya simgesel farklar biçim ve mekanların egemen düzeninin görsel olarak oluşturulmasında önem taşımaktadır.

Bir tasarımda işlevden ya da estetik kaygıdan gelen bir takım önem dereceleri bulunmaktadır. Bu önem derecelerinin tasarım içerisinde öne çıkarılması egemenlik ilkesi ile sağlanmaktadır. Tasarım içerisinde, mekan biçiminin öneminin belirtilebilmesi

için, onun görünür şekilde tek olması gerekmektedir. Bu özellik şu şartlar ile oluşturulmaktadır;

- Özel boyut (ölçü)
- Farklı şekillenme (biçim)
- Uygun stratejik konum şeklindedir.

Egemenlik ilkesi gerek görsel sanatlarda, gerekse mimaride tasarım içerisinde farklılık yaratarak monotonluğu yok eden, dikkati çekmeyi sağlayan, heyecan uyandıran tasarım ilkesidir. Tasarımcının önem verdiği, vurgulamak istediği elemanı belirtebilmesine yardımcı olmaktadır (Şekil 3.12).

Şekil 3.12 Floransa'dan görünüş-Katedralin kent silüetindeki egemenliği (Sema, 2006)

➤ Denge

Tasarımdaki öğelerin tüm alana eşit bir dikkat çekicilikte dağıtılması dengedir. Dengenin kullanıldığı tasarımlarda gözlemci, çeşitli ve farklı olan öğelere eşit ilgi gösterebilmektedir. Denge ilkesi bir tasarımın durağanlığını yansıtmaktadır. Tasarımda denge kendini; renk, ölçü ve form ile ifade edebilir. Tasarımcının hedefi de tasarıma en uygun olan denge çeşidini seçmek ve en özgün tasarımı oluşturabilmektir (Boydış, 2004).

Doğanın içinde de var olan doğal denge, insanları rahatsız etmeyen, zaman içerisinde tanımlanmış ve tasarım için bir ilke olmuştur. Tasarımda görsel olarak denge, nesnel algı ile görsel öğelerin ilişki oluşturmasıdır. Oluşan bu ilişki, belirli bir düzen içinde kurulmalıdır. Düzen içerisinde olan tasarımların değer, renk, yön, doku, sıralamaları ve oranlarıyla birbiri içerisinde kıyaslama yapılmasını gerektirmektedir. Öğelerin önem sıralamaları da bu düzenlemelere bağlı olmaktadır. Böylece tasarım öğeleri arasında oluşan değer açısından bir denge ortaya çıkarılmaktadır. Bu öğeler

arasındaki biçim grupları, gözlemcilerin dikkatini tasarımın ağırlık merkezine doğru çekmektedir. Fakat dengenin sağlanabilmesi için, dikkati çeken bu biçim gruplarıyla doğru rekabeti sağlayacak farklı biçimlerin olması gerekmektedir. Bu şekilde tasarımın dengesi sağlanabilir (Ghorab, 2015).

Tasarımcı tasarımında dengesizlik olduğunu düşünüyorsa, dengesizliği oluşturan öğelerin oranları, adetleri, aralıkları, rengi ve dokusu üzerinde değişiklik yapmalı veya tasarıma dengeyi sağlayacak farklı öğeler eklemelidir (Güngör, 1972).

Üç tür denge bulunmaktadır. Bunlar: simetrik, radyal ve asimetrik dentedir.

- Simetrik denge; eşdeğer elemanların biçim, ölçü ve göreceli kavramlarına göre, ortak çizgi veya aksa göre yerleşmesidir. Bu aynı zamanda aksıyla veya tek yönlü simetrik olmasıdır (Özkan, 2007). Simetrik denge, özellikle düşey bir düzleme göre düzenleniyor ise, dingin ve durağan bir denge oluşturur (Şekil 3.13). Tasarımdaki öğelerin birbiriyle ve tasarımdaki yerine bağlı olmak şartıyla dikkatin merkezdeki alanın veya aksın belirleyicilerine toplanmasını sağlar (Ertek, 1999).

- İkinci tür denge olan radyal dengede ise elemanlar merkezi bir nokta esas alınarak konumlandırılır. Ortadaki alan odak seçilir ve merkezi bu nokta kabul edilen bir bölüm oluşturulur. Bütün elemanlar bu merkeze yönelirler. Bu nedenle de kompozisyonun dikkat çekilmek istenen noktası net bir biçimde vurgulanabilir (Şekil 3.14).

- Üçüncü tür olan asimetrik denge, mekân tasarımındaki düzenlemede hareket sağlayarak, simetrik denge gibi açık ve net bir denge sağlamaz. Tasarımın dinamik, hareketli, ve coşkulu olmasını sağlamanın yanı sıra, mekâna esnek bir anlam kazandırabilir (Şekil 3.15) (Özkan, 2007).

İyi bir tasarımda, kullanılan öğelerin birbiriyle ve bütünle olan ilişkisinde kütleli, çizgisel, ve ölçekli bir denge olabilmektedir.

Ayrıca, dengenin bilerek bozulduğu tasarım örnekleri de mevcuttur. Tasarımcı, konsept nedeniyle aktarmak istediklerinin daha karmaşık olmasını tercih eder. Bu durumda dengesizlik kullanılabilir.

Şekil 3.13 Alberti
Rucelli Sarayı
(Sönmez,2011)

Şekil 3.14 Salk Enstitüsü URL-11

Şekil 3.15 Murcia
Municipal URL-12

➤ Zıtlık(Kontrast)

Bir tasarımda kullanılan öğeler arasında herhangi bir bakımdan ortak ya da yakın nitelik bulunmadığı zaman bu öğeler arasında ilgi kurmak zorlaşır. Her bir öğe diğer öğeye yabancı ve ilgisiz kalır. Bu durumda öğeler arasında birlik kurulamayınca uyumsuzluk göze çarpabilir. Tasarım açısından değerli görülen her yapıtta mutlaka çok iyi çözümlenmiş zıtlık bir denge bulunmaktadır. Bir tasarımın değerlendirilmesinde karşıtlıklar her zaman ön planda tutulmaktadır. Zıtlıkta denge kurulması çok önemli olup, birçok şeyi çözümleyecektir.

Mimaride kompozisyonun önemli bir parçası olan zıtlık kavramı her şeyden önce bütünlüğün yaratısı olarak görülür. Eşitlik-monotonluk endişesinden doğan zıtlık olgusu, tasarım bütününde ilgi çekici ve canlılık verici bir görev üstlenir. Genel olarak öğeler arasında uygunluk çeşitlilik yaratmak için zıt unsurları kullanmak olarak ifade edilebilir (Sema, 2006).

Bir yapının değişik öğeleri arasında oluşan zıtlık, adı geçen öğelerin tekrarına veya aynı olan öğeler arasındaki eşitliğe ve dengeye karşı değildir. Örneğin kolon aralıkları ve pencereler gibi. Aksine, zıtlık, bu tür öğelerin kuvvetlenmesini, daha belirgin hale gelmesini sağlar. Zıtlık, mimaride güzel yapıların her bölümünde, en ufak detaylarında kendini gösterebilmektedir.

Mimaride kullanılan zıtlık biçimleri özetle şunlardır:

- Mekan zıtlıkları; silindir, koni, piramit gibi geometrik formlar cami ve kiliselerde başarılı bir şekilde kullanılmış ve uygulanmıştır.

- Birbirine zıt planlar ve eğriler, eğriler ve karşıt eğriler, modern mimaride kapalı planlar ile açık planlar arasındaki zıtlık, girintiler ve çıkıntıların tümü zıtlığın ana unsurlarıdır.

- Yükseklikler ve yatay kısımlar: Bazen çok belirgin sakin yatay elemanlarla, yine belirgin dinamik düşey elemanlar zıtlık yaratabilmektedirler (Şekil 3.16).

- Doluluklar ve boşluklar: Yapıların büyük çoğunluğunda kapı ve pencerelerin düzeni, görünüşün hakim unsurlarından biri olmaktadır. Bu nedenle de boşlukların iyi orantılı olmaları gerekmektedir. Boşlukların zıtlığı olan dolu kısım duvar satırları ile boşluklar tam bir zıtlık yaratacak biçimde düzenlenmelidirler.

- Işık-gölge zıtlığı: Yapıda girinti ve çıkıntılar, konkavlık ve konvekslikler yaratarak veya çeşitli renk ve tonda yapı malzemesini değişik örgü sisteminde kullanmak suretiyle oluşan gölgenin bu yüzeylere düşmesiyle sağlanır.

Eşitliklerin azalmasına yönelik olarak kullanılan zıtlığın önemi mimaride her yerde ve her şeyde kendini belirler. Kitlelerin önem ve biçimleri, yönleri, ölçüleri, aralıkları, doluluk-boşlukları, doku ve renkleri, çatı düzenleri zıtlık ve ahenk yaratabilmektedirler. (Sema, 2006).

Şekil 3.16 Falling Water (Şelale Evi).Mimar: Frank Lloyd wright (Sema, 2006).

➤ Birlik

Farklı biçimlerin ya da öğelerin bir araya gelmesi ve dengeli bir bütün olması ile tasarımda birlik doğar. Kullanılan öğeler birbirine zıt olan parçalar olsa bile birlik oluşurken bu parçalar bir düzen ve uyum içinde olmalıdır. Bir tasarımda kullanılan öğeler çok farklı olsa bile doku açısından benziyorlarsa birlik sağlanmıştır. Denge birliğin oluşması için gereklidir. Birlik için insan vücudunu güzel bir örnek olarak verebiliriz. Farklı özellikteki birçok organ uyum içinde bir arada çalışarak insan vücudunu oluşturmaktadır.

Tasarımdaki öğelerin ayrı ayrı değerli olmasındansa, oluşturulan bütünün değeri daha önemli olmaktadır. Tasarımda kullanılan öğelerin birbirleriyle uygun bağlantısı kurularak birliğin sağlanması gerekmektedir. Doğada var olan birlik ilkesi, ayrı ayrı olan öğelerin bir bütün olarak algılanmasını sağlamaktadır. Örneğin çatlamış bir kaya parçasından doğal olarak çıkmış olan yosunlar her zaman bir bütün olarak algılanmaktadır.

Birlik ilkesi, tasarım kompozisyonundaki doğal bütünlüktür. Birlik, ayrı ayrı olan tasarım öğelerinin kompozisyonda bir bütün olarak algılanmasını sağlayan ve öğeler arasındaki güç birliğidir.

Form, çizgi ve desen tekrarları, aynı tipteki öğelerden oluşan farklı grupların arasındaki bütünlüğü sağlamak için de kullanılmaktadır. Farklı tasarım öğelerinin birbirleriyle tamamlanarak düzenlenmesi tasarımda birliği oluşturur. Örneğin; farklı boyutlardaki geometrik şekillerin tasarımda tekrarlanarak kullanılması, doğada akan bir suyun çevresindeki farklı kaya parçaları gibi (Reid, 1993). Tasarımda olması hedeflenen birlik, birbiriyle orantılı, bütünlük sağlayan, ritim, görsel denge ve tekrar gibi ilkelerle sağlanır. Birlikte olma algısını sağlayan uygunluk farklı biçimlerde doku, çizgi, renk, açıklık ve biçim gibi ilkeler aracılığıyla düzenlenerek oluşturulur (Ghorab, 2015).

Birlik içerisinde çeşitlilik algısı oluşturabilmek için; birbirinden farklı tasarım öğelerini farklı biçimlerde bir araya getirilerek kümelenmelidir. Bu çeşitlilik çevre tasarımında zaman zaman dikkat çekebilmektedir. Baskınlık etkisi tasarımda ilgi odağı olduğu ve canlılık oluşturduğu için birlik ilkesi için önemli olmaktadır.

Birlik ilkesinde iki önemli etken vardır:

- Statik (durağan) etki: Bilinen geometrik biçimler ve bunlardan çıkan şekillerdeki birliktir. İnorganik formlar da statik etkiye girmektedir (Sekil 3.17).
- Dinamik etki: Bazı geçiş ve hareketler, değişkenlikler gösteren birlik şeklindedir.

Statik birlik pasif ve durağandır. Statik strüktür sabit ve hareketsizdir. Dinamik birlik ise akıcıdır ve bir oluşun ifadesidir (Şekil 3.18) (Gürer, 2004).

Bir mimari tasarımda, yüzeysel, hacimsel ve çizgisel öğelerin bir bütün oluşturması; tüm bu öğeler arasında dinamik bir bağ veya alan kuvvetlerinin güçlü olması sonucunda bütünlük içinde çeşitlilik ve birlik algısı oluşturmaktadır (Sema, 2006).

Şekil 3.17 La Tourette Manastırı, Le Corbusier
(Sema, 2006)

Şekil 3.18 Depolar - Proje Kanaal
URL-13

➤ Uyum (Harmoni)

İyi bir tasarım içerisinde kullanılan öğeleri, malzemeleri tanıyarak, özelliklerine göre uygun bir biçimde bir araya getirir. Genellikle benzer karakterdeki öğeler birbirleriyle uyum halindedir. Aslında her öğe birbiriyle etkileşim halindedir. Bu durumda tasarımcı öğelerin birbirleriyle olan etkileşiminde rol alan uyum ilkesini renk, tekstür ve biçim özelliklerine göre kullanmak durumundadır (Ghorab, 2015).

Uyum ilkesi birliğin aksine, tasarımda değil tasarım öğelerinin içerisinde aranmalıdır. Birbirine kenetlenmiş ve uygun, birbirleriyle uyumlu öğeler kompozisyonda uyumu oluştururlar. Tasarımda uyumu öğeler arasında organik geçişler ve sağlam bağlantılar kurarak, bunun yanı sıra birbirine zıt öğeler arasında tampon geçiş elemanları kullanarak sağlamak mümkün olmaktadır. Uyum ilkesinin olduğu tasarımlar gözlemcilerle görsel doygunluk sağlarlar (Reid, 1993).

Uyum ilkesi, tasarım öğelerinin çevreleriyle ve birbirleriyle olan etkileşimlerindeki uygunluktur. Eğer tasarımın farklı öğeleri birbirinden ve tasarımdan bağımsız, birbiriyle uyumsuz olursa bütüncül olmayan bir tasarım ortaya çıkmış olur (Lauer, 2002). “Uyum, düzenlemeyi oluşturan renk, biçim, malzeme ve doku gibi öğelerin özenli seçimi ile görsel ve birlik oluşturma halidir” (Özkan, 2007).

Uyum ilkesinde üç önemli etken vardır:

- Fonksiyon uyum: Birbirine benzemeyen ama birbiri ile kullanım beraberliğinden oluşan uyumdur (Şekil 3.19).

- Biçim ve Düzen uyumu: Birbirine biçim olarak benzeyen ve kendi içerisinde belirli bir düzeni olan uyumdur (Şekil 3.20).

- Karakter uyumu: Bir tasarımı tamamlayan motifler, süslemeler ve kabartmalar ile bu tasarımı oluşturan öğeler arasındaki dil birliğidir (Gürer, 2004).. Örneğin doğal bir çevrede doğallığı bozmadan uygun malzeme ve öğeler kullanılarak tasarımın konumlandırılması (Şekil 3.21).

Şekil 3.19 Solo Long Island ,F.L.
Wright URL-14

Şekil 3.20 Safranbolu Evleri
URL-15

Şekil 3.21 Casa Malaparte
URL-16

➤ Ölçek-Oran

Ölçü ve oran, tasarımda çok kullanılan bir kavramdır. İnsan genel olarak her şeyi kendisini baz alarak orantılamaktadır. Ölçü bilincinin ve kendi değerinin dışına kalan oranlar, insanı rahatsız eder. Dolayısıyla ölçü; iki büyüklük arasındaki birimsel ilişkiyi karşılamak olarak tanımlanabilir. Tasarımda önemli olan biçimlerin fonksiyona yönelik dengeli uyumlu ve estetik olarak ortaya koyulabilmesidir. Küçük ölçüler, görsel algıda uzaklık etkisi verirken büyük ölçüler ise yakınlığı temsil etmektedir .

Ölçü, genellikle, insanın kendi ölçüleriyle beraber açıklanmaya çalışılan bir kavramdır. Yapıların, içlerinde yaşayacak olan insanlarla orantılı olarak meydana gelmeleri önemlidir. İşlevine bağlı olarak ölçeği, insana göre doğru oluşturulmayan bir yapı, bazen fiziksel bazen psikolojik rahatsızlıklara neden olabilmektedir. Dar koridorlar, alçak tavanlar veya gereğinden fazla büyük salonlar ölçüleriyle insan üzerinde olumsuz etkiler yaratırlar. Bu yüzden yapının insana uyan bir ölçekte olmasının, mimari etkinin güzele yaklaşmasında önemli bir rolü olduğu söylenebilir (Şekil 3.22) (Sema, 2006).

Bununla birlikte yapının kendi içinde ölçülü olması da gerekli ve önemli bir durumdur. İki farklı büyüklüğün arasındaki sayısal ilişki veya bütünü oluşturan öğeler arasındaki ilişki olarak tanımlanabilir. Genel olarak bu kavram, oran olarak ifade edilir.

Mimarlıkta oran (Proportion) kavramı değişik odaklara bağlı olarak değerlendirilir ve yaygın olarak da:

- Harmonik
- Aritmetik
- Geometrik

olmak üzere üç farklı oran çeşitlemesi kabul edilir.

Orana mimari güzelliğin tek yaratıcısı olarak bakıldığı olmuştur. "Mimari, proporsiyon sanatıdır" şeklinde tanımlamalar yaygındır. Tarihte Mısır piramitlerinden Le Corbusier'nin Modulor'una kadar farklı çağlarda bazı aritmetik veya geometrik oran ve düzenlerin, yapıların biçimlendirilmesi ve boyutlanmasında uygulanmaktadır.

Her yapının kendine özgü nitelikleri içinde özel bir ölçü düzeni bulunduğu kabul edilse bile, bunların uyduğu genel kuralları saptamak güçtür. Çünkü soyut bir kavram olan oran, yapının üzerimizde bıraktığı diğer etkilerle karışır. Genellikle oransal öneriler doğal yaşamı ortamının koşullarına göre değil, ideal iki boyutlu bir ortamda düşünülmüşlerdir. Bu nedenle de, hangi düzeyde bunların geçerli olduğunu saptamak güçtür (Sema, 2006).

Şekil 3.22 First Unitarian Kilisesi ve Okulu, L.Kahn, New York
URL-17

➤ Renk

Renk, estetik ve psikolojik bakımdan mekanların ve cephelerin görsel ve yaşamsal konforunu etkileyen, fonksiyonel olmasıyla beraber ergonomik tasarımın da vazgeçilmez bir ögesidir. (Sema, 2006).

Fiziksel olarak ele alındığında renk kavramı bir enerji yayılımı olarak düşünülebilir. Fakat renk olayı gerçekte ancak bilinç seviyesinde var olan bir kavramdır. Renk yapısının fizik ve kimya niteliklerinin yanı sıra, bir de alıcının bulunması gereklidir. Renk olayı, bir yandan bu alıcıya, yani rengi gören kimseye bağlı bulunduğundan, diğer yandan renk duygusunu meydana getiren faktörlerin çeşitliliğinden dolayı oldukça subjektiftir dolayısıyla kişiye göre değişkenliği olan bir kavramdır. Bu yüzden duyu organlarının ve renklerin fizik özelliklerinin yanı sıra bir takım psikoloji elemanlarını da göz önünde bulundurmak gereklidir.

Renk, insanın beyin ve göz aracılığı ile kişiye bağlı öznel farklılıkta algıladığı ve oluşturduğu görsel duygudur. Bu duygunun genelde renkli madde ile doğrudan ilişkili olmayan, refleks sürekliliğini de içeren niteliğini oluşturur. Mimarlıkta renk ve etkisi ile birbirinden çok farklı kavramların tanımlanmaktadır.

Renkteki görece kavramların ve bileşenlerin etkileri rengin diğer sanat alanlarında olduğu gibi mimari alanda da kullanımını zorlaştırmaktadır. Yüzey, ışık, yansıma, doku ve malzeme faktörlerine göre farklı algılar yaratabilen renk kavramı aslında sanatların tekniklerine göre farklı bir çalışma ortamı yaratabilmektedir. Örneğin mimarlık mermeri heykel sanatına göre bambaşka şekilde değerlendirmekte ve elde edilmek istenen ifade ve etkiler farklılıklar göstermektedir. Diğer taraftan mimarlık, renkleri duvarlarda, büyüklükleri değişen yüzeyler ve farklı biçim ve boyuttaki mekanlarda kullanırken ki mekanların işlevsel farklılığı da önemli bir unsurdur- resim sanatının çok daha küçük olan yapıtlarından daha başka bir ortam yaratmaktadır. Yine de rengin her alanda kullanımında olduğu gibi, bir eylemin kendi özel ögesi olarak renk tek başına yaşamaktansa, etkileşimler içerisinde diğer öğelerle birleşip bir uyum hali meydana getirerek çokluklar içinde birlik yaratma çabasının önemli bir unsuru haline dönüşür (Sema, 2006).

Kromatik bir rengin, diğer bir veya birden çok sayıda kromatik renkle özellikle de akromatik (siyah, beyaz ve gri) bir renkle yan yana gelmesi ile ilişkili olarak algılanan ve sürekli değişkenlik sergileyen renk duygusunun, bir yandan ışık kaynağına diğer yandan onu yansıtan yüzeyin veya yüzeylerin kurgusuna bağlı oluşu, yapı mekanını göreceliklerin hakim olduğu yanılısamalar ortamına dönüştürür (Şekil 3.23).

Şekil 3.23 Mekanda Işık, Yüzey Ve Renk Etkileşimi.(Sema, 2006)

Uygun bulunan bir renk bir yüzeye sürüldüğünde; günün farklı zamanlarında başka, farklı bir yüzeyde daha başka ya da daha büyük yüzeylere yaygınlaştırıldığında ise çok daha başka etkiler oluşturabilmektedir (Şekil 3.24). Bunun yanı sıra ikinci bir renk devreye girdiğinde ise, mekana doğrudan gün ışığı ulaştığında veya yapay ışıkla yetinildiğinde çok farklı ve beklenmeyen etkiler meydana gelir ki bu da renk olgusunun mekanda uygulanış zorluğunu açıkça gösterir. Yapı mekanlarının sahip olduğu renge dair değişkenler estetik ve bilimsel kaygılarla birlikte ele alınmalı, uyumlu ve uygun renk düzenleri oluşturmak için gerektiğinde uzmanlarla işbirliği yapılmalıdır (Sema, 2006).

**Şekil 3.24 Allianz Arena, Münih.
URL-18**

➤ Vurgulama

Tasarımda vurgu kavramı, tasarımı güçlü kılan önemli etkenlerden biri olmaktadır. Vurgulama ilkesi bir tasarımdaki kurgulanmış kompozisyon içinde tasarımcının kararı doğrultusunda belirli bir kısmın, ögenin veya bir fikrin ön plana çıkarılmasıdır. Bu şekilde, gözlemcinin dikkati ve ilgisi bu noktaya doğru çekilmekte ve tasarımda ön planda sunulmak istenen öge veya fikir vurgulanmaktadır. Böylece tasarımcının gözlemcilere iletmek istediği mesaj doğrudan tasarım ile verilebilir, gözlemci ile iletişim kurabilir.

Vurgulama ilkesine tasarımdaki küçük biçimlerin ortasındaki daha büyük biçimler, formsuz bir zeminden bir yöne doğru ilerleyen daha kütleli bir başka form, koyu renkli bir plakanın önündeki açık renkli bir öge, ince çizgilerin kullanıldığı tasarımın içerisindeki kaba çizgiler gibi durumlar örnek olarak verilebilir (Reid, 1993).

Tasarımda vurgulamanın yapılabilmesi için farklı yöntemler uygulanmaktadır. Bunlar;

- Zıtlık ile sağlanan vurgulama
- Yalnız bırakma yöntemi ile sağlanan vurgulama şeklindedir.

Bunlardan zıtlık ile sağlanan vurgulama da; doku ve boyut farklılığı kullanmak, renk çeşitliliği oluşturmak, vurgulanacak ögenin, kısmın veya fikrin oluşturulan kompozisyon içindeki yönelişi veya kendi içerisindeki konumlandırılmasında zıtlık oluşturmak esastır.

Yalnız bırakma yöntemi ile sağlanan vurgulama da ise; tasarımda vurgulanacak olan öge, kısım veya fikir kompozisyon içerisinde diğerlerinden farklı bir konumda yalnız olarak kullanılır (Zöngür, 2008).

Bu etkiler ile birlikte tasarımın kavramsal önemi vurgulama ilkesiyle bir arada düşünülür. Vurgulama bazen uyumsuzluk oluştururken bazen de canlılık kazandırıp, ilgi çektiği ve heyecanlandırdığı için önemli bir ilke olmaktadır. Baskınlık, tasarımda merkezi yerleşim içerisinde tek başına duran biçim veya form özelliklerini ya da odak noktasını vurgulayan yaklaşımlar olmaktadır. Mimari tasarımda vurgulanmak istenen bir yapı ögesi veya ön plana çıkarılan bir kısım olabileceği gibi, yapının karakterini yansıtan, şeffaflık, sağırlık, ana hatlarında yatay ya da düşey hakimiyetinin olup olmaması gibi fikirler de olabilmektedir (Şekil 3.25).

**Şekil 3.25 Venturi, Institute for Scientific Information, Philadelphia, 1979
Leatherbarrow, Mostafavi, 2002.**

3.4. Algı

Algılama, insanın psiko-fizik araçları ile belirlenmiş evrensel bir olgudur (Ertürk, 1984). Algılama, çevreden bilgi alma ya da edinme sürecidir ve aktif bir süreçtir.

Mimari çevre ile kişi arasında ilişkiyi sağlayan algılama yalnız duyuşal (ses, gürültü, koku vb.) özelliklerle algılama değil, çevrenin anlamsal, estetik, psikolojik, sosyolojik özelliklerini içeren algılamadır. Mimari biçimin algılanmasında en önemli etkenlerden biri biçimden gelen uyarıcılardır (Şenyiğit, 2010).

Algılama, “duyular aracılığıyla elde edilen bilginin zihinde işlenerek, anlaşılır duruma getirme ve ayırt etme sürecine dönüşüm mekanizması” olarak tanımlanabilir. Tercih etme ise, “bir nesneyi, yeri, ya da görüntüyü bilinçli ya da bilinçsiz olarak değerlendirme, karar verme, tercih etme neticesinde karşılaştırarak beğenme” olarak tarif edilebilir.

Genel bilginin toplanması, organize edilmesi ve anlam çıkartılmasıyla ilgili bir süreç olan algılama, nesnelere görülmesi ve hissedilmesinden de farklı olarak gelen uyarıların anlaşılmasıyla ilgili daha farklı bir süreçtir (Sarica, 2011).

3.5. Anlam ve Beğeni

Algılama yaklaşımı içerisinde yer alan anlamlandırma ve beğeni kavramları, cephe okuma sürecinde tasarımın karakterini yansıtan verilerin değerlendirilmesinde yardımcı olan bir diğer kavramlardır.

Anlam sözlükte; bir sözcükten, bir sözden, hatta bir davranış ya da olgudan anlaşılan şey, bunların bize hatırlattığı düşünce ya da nesne ve bir terimin telkin edildiği düşünce ya da imgeleme olarak geçmektedir (TDK, 2019).

Beğeni ise; güzel veya çirkin yargısını verdiren duygu, zevk ya da herhangi bir konuda güzeli çirkinden ayırma yetisi şeklinde geçmektedir (TDK, 2019).

Mimarlıkta anlam, hem görsel hem de duyumsal alanda ifade kazandığından, cephe ile olan karşılıklı etkileşim görme, bilme, anlama ve beğenme ya da beğenmeme olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda anlam, sadece mimarlığın fiziksel özelliklerine bağlı kalan bir ifade değil; olgular, fikirler, düşünceler ve izlenimlerin belirlediği görsel alana bağlı olmaktadır (Aydınlı, 1993). Dolayısıyla bina, bir yığılma ya da birikimden çok daha fazlası olmaktadır.

Her biçim bir ifade oluşturup, anlam içermektedir. Kelimeler haricinde çevre ile iletişimin ve etkileşimin temel biçimi olan mimari daima özel anlamlara sahip olmuştur. Bir mimari yapıda anlamı işaretler bütünü oluşturmaktadır. Yapının etkileşim ögesi olan cephelerde taşıdığı işaretler ve simgeler aracılığıyla çevreyle iletişim kurmaktadır. Cephe toplumla iletişim kurup, bilgi verirken değişken nitelikleri ile okuma, anlama, algılama ve beğeni sürecinde bulunmaktadır. Bu nitelikler bir bütün olarak cephenin anlamlandırılmasını belirlemektedir.

3.6. Cephenin Algılanması

Bir bütün olarak cephe tek tek elemanlardan oluşur. Onları bütüne bağlayan ortak dilin bulunması, cephenin kompozisyonu, düzenlemesiyle meydana gelir (Krier, 1988). Mimari öge olan cephe elemanlarının değişik aralık ve biçimlerde kullanılması sayısal ve geometrik kavramlara sağlam bir bağı bulunan insan üzerinde büyük etki oluşturmaktadır. Dolayısıyla M. Çubuk ve G. Konuk'un (1991) da belirttiği üzere; "Cepheler, toplumun kişiliğinin bir belirtisi olmasından dolayı, toplumsal farklılıklar cepheler ile kente yansır". Mimari mekanın ögesi olan cepheler, klasik olarak nitelendirdiğimiz fonksiyonlarının yanında, duruma göre birer belirti, işaret ya da simge de olabilmektedir. Cephenin, belki her zaman çok kolay ve çok açık bir biçimde olmamakla birlikte, bir takım inançları, kavramları, sembelleri, istekleri ve tutumları, ifade ettiği görülmüştür. Yani cephe, süreçlerin meydana getirdiği farklılıkların bir sentezi olmaktadır (Şenyiğit, 2010).

Mimarlıkta fikirlerin ve ifadenin anlatılması, günün teknik şartlarıyla kullanılan yapı malzemesine verilen biçim sayesinde gerçekleşmektedir. Aslında soyut olan düşünce malzemeyle birlikte mimari yapıda somutlaşır. Bu bağlamda malzeme, yapının formunun oluşmasında ve görsel olarak algı oluşturup, kavranmasında açıkça bir etken ve belirleyici öge halindedir (Mozaikçi, 2010).

4. ALAN ÇALIŞMASI

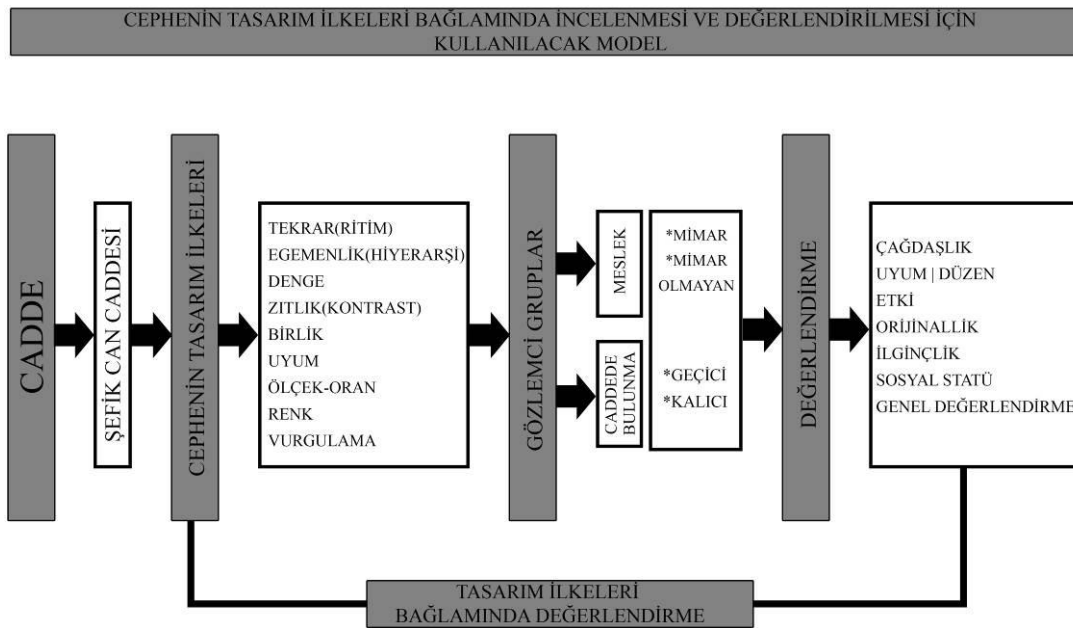
Bireyler, yaşarken içinde bulunduğu çevreyi, kenti ve dünyayı anlamak, yorumlamak ve daha iyi kavrayabilmek için etkileşim kurduğu cisimleri ve oluşumları çözümlmek, adlandırmak ister. Bu karmaşık çözümlme ve adlandırmayı yapabilmeyen ilk yolu, karmaşanın içerisindeki ayırıcı farklılıkları ortaya çıkarabilmek ve gruplandırmaktır. Konutların tanımlanması ise cephede belirgin fiziksel özellikleri ve detayları ile ilişkilidir.

Konut ya da kullanıcı grubuna ait tasarlanacak cephelerin en doğru şekilde memnuniyetinin sağlanması için mimarların, kullanıcı istek, beğeni ve tercihlerini önceden anlamaları gerekmektedir.

Çalışma, Konya'daki son dönem yapılmış konut cephelerinin nasıl bir algı oluşturduğu ve tanımlandığı üzerinedir. Konya'da "Sekiz Mahalle Kentsel Dönüşüm Projesi" kapsamında yer alan, 2005 yılında kullanıma açılmış olan Şefik Can Caddesi son dönem konutların bulunduğu bir alan haline gelmiştir. Alan seçiminde bu durum etkili olmuştur.

Çalışmanın kapsamı, amacı çerçevesinde seçilen bölgedeki cephelerin tasarım ilkeleri doğrultusunda, gözlemci grupların öznel değerlendirmeleri bağlamında incelemektir.(Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1 Tasarım İlkesi Modeli

Çalışmanın veri toplama aşamasında araştırma araçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Konya ili içerisinde seçilen kentsel dönüşüm alanı ve son dönem konut cephelerine sahip olan Şefik Can Caddesi üzerinde tespit edilen cephelerin fotoğrafları
- Seçilen bölgenin -mimar olan, diğer meslek grupları, geçici ve kalıcı gözlem gruplarının- öznel değerlendirmesinin alınacağı anket soru kağıdı oluşturmaktadır.

Bu araçlarla aşağıda gösterilen model ile uygulama yapılmıştır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2 Kullanılacak Model

Şefik Can Caddesi Konya'nın gelişmekte olan Selçuklu ilçesine bağlıdır. Bu alan Sekiz Mahalle Kentsel dönüşüm projesi kapsamında yapılan cadde ile 2005 yılında hizmete açılmıştır. Bu cadde Beyşehir Çevre Yolu ile iş merkezleri bölgesini birbirine bağlamaktadır. 2,1km uzunluğunda olan Şefik Can Cadde'si ile İstanbul Çevre Yolu'ndan gelen yol, iş merkezleri bölgesine, Nalçacı Caddesi'ne, Kültürpark, Alaaddin

Tepesi ve Mevlana Caddesi'ne bağlanmaktadır. Bu yönüyle çok önemli bir hat olan bu caddenin çevresi kentsel dönüşümle halen hızla gelişmekte ve değişmektedir. Kentsel dönüşümün tamamlanmasıyla birlikte ikamet edeceği planlanan 250.000 kişinin kentin önemli noktalarına ulaşımında kolaylık sağlanacağı düşünülmektedir. Kentsel dönüşüm öncesi fotoğrafları ve kentsel dönüşüm halinde yani son dönem fotoğrafları incelendiğinde dokusunun, kat yüksekliğinin ve konut tiplerinin değiştiği gözlemlenmektedir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 Şefik Can Caddesi Eski(2015) Görünümü

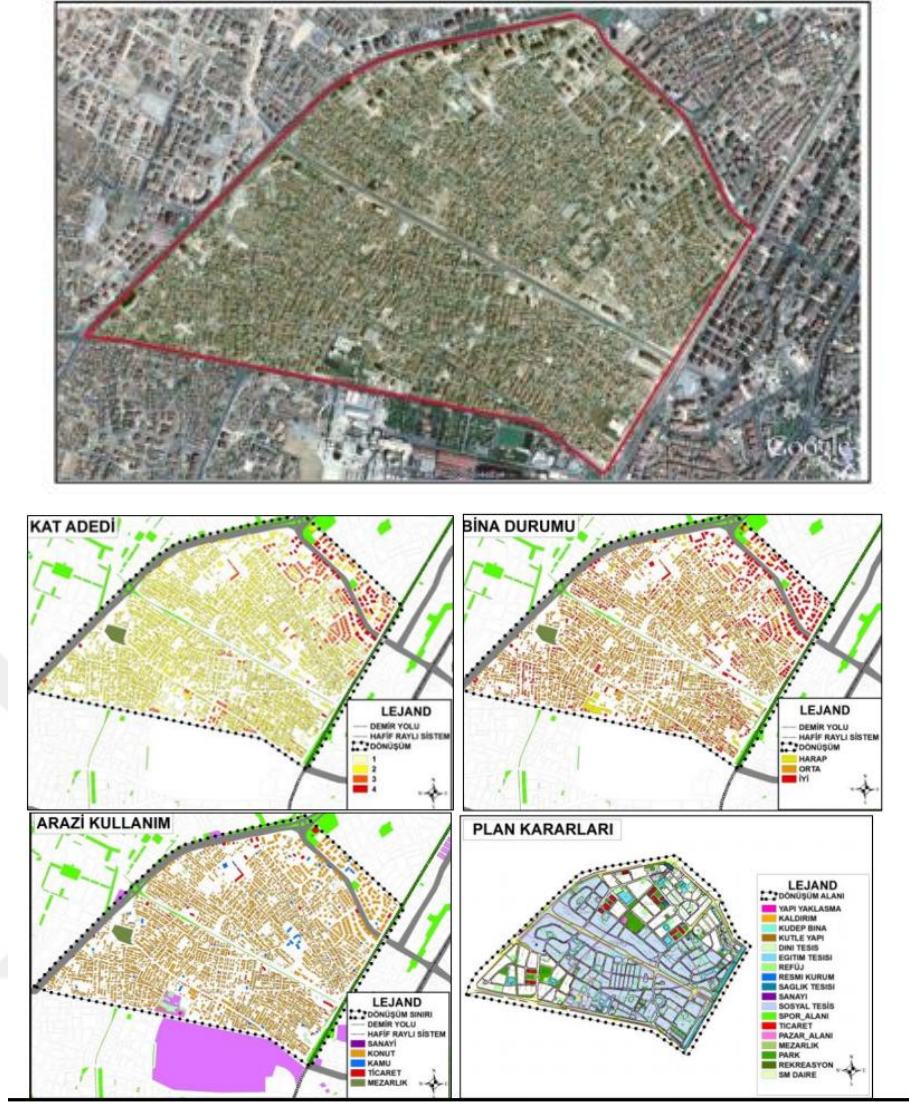
Sekiz Mahalle kentsel dönüşüm projesi olarak nitelendirilen alan, demir yolundan, Beyşehir Çevre Yoluna kadar olan ve içinde sekiz mahalleyi barındıran alandır. Alanın ilk planlama tarihi aslında 50 yıl önceye 1966 planına uzanmaktadır. Bölgenin çevresinde yeni gelişmeler oluşmuş, bu haliyle bölge kentin ortasında sorunlu bir alan olarak kalmıştır (Şekil 4.2). Kentsel dönüşüm projesi ile amaç fonksiyonel bakımdan yetersiz kalan, kent merkezine yakın fakat altyapı düzenlemeleri gerektiren alanlarda, niteliksiz tek tip konutların iyileştirilmesi ile cazibe merkezi haline getirilmesi hedeflenmektedir.

Şekil 4.2 Şefik Can Caddesi Eski(2015) Görünümü

Konya İli Selçuklu İlçesinde, Şeker Murat, Hacıkaymak, Selçuklu, Yeni Selçuk, Mimar Sinan, Molla Gurani, Özlem ve Kılınçarslan mahallelerinde İmar Kanununun 18. Maddesi uygulanarak kentsel dönüşüm yapılması kararı alınmıştır. Revizyon alanındaki eğitim öğretim kurumlarına mahalle nüfusunun artacağı düşüncesi ile 7 adet ilköğretim okulu, 2 adet lise ilave edilmiştir. Konut alanlarında yapılar genel olarak tabanda max. % 25 alan işgal edecek alan geneli itibariyle de ortalama 8 kat irtifa alacak biçimde planlanmıştır. 2006 yılında açılan Şefik Can Caddesi fazla kullanılan ve işlek bir cadde halini almıştır. 1 adet açık pazar, bir spor kompleksi, 4 adet de sağlık kuruluşuna yer verilmiştir. Park-çocuk bahçesi, oyun alanı, mezarlık ve şehir parkı toplam 30.8 ha büyüklük ile alanın % 10,3'lük bir kısmını kapsamaktadır. Planlamada alanın % 54'ü konut alanlarına, % 46'sı ise altyapı-donatım alanlarına (konut dışı alanlar) tahsis edilmiştir (Şekil 4.3) (Kaş, 2014).

Şekil 4.3 Sekiz Mahalle kentsel dönüşüm alanı fiziksel veriler ve proje (Kaynak: Serdaroğlu Sağ,2011)

Şekil 4.4 Şefik Can Caddesi 2009 yılı.

Şekil 4.5 Şefik Can Caddesi 2017 yılı.

Şefik Can Caddesi 2005 yılında açılıp faaliyete geçmiş ve bölgeye hareketlilik katmaya başlamıştır (Şekil 4.4).Yapılan yolla birlikte kentsel dönüşüm kararlarıyla bölgede yüksek katlı bloklar şeklinde apartmanlar yükselmeye başlamıştır (Şekil 4.5). Çarpık kentleşmeye bir çözüm olarak ortaya çıkan bu durum maalesef kütle ve blok etkisi oluşturmaya başlamıştır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Şefik Can Caddesi panoramik görünümü

4.1. Çalışma Alanının Konusu Olan Cephelerin Seçilme Nedenleri Ve Ölçütleri

Şefik Can Caddesi üzerinde bulunan cepheler seçilirken; son dönemlerde yapılmış olması, farklı malzeme ve renklerin kullanılmış olması, cadde üzerinde bulunuyor olması, farklı kat yüksekliklerine sahip olması gibi kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Seçilen konutlar genellikle kapalı site olup ticari alanları bulunmaktadır. Cepheler caddenin kuzeyi ve güneyi (parkın hizası ve karşısı) şeklinde gruplandırılmıştır. Analiz edilecek binalar vaziyet planı üzerinde işaretlenip numaralandırılmıştır (Şekil 4.7). Aşağıda ise numaralandırılan cephelerin fotoğrafları yer almaktadır. Bu fotoğraflar anket çalışması içerisinde kullanılmıştır (Çizelge 4.3).

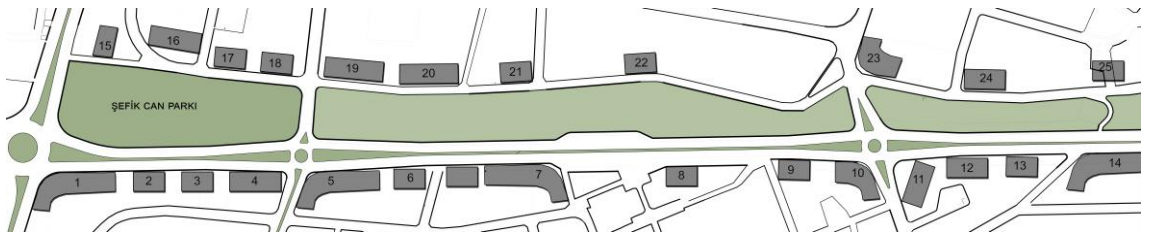
Belirlenen/Seçilen örnekler;

-Literatür taraması,

-Fotoğraflama

-Konut yapılarının gruplandırılması, aşamalarından geçilmiştir.

Belirlenen Şefik Can Caddesi üzerinde caddenin kuzeyi ve güneyi olmak üzere toplam 25 Adet konut bulunmaktadır. Çalışmayı sınırlamak amacıyla konut cepheleri arasında yaşamak için tercih edilen ve yaşamak için tercih edilmeyen binaların seçilmesi istenmiştir. Gruplandırmaya göre karşılaştırmanın daha verimli sonuç ortaya çıkarılacağı düşünülmüştür. Şefik Can Caddesi'nin kuzeyi ve güneyi genel değerlendirme soruları şeklinde analiz edilmiştir.

Şekil 4.7 Seçilen binaların vaziyet planında gösterimi

Çizelge 4.3 Seçilen Cepheler ve Özellikleri

CADDENİN KUZEYİ	
1) LALEZAR SİTESİ (2011)	2) BERRA SİTESİ (2012)
	
3) NİSAN SİTESİ (2012)	4) ORKUN SİTESİ (2010)
	
5) KÜLTÜR RESİDENCE (2012)	6) İNCİKÖŞK SİTESİ (2015)
	
7) MERİDYEN SİTESİ (2013)	8) MARİNPARK SİTESİ (2012)
	

<p>9)MODA PLAZA (2017)</p> 	<p>10)KÖŞEM SİTESİ (2012)</p>
<p>11)SİTEKENT (2015)</p> 	<p>12)ŞEFİKCAN KONUTLARI (2013)</p>
<p>13)CAN RİVA (2013)</p> 	<p>14)ANATOLYA SİTESİ (2013)</p>
<p><u>CADDENİN GÜNEYİ</u></p>	
<p>15)V75 RESİDENCE (2017)</p> 	<p>16)SEYR (2015)</p>

**17)YEŞİLPARK KONUTLARI
(2014)**

18)ADAKULE SİTESİ (2017)

19)PARK FLORA (2016)

20)SİTEPARK (2017)

21)SELAY SİTESİ (2014)

22)OĞUZHAN KONUTLARI (2015)

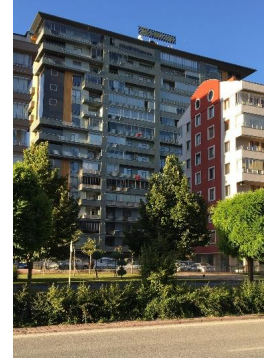
23)CANDAN SİTESİ (2011)

**24) MERCANKÖŞK
SİTESİ (2014)**

**25) ADOLYA
SİTESİ (2017)**

4.2. Anket Tasarımına Yaklaşım ve Anket Soruları

Çalışmada kullanılan anket formu (Ek-1):

- Demografik bilgi soruları
- Seçmeli sorular
- Açık uçlu sorular
- Değerlendirme soruları kullanılarak şekillenmiştir.

Anket için hazırlanan sorular 4 grup olarak belirlenmiştir:

- 1.Grup Sorular: Demografik bilgi soruları
- 2.Grup Sorular: Yaşamak için tercih edilen binanın seçilerek cephesinin tanımlanması
- 3.Grup Sorular: Yaşamak için tercih edilmeyen binanın seçilmesi, nedeninin açıklanması
- 4.Grup Sorular: Caddedeki cephelerin genel değerlendirilmesi şeklindedir.

➤ 1.Grup Sorular: Demografik Bilgi Soruları

Her birey farklılık taşır fakat aynı grup altında olan bireyler arasında uyum vardır. Çok sayıda kullanıcının olduğu bölgelerde kent tasarımcıları bu bireyler ile ilgilenmektedir. Cepheyi algılama-tanımlama-değerlendirme için gözlemci gruplarının özellikleri araştırılmıştır. Tabloda tanımlanan gözlemci grupları sosyal-demografik yapıları, mimar olup olmadıkları ve caddeyi kullanım durumları dikkate alınarak oluşturulmuştur(Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4 Gözlem Grupları

GÖZLEMCİLER (KİŞİ)			
MİMAR OLANLAR (KİŞİ)		MİMAR OLMAYANLAR (KİŞİ)	
KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
YAŞ	Genç	YAŞ	Genç
	Orta Yaş		Orta Yaş
ŞEFİK CAN CADESİ'NDE BULUNMA DURUMU	ŞEFİK CAN CADESİ'NDE BULUNMA DURUMU	ŞEFİK CAN CADESİ'NDE BULUNMA DURUMU	ŞEFİK CAN CADESİ'NDE BULUNMA DURUMU
Geçici	Geçici	Geçici	Geçici
Kalıcı	Kalıcı	Kalıcı	Kalıcı
EĞİTİM DURUMU	EĞİTİM DURUMU	EĞİTİM DURUMU	EĞİTİM DURUMU
Lisans ve Lisansüstü	Lisans ve Lisansüstü	Lise ve altı	Lise ve altı
		Lisans ve Lisansüstü	Lisans ve Lisansüstü

➤ **2.Grup Sorular: Yaşamak İçin Tercih Edilen Binanın Seçilmesi**

Cadde üzerinde seçilen 25 farklı bina cephelerinden gözlemcilerin en çok ilgisini ve dikkatini çeken, yaşamak istedikleri binayı seçmeleri istenmiştir. Amaç, gözlemcinin cadde üzerinde son dönemde yapılmış olan konut cephelerinden en beğendiğini belirletip konut isteklerini öğrenmektir.

Soru: Şefik Can Caddesi üzerinde yer alan aşağıdaki binalardan hangisinde yaşamak istersiniz?

➤ **3.Grup Sorular: Yaşamak İçin Tercih Edilen Binanın Tanımlatılması**

Gözlemcilerin seçtikleri bina üzerinden tasarım ilkeleri doğrultusunda hazırlanan sorulara verdikleri cevaplar, cepheleri tanımlamaktadır. Cephe tanımlatılırken dikkat çekici öğelerin / özelliklerin neler olduğu, cephede yapı öğelerinin kullanım biçimlerinin beğenilen, beğenilmeyen kısımlarının neler olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

Soru: Yaşamak İsteddiğiniz Binanın Cephesini Aşağıdaki Özelliklere Göre“ kesinlikle katılıyorum / katılıyorum / kararsızım / katılmıyorum / kesinlikle katılmıyorum” olarak belirlenen 5’li skalaya göre cevaplayınız (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5 Tasarım İlkeleri Bağlamında Faktör Grupları Ve Anket Soruları ‘Şefik Can Caddesi’ndeki Seçilen Bina Cepheleri

TASARIM İLKELERİ	ANKET SORULARI
TEKRAR(RİTİM)	Pencerelerin tekrar edilişi düzenlidir.
	Pencerelerin tekrarı monoton dur.
	Pencerelerin tekrarı karmaşıktır .
EGEMENLİK	Pencereler yapı bütününde belirgin dir.
	Balkonlar yapı bütününde belirgin dir.
DENGE	Pencereler birbiriyle iyi dengelenmiştir .
	Binanın cephesi iyi planlanmıştır .
	Bina iyi dengelenmiştir .
	Binanın cephe tarzı kararsızdır .
ZITLIK (KONTRAST)	Binada zıtlık(kontrast) tan doğan bir uyum vardır.
UYUM / BİRLİK	Binanın cephesindeki pencereler birbiriyle uyumludur .
	Binanın formu diğer binalarla uyumludur .
ÖLÇEK / ORAN	Bina yakın çevresindeki bina yükseklikleriyle orantılıdır .
	Binanın kendi yüksekliği orantılıdır .
RENK	Bina cephesinde kullanılan renkler birbiriyle uyumludur.
VURGULAMA	Binada doluluk -boşluk oranı düzenlidir.
	Bina ana hatlarında düşeylik hakimdir.
	Bina ana hatlarında yataylık hakimdir.

➤ 4.Grup Sorular: Yaşamak İstenmeyen Binanın Tanımlatılması

Gözlemcilere yaşamak için tercih edilen bina özellikleri sorulduktan sonra yaşamak istemedikleri bina sorulmuştur. Amaç iki cephe arasında kıyaslama yapabilmektir. Neden yaşamak istemediklerini açık uçlu soru ile anlatmaları istenmiştir. Bireylerin beğenmedikleri bir şeyin tanımlamasını daha kolay yaptıkları düşünülmektedir. Hangi bina cephesi daha çok seçildiyse ona göre yorumlama yapılmıştır.

Soru: Şefik Can Caddesi üzerinde yer alan aşağıdaki binalardan hangisinde yaşamak istemezsiniz? Nedenini yazınız.

➤ **5.Grup Sorular: Caddedeki Cephelerin Genel Değerlendirilmesi**

Gözlemcilerle Cadde ile ilgili genel değerlendirme soruları sorulmuştur. Cadde’de ki cephelerin gözlemciler üzerindeki etkileri görülmek istenmiştir.

Soru: Aşağıda yer alan soruları “kesinlikle katılıyorum / katılıyorum / kararsızım / katılmıyorum / kesinlikle katılmıyorum” olarak belirlenen 5’li skalaya göre cevaplamanız istenmektedir.

4.3. Soru Kağıdı

Soru kağıdında sorular olabildiğince kısa tutulmaya çalışarak, anlaşılabilir, basit bir dile indirgenerek hazırlanmıştır. Çalışmada öznel değerlendirme için, “5’li yanıt skalası, çoktan seçmeli, ölçekli ve açık uçlu sorular” kullanılmıştır. Anketler elden ve Google formlar üzerinden dağıtılmıştır. İstatiksel değerlendirme ise SPSS programıyla yapılmıştır. Değerlendirmede Çapraz Tablo (Ki-Kare, Crosstab), T-testi, Anova, Grafikler kullanılmıştır. Değerlendirme de istenen katılımcı sayısı G-Power programı ile tespit edilmiştir. G-Power programı aracılığı ile güç 0.95, etki büyüklüğü 0.40 olacak şekilde bakıldığında katılımcı sayısı 112 olarak belirlenmiştir. Değerlendirmeye katılan kişi sayısı ise 170 olmuştur.

4.4. Bulgular Ve Tartışma

4.4.1. Demografik Bilgilerin Değerlendirilmesi

Şefik Can Caddesi’nde anket yapılan 170 kişinin;

71’i 15-30 yaş arası, 93’ü 30-60 yaş arası, 6’sı 60 yaş ve üzeridir.

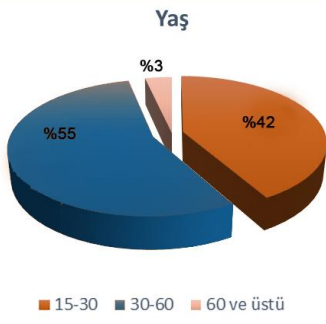

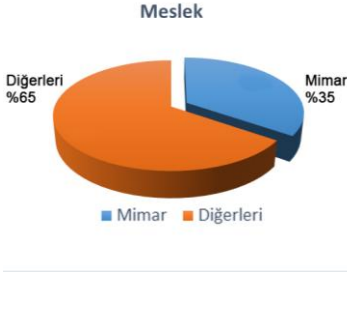

93’ü Kadın, 77’si erkektir.

112’si Diğer meslek grupları, 58’i mimardır.

23’ü Lise ve altı, 94’ü lisans, 53’ü lisansüstüdür.

51’i Kalıcı, 119’u ise geçicidir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6 Demografik Değerlendirme Tablosu

GÖZLEMÇİ 170 KİŞİ “ŞEFİK CAN CADDESİ”		
YAŞ:	CİNSİYET:	MESLEK:
<p>Yaş</p> <p>■ 15-30 ■ 30-60 ■ 60 ve üstü</p>	<p>Cinsiyet</p> <p>■ Erkek ■ Kadın</p>	<p>Meslek</p> <p>■ Mimar ■ Diğerleri</p>
EĞİTİM DURUMU:	BULUNMA DURUMU:	
<p>Eğitim Durumu</p> <p>■ Ortaöğretim ■ Lise ■ Lisans ■ Lisansüstü</p>	<p>Bulunma Durumu</p> <p>■ Geçici ■ Kalıcı</p>	

4.4.2. Şefik Can Caddesi’ndeki Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Cepheleri

Şefik Can Caddesi’nde bina cephelerinde yaşamak istedikleri;

Toplamda en çok 9No’lu Bina, sonra 16No’lu Bina, daha sonra da 3No’lu Bina olmuştur.

Yaşa göre 15-60 yaş arası 9. Binayı, 60 yaş ve üzeri 25. Ve 3. Binayı,

Cinsiyete göre her iki grupta 9No’lu Binayı,

Mesleğe göre mimar olanlar 9. binayı, diğer meslek grupları büyük farkla yine 9. Binayı,

Eğitim durumuna göre Ortaöğretim grubu 3No’lu Binayı, Lise ve üzeri grupları 9. Binayı,

Bulunma durumuna göre Şefik Can Caddesi’nde geçici olanlar 9No’lu Binayı tercih ederken, kalıcı olanlar az bir farkla 3No’lu Binayı tercih etmiştir.

Sonuç olarak; 9No’lu Bina genel olarak yaşanmak istenen bina olarak seçilirken, 16. Ve 3. Bina’lar ikinci sırada yer almıştır.(Çizelge 4.7)

Çizelge 4.7 Yaşamak İçin Tercih Edilen Binaların Tercih Sayıları Tablosu

BİNA	Frakans	
1No'lu Bina	2	3No'lu Bina
3No'lu Bina	21	
4No'lu Bina	1	
5No'lu Bina	1	
6No'lu Bina	3	
7No'lu Bina	6	
8No'lu Bina	1	
9No'lu Bina	40	
10No'lu Bina	6	
11No'lu Bina	1	
12No'lu Bina	1	
13No'lu Bina	1	
15No'lu Bina	14	
16No'lu Bina	23	
17No'lu Bina	1	
18No'lu Bina	2	
19No'lu Bina	7	
20No'lu Bina	8	
21No'lu Bina	5	
22No'lu Bina	2	
23No'lu Bina	3	
24No'lu Bina	11	
25No'lu Bina	10	
Toplam	170	

4.4.2.1. Seçimlerin Yaş, Cinsiyet, Meslek, Eğitim Durumu, Bulunma Durumu Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

➤ Yaş Faktörü

Çizelge 4.8 Yaş Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu

BİNA	YAŞ			Toplam
	15-30	30-60	60 ve üstü	
1No'lu Bina	0	2	0	2
3No'lu Bina	5	14	2	21
4No'lu Bina	0	1	0	1
9No'lu Bina	21	19	0	40
15No'lu Bina	7	7	0	14
16No'lu Bina	13	9	1	23
24No'lu Bina	1	10	0	11
Toplam	71	93	6	170
Ki-Kare=49,884, p-değeri=0,251				

Yaş ile tercih edilen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir(Çizelge 4.8)(p-değer=0,251>0,05)

➤ **Cinsiyet Faktörü**

Çizelge 4.9 Cinsiyet Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu

BİNA	CİNSİYET		Toplam
	Erkek	Kadın	
1No'lu Bina	0	2	2
3No'lu Bina	8	13	21
4No'lu Bina	1	0	1
9No'lu Bina	21	19	40
15No'lu Bina	11	3	14
16No'lu Bina	10	13	23
Toplam	77	93	170
Ki-Kare=38,047, p-değeri=0,018			

Cinsiyet ile tercih edilen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir(Çizelge 4.9)(p-değer=0,018<0,05)

➤ **Meslek Faktörü**

Çizelge 4.10 Meslek Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu

BİNA	MESLEK		Toplam
	Mimar	Diğerleri	
1No'lu Bina	0	2	2
3No'lu Bina	8	13	21
4No'lu Bina	0	1	1
9No'lu Bina	14	26	40
15No'lu Bina	1	13	14
16No'lu Bina	11	12	23
Toplam	59	111	170
Ki-Kare=29,482, p-değeri=0,132			

Meslek ile tercih edilen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir(Çizelge 4.10)(p-değer=0,132>0,05)

➤ **Eğitim Durumu Faktörü**

Çizelge 4.11 Eğitim Durumu Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu

BİNA	EĞİTİM DURUMU				Toplam
	Ortaöğretim	Lise	Lisans	Lisansüstü	
1No'lu Bina	1	0	1	0	2
3No'lu Bina	2	2	11	6	21
4No'lu Bina	0	0	1	0	1
9No'lu Bina	1	4	25	10	40
15No'lu Bina	1	2	5	6	14
16No'lu Bina	0	0	15	8	23
Toplam	8	15	94	53	170

Ki-Kare=96,077, p-değeri=0,009

Eğitim durumu ile tercih edilen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir(Çizelge 4.11)(p-değer=0,009<0,05)

➤ **Şefik Can Caddesi'nde Bulunma Durumu Faktörü**

Çizelge 4.12 Bulunma Durumu Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Tablosu

BİNA	BULUNMA DURUMU		Toplam
	Geçici	Kalıcı	
1No'lu Bina	2	0	2
3No'lu Bina	11	10	21
4No'lu Bina	1	0	1
9No'lu Bina	31	9	40
15No'lu Bina	10	4	14
16No'lu Bina	17	6	23
Toplam	119	51	170

Ki-Kare=26,473, p-değeri=0,232

Şefik Can Caddesi'nde bulunma durumu ile tercih edilen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir(Çizelge 4.12)(p-değer=0,232>0,05)

Seçimler yaş, cinsiyet, meslek, eğitim durumu, bulunma durumu faktörlerine göre değerlendirildiğinde eğitim durumu ve cinsiyet faktörleri anlamlı olurken, meslek, yaş ve bulunma durumu faktörleri istatistiksel olarak anlamlı olmamıştır. Bütün

durumlarda 9. Bina en çok yaşanmak istenen bina olarak seçilirken, ikinci tercihler faktörlere göre değişkenlik göstermiştir.

4.4.2.2. Şefik Can Caddesi'ndeki Yaşamak İçin Tercih Edilen Bina Cepheleri Tasarım İlkeleri Doğrultusunda T-test ve Anova Yöntemleriyle Değerlendirilmesi

Şefik Can Caddesi'nde seçilen binaların değerlendirmesi T-test analiziyle yapılmıştır. Bu yöntemde her bir soru için ölçeklendirme sisteminde verilen puanlara göre (1'den 5'e kadar) ortalaması alınmıştır. Sırasıyla en çok tercih edilen 9. Bina, 16. Bina ve 3. Bina'lar için tüm gözlemciler, mimarlar, diğer meslek grupları, geçici ve kalıcı gözlem gruplarına göre yanıtlar incelenmiştir. Tasarım ilkeleri faktör bağlamında incelenerek belirtilen binalar için öncelikli ilkeler tespit edilmiştir(Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13 Şefik Can Caddesi'nde Seçilen 9. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları

9. BİNA		TOPLAM	MİMAR	MİMAR OLMAYAN	GEÇİCİ	KALICI
TEKRAR /RİTİM	Pencerelerin tekrar edilişi düzenlidir.	3,85	3,92	3,80	3,80	4,00
	Pencerelerin tekrarı monoton dur.	2,95	3,14	2,84	2,96	2,88
	Pencerelerin tekrarı karmaşıktır .	2,52	2,42	2,57	2,45	2,77
EGEMENLİK	Pencereler yapı bütününde belirgindir .	3,97	3,79	4,08	3,94	4,11
	Balkonlar yapı bütününde belirgindir .	2,72	2,07	3,08	2,65	3,00
DENGE	Pencereler birbiriyle iyi dengelenmiştir .	3,52	3,14	3,73	3,45	3,78
	Binanın cephesi iyi planlanmıştır .	3,47	2,71	3,88	3,35	3,89
	Bina iyi dengelenmiştir .	3,62	3,29	3,81	3,58	3,78
	Binanın cephe tarzı kararsızdır .	2,82	2,79	2,85	2,84	2,78
	Bina cephesi simetrik dir.	3,05	2,86	3,15	2,94	3,44
ZITLIK /KONTRAST	Binada zıtlık(kontrast) tan doğan bir uyum vardır.	3,15	2,79	3,35	3,00	3,66
UYUM/ BİRLİK	Binanın formu diğer binalarla uyumludur .	3,02	3,14	2,96	2,87	3,55
	Binanın cephesindeki pencereler birbiriyle uyumludur .	3,80	3,29	4,08	3,74	4,00
ÖLÇEK/ ORAN	Bina yakın çevresindeki bina yükseklikleriyle orantılıdır .	2,50	2,57	2,46	2,42	2,78
	Binanın kendi yüksekliği orantılıdır .	3,77	3,93	3,69	3,71	4,00
RENK	Bina cephesinde kullanılan renkler birbiriyle uyumludur.	3,87	3,57	4,04	3,81	4,11
VURGULAMA	Binada doluluk - boşluk oranı düzenlidir.	3,30	3,35	3,26	3,16	3,77
	Bina ana hatlarında düşeylik hakimdir.	2,42	2,14	2,57	2,35	2,66
	Bina ana hatlarında yataylık hakimdir.	3,90	3,71	4,00	3,90	3,88

Kesinlikle Katılıyorum:5,00 puan Katılıyorum:4,00 puan Kararsızım:3,00 puan Katılmıyorum:2,00 puan Kesinlikle Katılmıyorum:1,00 puan olarak belirlenmiştir.

➤ **Mesleğe göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Şefik Can Caddesi'nde seçilen 9. Bina için, gözlemcilerin mesleklerine göre değerlendirme yapıldığında farklılıklar gözlenmektedir. Her iki gözlemci grup için yatayda vurgulama aynı iken, mimarlar için önemli faktörler sırasıyla; ölçek/oran, tekrar(pencere), egemenlik(pencere), diğer meslek grupları için egemenlik(pencere), uyum/birlik, renktir. Her iki gözlemci grup için zıtlık/kontrast 8.Faktör olmaktadır (Çizelge 4.14).

➤ **Şefik Can Caddesi'nde Bulunma Durumuna (geçici-kalıcı) göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Her iki gözlem grubuna (geçici-kalıcı) bakıldığında, egemenlik(pencere), renk, ölçek/oran, tekrar(pencere), uyum/birlik etkili olurken, geçici gözlem grubu için yatayda vurgulama daha önemli olmuştur(Çizelge 4.14).

➤ **Toplam gözlemci grubuna göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Genel olarak gözlemcilerin yanıtlarına bakıldığında; 9. Bina'nın sırasıyla; egemenlik, yatayda vurgulama, renk, tekrar/ritim, uyum, ölçek/oran ve denge ilkelerinin etkili olduğu görülmektedir. Yani pencerelerin belirgin olması, yataylığın hakimiyeti, binanın insan ölçeğine yakın oranlı olması ve renk uyumu seçimleri etkilemiştir(Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14 Şefik Can Caddesi'nde Seçilen 9. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları

9.BİNA	Toplam	Meslek		Bulunma Durumu	
		Mimar	Diğer meslek	Geçici	Kalıcı
Faktör 1	EGEMENLİK(pencere)	ÖLÇEK/ORAN	EGEMENLİK(pencere)	EGEMENLİK(pencere)	EGEMENLİK(pencere)
Faktör 2	VURGULAMA(yataylık)	TEKRAR(pencere)	UYUM/BİRLİK	VURGULAMA(yataylık)	RENK
Faktör 3	RENK	EGEMENLİK(pencere)	RENK	RENK	ÖLÇEK/ORAN TEKRAR(pencere)
Faktör 4	TEKRAR/RİTİM(pencere)	VURGULAMA(yataylık)	VURGULAMA(yataylık)	TEKRAR(pencere)	UYUM/BİRLİK
Faktör 5	UYUM/BİRLİK	RENK	DENGE	UYUM/BİRLİK	DENGE
Faktör 6	ÖLÇEK/ORAN	UYUM/BİRLİK	TEKRAR(pencere)	ÖLÇEK/ORAN	VURGULAMA(yataylık)
Faktör 7	DENGE	DENGE	DENGE(pencere)	DENGE(pencere)	DENGE(pencere)
Faktör 8	ZITLIK/KONTRAST	ZITLIK/KONTRAST	ÖLÇEK/ORAN	ZITLIK/KONTRAST	ZITLIK/KONTRAST

Çizelge 4.15 Şefik Can Caddesi'nde Seçilen 16. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Bağlamında Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları

16.BİNA		TOPLAM	MİMAR	MİMAR OLMAYAN	GEÇİCİ	KALICI
TEKRAR /RİTİM	Pencerelerin tekrar edilişi düzenlidir.	3,56	3,82	3,33	3,76	3,00
	Pencerelerin tekrarı monoton dur.	2,60	2,45	2,75	2,82	2,00
	Pencerelerin tekrarı karmaşıktır .	3,04	3,09	3,00	3,17	2,66
EGEMENLİK	Pencereler yapı bütününde belirgindir .	3,91	4,09	3,75	3,94	3,83
	Balkonlar yapı bütününde belirgindir .	3,78	3,55	4,00	3,76	3,83
DENGE	Pencereler birbiriyle iyi denge lenmiştir.	3,69	3,73	3,66	3,70	3,66
	Binanın cephesi iyi planlanmıştır .	4,04	3,91	4,16	4,00	4,16
	Bina iyi denge lenmiştir.	3,78	3,82	3,75	3,94	3,33
	Binanın cephe tarzı kararsızdır .	2,78	2,73	2,83	2,76	2,83
	Bina cephesi simetrik tir.	2,65	2,45	2,83	2,82	2,16
ZITLIK /KONTRAST	Binada zıtlık(kontrast) tan doğan bir uyum vardır.	3,65	3,36	3,92	3,58	3,83
UYUM/ BİRLİK	Binanın formu diğer binalarla uyumludur .	3,30	3,18	3,42	3,35	3,16
	Binanın cephesindeki pencereler birbiriyle uyumludur .	3,65	3,72	3,58	3,70	3,50
ÖLÇEK/ ORAN	Bina yakın çevresindeki bina yükseklikleriyle orantılıdır .	3,69	3,55	3,92	3,52	4,16
	Binanın kendi yüksekliği orantılıdır .	3,69	3,55	3,83	3,58	4,00
RENK	Bina cephesinde kullanılan renkler birbiriyle uyumludur.	4,08	4,00	4,16	4,11	4,00
VURGULAMA	Binada doluluk - boşluk oranı düzenlidir.	3,47	3,36	3,58	3,53	3,33
	Bina ana hatlarında düşeylik hakimdir.	3,13	3,09	3,16	3,05	3,33
	Bina ana hatlarında yataylık hakimdir.	3,08	3,45	2,75	3,35	2,33

Kesinlikle Katılıyorum:5,00 puan Katılıyorum:4,00 puan Kararsızım:3,00 puan Katılmıyorum:2,00 puan Kesinlikle Katılmıyorum:1,00 puan olarak belirlenmiştir.

➤ **Mesleğe göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Şefik Can Caddesi'nde seçilen 16. Bina için, gözlemcilerin mesleklerine göre değerlendirme yapıldığında her iki gözlem grubu için, renk, balkon ve pencerelerin egemenliği, denge önemli faktörler olurken, mimarlara göre pencerelerin tekrarı, uyum/birlik faktörleri diğer meslek gruplarına göre ön planda olmuştur.

Diğer meslek gruplarına göre ise zıtlık/kontrast ilkesi mimarlara göre ön planda olmuştur. Her iki gözlemci grubu için de vurgulama ilkesi 8. Faktörde yer almıştır(Çizelge 4.16).

➤ **Şefik Can Caddesi'nde Bulunma Durumuna (geçici-kalıcı) göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Faktörler her iki gözlem grubuna (geçici-kalıcı) göre bakıldığında sırasıyla, renk, denge, egemenlik, uyum/birlik şeklinde olurken, geçici gözlem grubuna göre pencerelerin tekrarı daha önemli olmuştur. Kalıcı gözlem grubuna göre ise; ölçek/oran faktörü ilk sırada yer alırken, gözlemci grubunda 6. Faktörde yer almaktadır(Çizelge 4.16).

➤ **Toplam gözlemci grubuna göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Genel olarak gözlemcilerin yanıtlarına bakıldığında; 16. Bina'nın sırayla; renk, denge, egemenlik, ölçek/oran, zıtlık/kontrast ve uyum ilkelerinin etkili olduğu görülmektedir. Yani binanın cephesinde kullanılan renkler, pencerelerin ve balkonların dengesi ve belirginliği, ölçekli/oranlı olması seçimde etkili olmuştur(Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16 Şefik Can Caddesi'nde Seçilen 16. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları

16.BİNA	Toplam	Meslek		Bulunma Durumu	
		Mimar	Diğer meslek	Geçici	Kalıcı
Faktör 1	RENK DENGE	EGEMENLİK(pencere)	RENK	RENK	ÖLÇEK/ORAN DENGE
Faktör 2	EGEMENLİK(pencere)	RENK	EGEMENLİK(balkon)	DENGE	RENK
Faktör 3	EGEMENLİK(balkon)	DENGE TEKRAR(pencere)	DENGE	EGEMENLİK(pencere)	EGEMENLİK
Faktör 4	DENGE(pencere)	UYUM/BİRLİK	ZITLIK/KONTRAST	TEKRAR(pencere) EGEMENLİK(balkon)	ZITLIK/KONTRAST
Faktör 5	ÖLÇEK/ORAN	EGEMENLİK(balkon)	ÖLÇEK/ORAN	DENGE(pencere) UYUM/BİRLİK	UYUM/BİRLİK
Faktör 6	ZITLIK/KONTRAST	ÖLÇEK/ORAN	DENGE(pencere)	ÖLÇEK/ORAN	DENGE(pencere)
Faktör 7	UYUM/BİRLİK	ZITLIK/KONTRAST	UYUM/BİRLİK	ZITLIK/KONTRAST	TEKRAR(pencere)
Faktör 8	VURGULAMA	VURGULAMA	VURGULAMA	VURGULAMA	VURGULAMA

Çizelge 4.17 Şefik Can Caddesi'nde Seçilen 3. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları

3. BİNA		TOPLAM	MİMAR	MİMAR OLMAYAN	GEÇİCİ	KALICI
TEKRAR /RİTİM	Pencerelerin tekrar edilişi düzenlidir.	4,28	4,50	4,15	4,00	4,60
	Pencerelerin tekrarı monoton dur.	2,90	3,25	2,69	2,90	2,90
	Pencerelerin tekrarı karmaşıktır .	2,66	2,62	2,69	2,72	2,60
EGEMENLİK	Pencereler yapı bütününde belirgindir .	4,23	4,25	4,23	4,27	4,20
	Balkonlar yapı bütününde belirgindir .	4,47	4,75	4,31	4,36	4,60
DENGE	Pencereler birbiriyle iyi denge lenmiştir.	4,19	4,38	4,08	4,00	4,40
	Binanın cephesi iyi planlanmıştır .	3,90	3,63	4,08	4,00	3,80
	Bina iyi denge lenmiştir.	4,09	4,13	4,08	4,18	4,00
	Binanın cephe tarzı kararsızdır .	2,80	3,63	2,92	3,09	2,50
	Bina cephesi simetrik tir.	4,38	4,63	4,23	4,09	4,70
ZITLIK /KONTRAST	Binada zıtlık(kontrast) tan doğan bir uyum vardır.	2,90	3,00	2,85	3,18	2,60
UYUM/ BİRLİK	Binanın formu diğer binalarla uyumludur .	3,19	2,75	3,46	3,45	2,90
	Binanın cephesindeki pencereler birbiriyle uyumludur .	4,23	4,25	4,23	4,27	4,20
ÖLÇEK/ ORAN	Bina yakın çevresindeki bina yükseklikleriyle orantılıdır .	3,71	3,88	3,62	3,82	3,60
	Binanın kendi yüksekliği orantılıdır .	3,90	3,75	4,00	3,82	4,00
RENK	Bina cephesinde kullanılan renkler birbiriyle uyumludur.	3,95	3,88	4,00	3,91	4,00
VURGULAMA	Binada doluluk - boşluk oranı düzenlidir.	3,90	4,00	3,84	3,90	3,90
	Bina ana hatlarında düşeylik hakimdir.	2,71	2,25	3,00	2,54	2,90
	Bina ana hatlarında yataylık hakimdir.	3,00	3,50	2,69	3,18	2,80

Kesinlikle Katılıyorum:5,00 puan Katılıyorum:4,00 puan Kararsızım:3,00 puan Katılmıyorum:2,00 puan Kesinlikle Katılmıyorum:1,00 puan olarak belirlenmiştir.

➤ **Mesleğe göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Şefik Can Caddesi'nde seçilen 3. Bina için, gözlemcilerin mesleklerine göre değerlendirme yapıldığında, her iki gözlemci grubu için sırasıyla; egemenlik(balkon), simetri, pencerelerin tekrarı ve egemenliği, uyum/birlik faktörleri önemli olmuştur. Mimarlar için denge, vurgulama(doluluk/boşluk), renk, ölçek/oran 4. 5. 6. Ve 7. Faktörler olurken, diğer meslek grupları için renk, ölçek/oran öne geçmiştir. Her iki grup içinde zıtlık/kontrast 8. Faktörde yer almaktadır(Çizelge 4.18).

➤ **Şefik Can Caddesi'nde Bulunma Durumuna (geçici-kalıcı) göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Her iki gözlem grubuna (geçici-kalıcı) bakıldığında; Denge, renk, ölçek/oran, vurgulama aynı önem derecesine sahipken; geçici gözlem grubu için, balkonların egemenliği 1. Faktör olurken, kalıcı gözlem grubu için simetri ilkesi olmuştur. Yine her iki gözlem grubu içinde zıtlık/kontrast 8. Faktörde yer almaktadır(Çizelge 4.18).

➤ **Toplam gözlemci grubuna göre faktör analizlerinin sonuçları;**

Genel olarak gözlemcilerin yanıtlarına bakıldığında; 3. Bina'nın sırayla; balkonların egemenliği, simetri, tekrar/ritim, uyum, denge, renk, ölçek/oran ve vurgulama ilkelerinin etkili olduğu görülmektedir. Yani simetrik ve ölçekli/oranlı olan bina da balkonların ve pencerelerin hakim ve dengeli olması tercih sebebi olmuştur(Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18 Şefik Can Caddesi'nde Seçilen 16. Bina Cephesinin Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları

3.BİNA	Toplam	Meslek		Bulunma Durumu	
		Mimar	Diğer meslek	Geçici	Kalıcı
Faktör 1	EGEMENLİK(balkon)	EGEMENLİK(balkon)	EGEMENLİK(balkon)	EGEMENLİK(balkon)	SİMETRİ
Faktör 2	SİMETRİ	DENGE(simetrik)	SİMETRİ EGEMENLİK(pencere)	UYUM/BİRLİK EGEMENLİK(pencere)	EGEMENLİK(balkon) TEKRAR(pencere)
Faktör 3	TEKRAR(pencere) UYUM/BİRLİK EGEMENLİK(pencere)	TEKRAR(pencere) UYUM/BİRLİK EGEMENLİK(pencere)	UYUM/BİRLİK TEKRAR(pencere)	DENGE SİMETRİ	DENGE (pencere)
Faktör 4	DENGE	DENGE	RENK	TEKRAR(pencere)	EGEMENLİK(pencere) UYUM/BİRLİK
Faktör 5	RENK	VURGULAMA(doluluk/ boşluk)	ÖLÇEK/ORAN	RENK	RENK
Faktör 6	ÖLÇEK/ORAN	RENK	DENGE DENGE(pencere)	VURGULAMA(doluluk/ boşluk)	ÖLÇEK/ORAN
Faktör 7	VURGULAMA(doluluk/boşluk)	ÖLÇEK/ORAN	VURGULAMA(doluluk/ boşluk)	ÖLÇEK/ORAN	VURGULAMA(doluluk/ boşluk)
Faktör 8	ZITLIK/KONTRAST	ZITLIK/KONTRAST	ZITLIK/KONTRAST	ZITLIK/KONTRAST	ZITLIK/KONTRAST

4.4.3. Şefik Can Caddesi'ndeki Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Cepeleri

Şefik Can Caddesi'nde bina cephelerinde yaşamak için tercih edilmeyen; Toplamda en çok 1No'lu Bina, sonra 9No'lu Bina, daha sonra da 15. Ve 4No'lu Bina olmuştur.

Yaşa göre 15-30 yaş arası 4. Binayı, 30-60 yaş ve üzeri 1. Binayı, Cinsiyete göre erkekler 1. Ve 9. Binaları, kadınlar 15. 1. Ve 9. Binaları, Mesleğe göre mimar olanlar ve olmayanlar 1. 9. Ve 15. Binaları, Eğitim durumuna göre lisans ve altı 9. Binayı, Lisansüstü 1. Binayı, Bulunma durumuna göre Şefik Can Caddesi'nde geçici ve kalıcı olanlar 1No'lu Binayı tercih etmemiştir.

Sonuç olarak; 1No'lu Bina genel olarak yaşanmak istenmeyen bina olarak seçilirken, 9. Ve 15. Bina'lar ikinci sırada yer almıştır(Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19 Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Binaların Tercih Sayıları Tablosu

	Frakans
1No'lu Bina	26
2No'lu Bina	4
3No'lu Bina	1
4No'lu Bina	14
5No'lu Bina	6
6No'lu Bina	2
7No'lu Bina	10
8No'lu Bina	2
9No'lu Bina	25
10No'lu Bina	3
11No'lu Bina	7
14No'lu Bina	9
15No'lu Bina	19
16No'lu Bina	8
18No'lu Bina	7
19No'lu Bina	2
20No'lu Bina	6
21No'lu Bina	2
22No'lu Bina	4
23No'lu Bina	2
24No'lu Bina	2
25No'lu Bina	9
Toplam	170

4.4.3.1. Seçimlerin Yaş, Cinsiyet, Meslek, Eğitim Durumu, Bulunma Durumu Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

➤ Yaş Faktörü

Çizelge 4.20 Yaş Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu

	YAŞ			Total
	15-30	30-60	60 ve üstü	
1No'lu Bina	7	18	1	26
4No'lu Bina	12	2	0	14
9No'lu Bina	11	14	0	25
15No'lu Bina	10	8	1	19
Ki-Kare=49,884, p-değeri=0,251				

Yaş ile tercih edilmeyen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir(Çizelge 4.20)(p-değer=0,251>0,05).

➤ **Cinsiyet Faktörü**

Çizelge 4.21 Cinsiyet Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu

	CİNSİYET		Total
	Erkek	Kadın	
1No'lu Bina	14	12	26
4No'lu Bina	7	7	14
9No'lu Bina	13	12	25
15No'lu Bina	5	14	19
Ki-Kare=32,722, p-değeri=0,049			

Cinsiyet ile tercih edilmeyen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir(Çizelge 4.21)(p-değer=0,049<0,05).

➤ **Meslek Faktörü**

Çizelge 4.22 Meslek Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu

	MESLEK		Total
	Mimar	Diğerleri	
1No'lu Bina	9	17	26
4No'lu Bina	8	6	14
9No'lu Bina	8	17	25
15No'lu Bina	8	11	19
Ki-Kare=29,109, p-değeri=0,111			

Meslek ile tercih edilmeyen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir(Çizelge 4.22)(p-değer=0,111>0,05).

➤ **Eğitim Durumu Faktörü**

Çizelge 4.23 Eğitim Durumu Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu

	EĞİTİM DURUMU				Total
	Ortaöğretim	Lise	Lisans	Lisansüstü	
1No'lu Bina	1	2	11	12	26
4No'lu Bina	0	1	10	3	14
9No'lu Bina	0	3	14	8	25
15No'lu Bina	0	2	10	7	19
Ki-Kare=59,117, p-değeri=0,615					

Eğitim durumu ile tercih edilmeyen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir(Çizelge 4.23)(p-değer=0,615>0,05).

➤ Şefik Can Caddesi'nde Bulunma Durumu Faktörü

Çizelge 4.24 Bulunma Durumu Faktörüne Göre Yaşamak İçin Tercih Edilmeyen Bina Tablosu

	BULUNMA DURUMU		Total
	Geçici	Kalıcı	
1No'lu Bina	19	7	26
4No'lu Bina	9	5	14
9No'lu Bina	17	8	25
15No'lu Bina	13	6	19
Ki-Kare=26,473, p-değeri=0,232			

Şefik Can Caddesi'nde bulunma durumu ile tercih edilmeyen bina arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir(Çizelge 4.24)(p-değer=0,232>0,05).

Seçimler yaş, cinsiyet, meslek, eğitim durumu, bulunma durumu faktörlerine göre değerlendirildiğinde cinsiyet faktörü anlamlı olurken, eğitim durumu, meslek, yaş ve bulunma durumu faktörleri istatistiksel olarak anlamlı olmamıştır.

4.4.4. Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesi

Şefik Can Caddesi'nde bulunan konut cephelerinden hangisinde yaşamak istenmediği ve nedeni sorularak gözlemcilerin tercih etmediği cephelerin tanımlamaları öğrenilmiştir.

En çok yaşamak için tercih edilmeyen 1No'lu Binanın tanımlamaları genel olarak; kaba, cephede renkler baskın, düzensiz şeritler, eski ve uyumsuz, çok yoğun ve yorucu bir bina, çok sıradan, hakim ve korkutucu, eğrisel, kullanılan renkler kötü, formu kaba ve monoton, fazla uzun ve oval, çok kütleli, otel gibi bitişik daireler, çok uzun ve sıkıcı, kalabalık, yatay ve dikeyde orantısız kaba bir kütle, büyük nüfus yoğunluğuna sahip, kale duvarı gibi fonksiyonuna uygun değil, eğrisel,

9No'lu Binanın tanımlamaları genel olarak; ofis binasına benzer, kötü, sağır cephe yüzeyleri çok alan teşkil etmekte, az katlı ofis binası gibi, balkonlar belirgin değil, cepheye göre kararsız, giydirmek cephe konut için konforsuz, baskı ve ofis gibi, doğal ışıktan az yararlanıyor, fazla yüksek ve ferah değil, yüksekliği az,

15No'lu Binanın tanımlamaları genel olarak; ürkütücü, giydirme cephe sistemleri konut yapıları için konforlu değil, renkler çok sert ve yaşam olarak çok iddialı, konut yapısı gibi değil, camlar çok büyük, renkler uyumsuz, yüksek katlı,

strüktüründen emin değilim, çevresi ile uyumlu değil, bina cephesinde ofis etkisi var, estetik fakat statü konusunda endişeliyim, gökdelen gibi konuta uygun değil,

4No'lu Binanın tanımlamaları genel olarak; eski, kötü renkler, hapishane gibi, konumuna uygun değil, plan mekana uygun değil, klasik, monoton, yüksek, özensiz dış cephe, uyumsuz renkler, monoton, kütleli, renkleri uyumsuz, estetik değil, monoton, sıkıcı, sıradan, etkileyici değil, uyumsuz, kaba şekilde tanımlamalar yapılmıştır.

Genel olarak yaşanmak istenmeyen 1. Bina'nın tercih edilmeme sebebi, çok tekrarlı dairelerin bulunması ve konut yapısından uzaklaşması, yataylık düzeninin hakim olup orantısız bir kütle olması, renklerinin birbirleriyle ve çevreyle uyumlu olmamasıdır. Diğer yaşanmak istenmeyen 9. Bina'nın tercih edilmeme sebebi, konut yapısından çok ofis yapısına benzemesi, sağır cephe yüzeylerinin fazla alan teşkil etmesi, doğal ışıktan az yararlanmasıdır.

Diğer yaşanmak istenmeyen 15. Bina'nın tercih edilmeme sebebi, konut yapısına göre fazla yüksek ve iddialı olması, giydirme cephenin ofis/gökdelen etkisi oluşturmasıdır.

Diğer yaşanmak istenmeyen 4. Bina'nın tercih edilmeme sebebi, cephenin son dönemlerde yapılmasına rağmen eski görünmesi, yüksek ve monoton olması, konumuna uygun planlanmamasıdır.

4.4.5. Şefik Can Caddesi Genel Değerlendirme Soruları Değerlendirilmesi

Çizelge 4.25 Şefik Can Caddesi T-Test Analizi Tablosu

	Genel	Mimar	Diğer Meslek	Geçici	Kalıcı
1. Caddedeki konut cepheleri birbirlerine benzemektedir.	3,12	2,93	3,23	3,14	3,09
2. Caddedeki konut cepheleri genel olarak çağdaş bir mimarinin izlerini taşımaktadır.	2,82	2,71	2,89	2,80	2,88
3. Caddedeki konut cepheleri sahte (taklit) uygulamalardır.	3,46	3,77	3,29	3,51	3,35
4. Caddedeki konut cepheleri genel olarak etkileyici bir mimarinin izlerini taşır.	2,52	2,18	2,70	2,47	2,64
5. Caddedeki konut cepheleri sıkıcıdır.	3,57	3,77	3,45	3,63	3,43
6. Caddedeki konut cepheleri birbiriyle uyumludur.	2,74	2,44	2,90	2,68	2,88
7. Caddedeki konut cepheleri kütleli olarak orantılıdır.	2,90	2,67	3,02	2,90	2,90
8. Caddedeki konut cephelerinde kullanılan renkler birbirleriyle ve doğayla uyumludur.	2,55	2,27	2,71	2,58	2,49
9. Caddedeki konut cepheleri düzenlidir.	2,67	2,27	2,89	2,68	2,64
10. Caddedeki konut cepheleri iç mekan konforunu yansıtmaktadır.	2,64	2,38	2,78	2,64	2,64
11. Caddedeki konut cepheleri kent silüetini olumlu etkilemektedir.	2,34	1,83	2,62	2,39	2,23
12. Caddedeki konut cepheleri sıradandır.	3,45	3,61	3,36	3,53	3,25
13. Caddedeki konut cephelerinde doğal malzeme kullanılmıştır.	2,32	2,15	2,41	2,30	2,37
14. Cadde üzerinde yuvarlatılmış kenarlara sahip cepheler daha etkili durmaktadır.	2,95	2,88	3,00	2,87	3,15
15. Caddenin solunda (parkın hizası) kalan cepheler daha iyi tasarlanmıştır.	3,41	3,27	3,49	3,36	3,52
16. Caddenin sağında (parkın karşısı) kalan cepheler daha iyi tasarlanmıştır.	2,69	2,45	2,81	2,66	2,76
17. Caddedeki konut cepheleri kentsel dönüşümün iyi örneklerindedir.	2,61	2,01	2,92	2,63	2,56
18. Caddenin konutlarla birlikte popülaritesi artmıştır.	3,93	3,55	4,1	3,78	4,27

Kesinlikle Katılıyorum:5,00 puan Katılıyorum:4,00 puan Kararsızım:3,00 puan Katılmıyorum:2,00 puan Kesinlikle Katılmıyorum:1,00 puan olarak belirlenmiştir.

Şefik Can Caddesi Genel Değerlendirme sorularının değerlendirilmesi T-test analiziyle yapılmıştır. Bu yöntemde her bir soru için ölçeklendirme sisteminde verilen puanlara göre (1'den 5'e kadar) ortalaması alınmıştır. Yanıtlar gözlemci gruplarına göre (mimarlar, diğer meslek grupları, geçici, kalıcı) de incelenmiştir(Çizelge 4.25).

➤ **Mesleğe göre analiz sonuçları;**

Mimar olan gözlem grupları Şefik Can Caddesi'ndeki konut cephelerini sırayla; sahte(taklit), sıkıcı, sıradan olarak yorumlamaktadır. Diğer meslek grupları ise mimarlardan farklı olarak konut cephelerini birbirine daha benzer bulmuşlardır. Mimarlar konut cephelerini kentsel dönüşümün iyi olmayan örnekleri arasına alırken, diğer meslek grupları kararsız kalmıştır. Mimarlar cephelerin kent silüetini olumsuz etkilediğini düşünürken, diğer meslek grupları kararsız kalmıştır. Yine mimarlar konut cephelerini birbirleriyle uyumsuz, düzensiz, kullanılan renkleri birbirleriyle ve doğayla uyumsuz, iç mekan konforunu yansıtmadığını düşünürken, diğer meslek grupları olumsuza yakın bir kararsızlık içerisinde. Her iki gözlemci grubu da konut cepheleri hakkında; çağdaş ve etkileyici olmadığını, doğal malzeme kullanılmadığını, Şefik Can Caddesi hakkında; popüleritesinin konutlarla birlikte arttığını ve parkın hizasının daha iyi tasarlanmış olduğunu düşünmektedirler.

➤ **Şefik Can Caddesi'nde bulunma durumuna (geçici-kalıcı) göre analiz sonuçları;**

Her iki gözlem grubu (geçici-kalıcı) da Cadde'deki konut cephelerini sırayla; sıkıcı, sahte(taklit), sıradan, birbirine benzer, çağdaş olmadığını, doğal malzeme kullanılmadığını, birbirleriyle uyumsuz olduğunu, düşünmektedirler. Kalıcı gözlem grupları yuvarlatılmış kenarlara sahip cephelerin daha etkili olduğunu düşünürken, geçici gözlem grupları kararsız kalmıştır. Geçici gözlem grupları konut cephelerini etkileyici bulmazken, kalıcı gözlem grupları kararsız kalmıştır. Her iki gözlemci grubu da Şefik Can Caddesi hakkında; popüleritesinin konutlarla birlikte arttığını, kent silüetini olumsuz etkilediğini, kentsel dönüşümün iyi olmayan örnekleri arasında olduğunu ve parkın hizasının daha iyi tasarlanmış olduğunu düşünmektedirler. Her iki gözlemci grubu da konut cephelerinin kütleli orantılı olup olmama, kullanılan renklerin doğayla ve birbirleriyle uyumlu olup olmama, düzenli olup olmama ve iç mekan konforunu yansıtmama yargılarında olumsuza yakın bir kararsızlık içerisinde. Her iki gözlemci grubu da konut cephelerinin kütleli orantılı olup olmama, kullanılan renklerin doğayla ve birbirleriyle uyumlu olup olmama, düzenli olup olmama ve iç mekan konforunu yansıtmama yargılarında olumsuza yakın bir kararsızlık içerisinde.

➤ **Toplam gözlemci grubuna göre analiz sonuçları;**

Genel olarak gözlemciler; Şefik Can Caddesi'ndeki konut cephelerini sırayla; sahte(taklit), sıkıcı, sıradan, birbirine benzer olarak yorumlamaktadır. Şefik Can Caddesi'ni konutlarla birlikte popüleritesinin arttığını, parkın hizasındaki cephelerin daha iyi tasarlandığını fakat kent silüetini olumsuz etkilediğini, doğal malzeme kullanılmadığını düşünmektedirler. Kentsel dönüşümün iyi örneklerinden olup olmadığı konusunda ise olumsuzla yakın kararsızlardır. Konut cephelerinin çağdaş, etkileyici, uyumlu, orantılı, düzenli olup olmama yargılarında ise olumsuzla yakın kararsızlardır. Yine konut cephelerinde kullanılan renklerin birbirleriyle ve doğayla uyumu, iç mekan konforunu yansıtmama, yuvarlatılmış kenarlara sahip cephelerin daha iyi olma yargılarında da olumsuzla yakın kararsızlık durumu içerisindeyler.

5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Görsellik, iletişim şekillerinde anlamlar üreten bir yöntemdir. Mimarlıkta görsel sanatların içinde olup toplumla ve kentle görsellik üzerinden bağ kurmaktadır. Bu görselliği sağlayan yapı da cephe karakteridir. Mimaride özellikle yapıların cephe karakterleri; buldukları yerin doğal yapısına ve tarih boyunca değişen, renk, doluluk-boşluk oranı, boyut, simetri, tekrar, egemenlik (hierarchy) gibi tasarım öge ve ilkelerine bağlı olarak değişim ve gelişim göstermektedir. Yani mimarinin asıl tanımını ortaya çıkaran bu tasarım öge ve ilkeleri, cephe tasarımında kullanılmazsa anlaşılma kavramları olarak kalacak ve gelecekteki tasarımlara yön vermeyecektir.

Bu anlamda çalışmanın amacı, yapının temel taşlarından biri olan cephedeki dil ve anlamları doğrultusunda tasarım ilkelerinin kent kullanıcıları ve kent mekanında anlaşılır ve okunabilir olup olmadığını göstermektir. Çalışmada kent kullanıcılarının tepkileri, analiz edilen cepheler üzerinde bir bütün olarak araştırılmıştır. Yerinde yapılan fotoğraflama çalışmaları ve yapılan anket çalışması ile tasarım ilkeleri doğrultusunda özneler üzerinde istatistiksel değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışma sonucunda kent kullanıcıları tarafından değerlendirilen tasarım ilkelerinin; daha sonra yapılacak cephe tasarımında veya cephelerin yeniden düzenleme aşamalarında yol gösterici ve/veya yardımcı olabildiğini ortaya koymaktır.

Yapılan araştırmalar sonucunda; tasarım ilkeleri doğrultusunda ortaya çıkan değerlendirmeler ile cephe tasarımının bağımsız bir çalışma olarak değil bütünsel sürekliliği (tarihi, kültürel...) olan bir çalışma olarak görülmesi gerekmektedir. Mimaride en önemli sorunlardan biri dili olmayan yapılaşmayla birlikte oluşan toplum-çevre üzerindeki olumsuz gelişmelerdir. Bir şekilde oluşturulmuş olan mimari şekillenmelere bağlı olarak; istemediği, beğenmediği, uyumsuz ya da taklit bir çevrede yaşayan kent kullanıcılarını etkilemektedir. Yani bulunduğu mekan ve zaman bağlamından kopan cepheler son dönemde kent mimarisinde kimlik sorunu oluşturmaktadır.

Yapılan bu çalışma; son dönemdeki konutların cephe tasarımlarında görsel zevk ve memnuniyet verilerinin saptanıp, bireylerin, beğeni, istek ve tercihlerinin irdelendiği bir yaklaşım oluşturularak yapılmıştır. Özellikle kentsel dönüşüm projesine giren bu alandaki konut cephelerinin karakteristik özellikleri tasarım ilkelerine göre analiz edilerek kente ve topluma olan etkisi incelendikten daha sonra Konya ilinde veya çevre

illerde daha sonra yapılacak olan konut projelerinin cephe tasarımlarına altlık oluşturması hedeflenmektedir.

Alan çalışmalarında “Yaşamak için tercih edilen” ve “Yaşamak için tercih edilmeyen ” bina cepheleri üzerinden elde edilen bütüncül değerlendirme analizleri sonucunda;

“Tekrar (Ritim)” ilkesi, cephede monotonluk ya da karmaşa oluşturmadığı sürece tercih edilmiştir. Bir ögenin aynı sıklıkla tekrar etmesi gözlemciler tarafından sıkıcı bulunmaktadır. Dolayısıyla tekrar ilkesi için gözlemcilerin ortak yargısı “karmaşa” ya da “uyumdur.” Tercih edilen cephelerin bazısında tam tekrar uygulaması var iken, bazılarında aralıklı tekrar mevcuttur.

“Egemenlik (hiyerarşi)” ilkesi, kent kullanıcıları tarafından algılamada öncelikli faktör olarak değerlendirilmiştir. Yani balkon ve pencerelerin cephedeki belirginliğine (organizasyonuna) odaklanılmıştır. Tasarım eğitimi almış olan kullanıcılar ise; balkon ve pencerelerin ölçek ve oranlarına, tekrar edilmelerine dikkat etmiştir. Yani cephe tasarımlarında pencerelerin organizasyonu yapılırken; sıradan, monoton cepheler oluşturmak yerine monotonluğu bozan doğru yerlerde, doğru oranda pencere ve balkonların kullanılması gerekmektedir.

“Denge” ilkesi, kent kullanıcıları için bir cephenin iyi planlanıp planlanmadığını göstermektedir. Çünkü denge ilkesinin olduğu cephelerde binanın kararlı bir tarzı olmaktadır. Yine egemenlik ilkesinde olduğu gibi pencerelerin dengesi, konumlandırılması önemli olmaktadır. Denge ilkesi kullanılarak bina cephesinin simetrik olması da etken faktör olmuştur.

“Zıtlık/Kontrast” ilkesi, doğru bir şekilde kullanıldığında uyum oluşturan ilkedir. Fakat cephelerin değerlendirilmesinde, gerek kullanılan malzemeler gerek cephenin organizasyonunda az kullanıldığı gerekçesiyle cephe tercihlerinde en son faktör olmuştur.

“Uyum/Birlik” ilkesinin kullanımı, tasarlanan bina cepheleri üzerinde pencerelerin bina ile uyumu ve cephenin çevre binalarla uyumu yargıları üzerinden incelenmiştir. Değerlendirme sonucunda binaların birbirleri ile uyumunun az olduğu dikkat çekmektedir. Fakat pencerelerin birbiri ve bina ile uyumu tercih edilen binalarda öncelikli olmaktadır.

“Ölçek/Oran” ilkesi, kent kullanıcılarının cephe tercihlerinde önemli bir faktör iken tasarım ilkelerinin algılanması açısından öncelikli olmamıştır. Fakat tercih edilen binalarda mimar gözlemcilere bakıldığında ölçek/oran ilkesi öncelikli olmuştur. Yine en

çok tercih edilen 9No'lu Bina'nın tercih edilme nedenleri incelendiğinde insan ölçeğine yakın olması bir sebep olmuştur.

“Renk” ilkesi gözlemcilerinin algısını oluşturmada önemli bir etken olmuştur. Seçilen cephelerde kullanılan renkler, diğer cephelerde kullanılan renklere göre daha doğal ve yumuşak renklerdir. Tercih edilmeyen cephelerde kullanılan renkler ise canlı ve uyumsuz renklerdir.

“Vurgulama” ilkesi yataylığın hakim olduğu konut cephelerinde algılamada öncelikli olmuştur. Düşeyde büyüyen konutlar yerine yataylığın hakim olduğu konut cephesi en çok tercih edilen cephe olmuştur. Tasarım eğitimi almış kişiler için yatayda vurgulama ilkesi ile birlikte ölçek/oran ilkesi de etkili olmuştur.

Kent kullanıcılarından elde edilen Şefik Can Caddesi bütüncül değerlendirme analizi sonucunda;

- Kent kullanıcıları, cephelerde kullanılan tasarım ilkelerinde öncelikli olarak yapının kendi bütünü içerisinde balkonların ve pencerelerin “egemenliği” ilkesine öncelik vermektedir.
- Kent kullanıcıları yaşamak istedikleri bina cephesini seçerken yatayda “vurgulama” ilkesinin kullanımına öncelik vermişlerdir. Düşeyde vurgulanan ve çok katlı yapılaşmadansa kullanıcılar az katlı konutları tercih etmişlerdir.
- “Renk” ilkesi kullanıcılarla görsel iletişim için önemli bir araç olmuştur. Kullanıcılar için canlı ve uyumsuz olmadığı sürece etken bir faktör olmaktadır. Kullanıcılar doğal, yumuşak ve uyumlu renkleri tercih etmektedir.
- “Denge” ilkesi cephenin algılanmasında ve tercih edilmesinde önemli bir etken olmuştur. Dengeli bulunan bina ve binanın pencere, balkon gibi öğeleri iyi organize edilmişse kent kullanıcıları tarafından memnuniyet uyandırmaktadır.
- “Tekrar” ilkesi monotonluk oluşturmadığı sürece olumlu karşılanmaktadır. Fakat tercih edilmeyen bina cephelerinde tekrar ilkesinin monotonluk ve karmaşa oluşturduğu gözlenmektedir.
- Kent kullanıcıları için “Uyum/Birlik” ilkesi binanın kendi içinde önemli bir faktör olurken çevredeki diğer binalar ile tercih edilen binalar arasında uyum gözlenmemiştir. Birlik ilkesinin Şefik Can Caddesi üzerinde kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.
- “Ölçek/Oran” ilkesi kent kullanıcıları için önemli olurken az katlı konutların Şefik Can Caddesi üzerinde az olması ölçek/oran ilkesini arka plana atmaktadır.

- ‘‘Zıtlık/Kontrast’’ ilkesi sonuçlar değerlendirildiğinde yine Şefik Can Caddesi üzerinde çok kullanılmadığı şekilde karşımıza çıkmaktadır.
- Şefik Can Caddesi’nin konutlarla birlikte popolaritesinin arttığı fakat kentsel dönüşümün iyi olmayan örnekleri arasında olduğu anlaşılmaktadır. Caddenin kuzeyindeki cephelerin daha iyi tasarlandığını fakat yine de kent silüetini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

5.2. Öneriler

Tasarım ilkeleri doğrultusunda ortaya çıkan değerlendirmeler sonucunda; konut cephesi tasarımına konut fonksiyonunu yansıtabilecek yapı ögelerinin belirgin bir şekilde kullanılması gerektiği görülmektedir. Fazla ya da tekrarlı pencere ya da kapı ögelerinin konut tercihlerinde istenmediği gözlemlenmiştir. Bu durum kullanıcıların tercihlerinde önemli bir faktör olmaktadır.

Önemli faktörlerden biri de konutlar da çok katlı, blok etkisi oluşturan ölçek/oran değil; az katlı, insan ölçeğine yakın ve konut fonksiyonunu yansıtacak nitelikte olmasıdır.

Cephe tasarımlarında karakteri yansıtan önemli faktörlerden biri de renklerdir. Renkler doğal, göz yormayan, yumuşak tonlarda olmalıdır.

Yeni konut cephelerinin tasarlanacağı bölgelerde cephe tasarımı; bağımsız bir çalışma olarak değil çevresiyle bütüncül bir süreklilik yakalayacağı şekilde ele alınmalıdır. Bu durum caddeleri, bölgeyi, kenti olumlu etkilemektedir. Her caddenin, bölgenin, kentin bir dili ve kimliği olmalıdır. Oluşan kimliği bozmamak ya da kentsel dönüşüm bölgesi gibi yeniden ve doğru kimlik oluşturma adına tasarlanan cepheler birbirleriyle ve çevreyle tutarlı ve uyumlu olmalıdır. Çünkü her yapı, bulunduğu toplumun kültürel ve sosyal birikimini yansıtmaktadır. Kent kullanıcılarının düzgün bir şekilde iletişim kuramadığı cepheler toplum-çevre ilişkilerini olumsuz etkilemektedir.

Sahte/taklit uygulamalar toplum için seçmediği, beğenmediği, suni bir çevrede yaşam getirmekte dolayısıyla kullanıcıların çevreye karşı ilgisini azaltmaktadır. Bu durumun çözümlenmesinde tercih edilmesi gereken yöntem, beğeni ve anlam kavramlarına gereken önemin verilmesi, kent kullanıcıları ile cephelerin sosyal bir ilişki içinde düşünülmesi gerekmektedir ve buna göre tasarımlar şekillenmelidir. Bu anlamda, konut cephelerinin tasarım ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi bütünsel ve yapı ögelerinin tek tek irdelenmesinde kullanılması hedeflenmektedir.

KAYNAKLAR

Alyar, D. (2018). Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Araştırma, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü-Doğan HASOL

Aydınlı, S., (1992), “Mimarlıkta Görsel Analiz”, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Basım Atölyesi, 54, İstanbul, 54.

Aydınlı, S., (1993), “Mimarlıkta Estetik Değerler”, Birinci Baskı, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 4, 9, 6, 28-29, 71-73.

Aydınlı, S., (1986), “Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model”, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bırol G., (2006), “Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi” Balıkesir Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Balıkesir.

Botton, A., (2007), “Mutluluğun Mimarisi”, Sel Yayıncılık, 2. Baki, İstanbul, 79.

Boydaş, N. (2004). Sanat Eleştirine Giriş. Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yaratıcılık.

Burden, E., (2000), “Element Of Architectural Design”, A Photographic Sourcebook, John Wiley&Sons, New York, Usa, 215.

Çolak, A., (2004), “Duvarlar: Anlamsal (Semantik) Ve Dizimsel (Sentaktik) Bir Analiz”, Doktora Tezi, K.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, Trabzon.

Ertek, H. (1999). İç Mimarlık Kapsamında Temel Tasarım Eğitimi Kuramlarına Bir Yaklaşım. Sanatta Yeterlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ertürk, S., (1984), “Mimari Mekanın Algılanması Üzerine Deneysel Bir Çalışma”, Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, (L.V. Bertalanffy, 1969), 62-63, 35, 237.

Ghorab, P., (2015) “Kent Mobilyalarının Temel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Gür, Ş., & Asasoğlu, A., (1992), “The Symbolic Meaning of The Third Eclectic Period of Architecture in Turkey”, Arisitidis, A., Karaletsou, C. and Tsoukala, K. (ed.), Socioenvironmental Metamorphoses, Proceedings 12th International Conference of the IAPS, Chalkidikik, Greece, 11-14 July 1992, 316-323.

Gür, Ş., Ö., & Cordan, Ö., (1999), “Mimar-Anlam-Beğeni Kavramları”, Mimar Anlam Beğeni, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 163-179.

Gürer, Ö. F. (2004). Bor Şehri, Kasabadan Kente, Anadolu-Ofset Matbaacılık, Niğde

- Hasol, D., “Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü”, YEM Yayınları, İstanbul, 106, 334 (1988)
- Hershberger, R. G., & Cass, R. C., (1988), “Predicting User Responses To Buildings”, *Environmental Aesthetics, Theory, Research And Applications*, Edited By Jack L. Nasar, Cambridge University Press, Printed In The United States Of America, 195-210
- İmamoğlu, V., (1979), “Konutlarda İlişkin Beğeni ve Tercihler, Çevre Yapı ve Tasarım, 321345.
- İmamoğlu, Ç., (2000), “Complexity, Liking And Familiarity: Architecture And NonArchitecture Turkish Students’ Assessments Of Traditional And Modern Houses Facades”, *Journal Of Environmental Psychology*, Sayı:20, Academic Press, 103, 5-16
- Karpuz, H. (1996). *Fotoğraflarla Geçmişte Konya*. Konya.
- Kaş, M., (2014) ‘‘ Konut Sorununun Çözümünde Kentsel Dönüşüme Kullanıcı Katılımının Sağlanması Üzerine Bir Yöntem Araştırması: Konya Örneği’’, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Keleş, Ruşen (1998) *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Klotz, H., “The History Of Postmodern Architecture”, Çeviri: R. Donnell, *The M.I.T Press*, Londra, 3 (1988).
- Krampen M., & Öztürk M., & Saltık H.,(1978), “Eski ve Yeni Görünüşlerin Kişiler Üzerindeki Etkisi”, *Tasarım ve İnsan Bilimleri*.
- Krier, R. “Facades:Elements Of Architecture”, *Academy Group Ltd.*, Londra, 60 (1992)
- Kto, 2012, *Konya İli Uygun Yatırım Alanları*, İnci Ofset, Konya
- Lauer, A., D., & Pentak, S., (2002), *Design Basics*, Wadsworth, The Ohio State University, Usa
- Leatherbarrow, (2002), Mostafavi.
- Mozaikçi, B., (2010) ‘‘Mimarlıkta Forma Dayalı Algı Kavramı, Metal Malzemeler Üzerine Bir İnceleme’’.
- Özbek, Y. (2009) ‘‘ Ortaçağ Anadolu Türk Mimarisinde Süsleme’’.
- Özkan, A. (2007). *İç Mekân Tasarımı Kuram Ve Yöntemleri Işığında Günümüz Türk İç Mekân Tasarımcıları Ve Tasarım Anlayışlarına Bir Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Rapoport, A., (1982), “The Meaning Of The Built Environment”, *A Nonverbal Communication Approach*, Sage Publications, London, 9-24.

Reid, W. G. (1993). *From Concept To Form In Landscape Architecture*, Van Norstrand Reinhold

Rowe, C. "The Mathematics Of The Ideal Villa And Other Essays", *The Mit Press* Cambridge, Londra, 2-11, 51, 53, 125 (1977)

Rowe, C. Ve Slutzky, R., "Transparency", *Birkhauser*, Berlin, 41 (1997)

Rowe, C., Slutzky, R., "Transparency: Literal And Phenomenal", *Perspecta*, 8: 37-39, 41, 45-54 (1963)

Rowe, C., "The Mathematics Of The Ideal Villa And Other Essays", Londra, S. 1-17, 1977' Den Aktaran: Frampton, K., "Le Corbusier", *Thames&Hudson*, Londra, 77-79 (2001)

Roth, L., M., (2000), "Mimarlığın Öyküsü", (Çeviren: E. Akça), Kabalcı Yayınları, İstanbul.

Sanoff, H., (1974), "Measuring Attributes Of The Visual Environment, Designing For Human Behavior: Architecture And The Behavioral Sciences", Edited By Jon Lang, University Of Pennsylvania.

Sanoff, H., (1991), "Visual Research Methods in Design", Van Nostrand Reinholds.

Sarıca, C., (2011) "Yapılı Çevrede Renk Algısı: Ampirik Bir Çalışma", Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Savaş, A., "Müze Mekânı Ve Görsellik", *Antalya Kent Müzesi Projesi Yayını*, Antalya, 1-3 (2008)

Sema, T. (2006). *Mimarlık Ve Renk Kavramı*. (Msgsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Sönmez, M., (2011) "Çağdaş Mimarlıkta Cephe/Yüzey Kavramı Tartışmaları", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Süslü, Ş., (2009) "Konya'da Apartman Yapılarının Tarihi Süreç İçinde Cephe Özelliklerinin Gelişimi", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya

Şenyiğit, Ö., (2010) "Biçimsel Ve Anlamsal İfade Aracı Olan Cephelerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul'da Meşrutiyet Ve Halaskargazi Caddeleri'ndeki Cephelerin İncelenmesi", Doktora Tezi, İstanbul.

Tekeli, İ., 1979. *Mekan Organizasyonlarına Macro Yaklaşım Türkiye Üzerinde Bir Deneme*. Odtü Mimarlık Fakültesi Yayın No: 28, Ankara.

Tekeli İ. (1996). *Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konut Sorununun Gelişimi*. TC Başbakanlık TOKİ Konut Araştırmaları Dizisi 2, Ankara: ODTÜ basım İşliğı.

Tekeli, İ., 1979. Türkiye Kentlerinde Apartmanlaşma Sürecinde İki Aşama. Çevre Mimarlık Ve Görsel Sanatlar Dergisi, Sayı 4, Temmuz-Ağustos. İstanbul. 98

Teymur, N., (1982), “Enviromental Discourse, Blackwell Pres, London.

Tanyeli, U., (A), (2000), “Calatrava, Boyut Kitapları / Çağdaş Dünya Mimarları 3”, Boyut Matbaacılık A.Ş.

Tanyeli, U., (B), (2000) “F. Gehry, Boyut Kitapları / Çağdaş Dünya Mimarları 11”, Boyut Matbaacılık A.Ş.

Toprak, Z., 2001, Kent Yönetimi ve Politikası, Anadolu Matbaacılık, İzmir.

Ulusoy M., Ulusoy E., (2015) ‘‘Kültürel Değişim Bağlamında Konut: Konya Örneği’’ Araştırma Makalesi, Artium, Cilt 3, Sayı 1, 30-38

Ulusoy, M., (1999), Konya’da Apartman Yapılarının Tarihsel Gelişimi. Konya

Ulusoy, M., (2007). *Geleneksel Konya Evleri- Avrupa Etkisi*. Konya

Winters, N. B., (1986), “Architecture is Elementary”, Visual Thinking Through Architectural Concepts, Gibbs M. Smith, Inc. Salt Lake City, USA.

Yurt, P., (2010) ‘‘ Use Of Color In Residential Buildings: A Case Study On Facades Of Apartment Blocks In Ankara’’, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Yücel, A., (1981), “Mimarlıkta Biçim Ve Mekanın Dilsel Yorumu Üzerine”, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı, İstanbul, 3,4,8,86, 136, 116-117, 129, 92, 96, 97, 75, 79, 102, VIII, 100, 136, 137,154.

Yücel, T., (1977), “Yapısalcılık”, Ada Yayınları, İstanbul, 10.

Yüksel, Ö., Özdemir Sönmez, N., 2007, Ankara’da Kentsel Dönüşüm: Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi”, TMMOB Ankara Kent Sorunları Sempozyumunda Sunulan Bildiri, 29-30 Kasım, Ankara, s. 186-208.

Zöngür, O. (2008). İç Mekân Tasarımında Biçim ve Anlam Üzerine Kavramsal Bir İnceleme/ Post modern Tasarım Yaklaşımları ve Philippe Stark. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1 (<http://en.wikipedia.org/wiki/Konark>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-2 (<http://en.wikipedia.org/wiki/EdfuTapınağı>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-3 (<http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/catalhoyuk>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-4 (<https://www.flickr.com/photos/55812609>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-5 (<https://tr.pinterest.com/pin/292804413248629772/>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-6
(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:San_Carlo_alle_Quattro_Fontane.jpg) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-7 (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44430/divrigi-ulu-camii-ve-darussifasi-sivas.html>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-8 (https://tr.wikipedia.org/wiki/Vedat_Tek) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-9 (https://en.wikipedia.org/wiki/Casa_Mil%C3%A0) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-10 (<https://www.arkitektuel.com/villa-savoye-2/>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-11 (<https://www.arkitektuel.com/salk-enstitusu/>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-12 (<https://www.archiweb.cz/en/b/radnice-v-murcii>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-13 (<https://www.pinterest.it/pin/355784439296138064/>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-14 (https://www.flickr.com/photos/army_arch/8879473924/in/photostream/) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-15 (<https://www.safranboluevleri.net/safranbolu-evlerinin-ozellikleri/>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-16 (<https://www.archdaily.com/777627/architecture-classics-villa-malaparte-adalberto-libera>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-17 (<https://t24.com.tr/k24/yazi/louis-kahn,1512>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL-18 (<http://v3.arkitera.com/p28-allianz-arena.html>) Son Erişim Tarihi:2019
- URL. <Http://Tdk.Org.Tr/> Son Erişim Tarihi:2019
- URL.Https://Acikders.Ankara.Edu.Tr/Pluginfile.Php/11488/Mod_Resource/Content/2/Mimarl%C4%B1k%20Bilgisi%201.%20Hafta%20Tasar%C4%B1m%20%C4%B0lkele ri%20ve%20Mimarl%C4%B1k.Pdf Son Erişim Tarihi:2019
- URL. <Http://Www.Tuik.Gov.Tr/> Son Erişim Tarihi:2019

EKLER

EK-1 Anket Soruları

1.BÖLÜM

1-Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2- Eğitim Durumunuz

Orta Öğretim Lise Lisans Lisansüstü

3-Yaş

15-30 30-60 60ve üstü

4-Meslek

Mimar .....

5-Şefik Can Caddesi'nde Bulunma Durumunuz

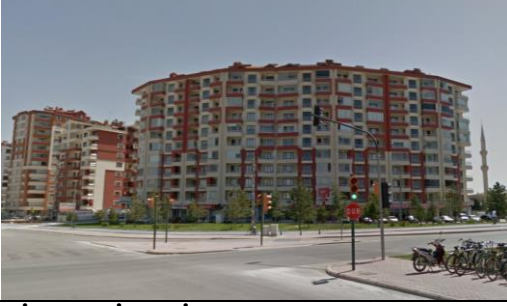
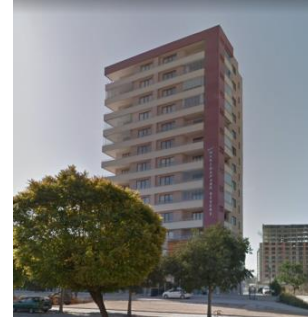
Geçici Kalıcı (Konut, İş Yeri Sahibi, Çalışan vb.)

Sayın Katılımcı;

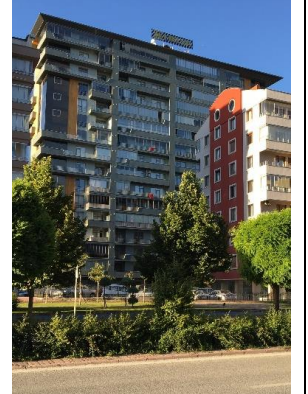
Bu anketin amacı Konya'da son dönemde yapılan konut cephelerinin Şefik Can Caddesi üzerinden incelenerek kent kimliğinde ve toplum üzerinde oluşan etkiyi araştırmaktır. Son dönemdeki konut cephelerinin kent ve insan üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkilerini belirleyerek kent için daha sonra yapılacak olan konut tasarımlarını geliştirmek amaçlanmaktadır. Şefik Can Caddesi üzerinde seçilen 25 konut cephesi fotoğraflarına göre soruları cevaplamanız istenmektedir. Elde edilen bilgiler bilimsel amaçlara uygun olarak ve topluca değerlendirilecektir. Bu nedenle ankete adınızı yazmanıza gerek yoktur. Araştırmanın geçerliliği açısından lütfen bütün soruları okuyunuz ve mutlaka her soruyu cevaplandırınız. Cevaplamayı ilgili kutunun içerisine (X) işareti koyarak yapınız. Göstermiş olduğunuz işbirliği ve ilgi için teşekkür ederiz.

Hazırlayan: Nursena TOPATAN ORHAN

Danışman: Prof. Dr. Mine ULUSOY

CADDENİN KUZEYİ**1) LALEZAR SİTESİ****2) BERRA SİTESİ****3) NİSAN SİTESİ****4) ORKUN SİTESİ****5) KÜLTÜR RESİDENCE****6) İNCİKÖŞK SİTESİ****7) MERİDYEN SİTESİ****8) MARİNPARK SİTESİ**

<p>9)MODA PLAZA</p> 	<p>10)KÖŞEM SİTESİ</p>
<p>11)SİTEKENT</p> 	<p>12)ŞEFİKCAN KONUTLARI</p>
<p>13)CAN RİVA</p> 	<p>14)ANATOLYA SİTESİ</p>
<p>CADDENİN GÜNEYİ</p>	
<p>15)V75 RESİDENCE</p> 	<p>16)SEYR YAPI</p>

17)YEŞİLPARK KONUTLARI**18)ADAKULE SİTESİ****19)PARK FLORA****20)SİTEPARK****21)SELAY SİTESİ****22)OĞUZHAN KONUTLARI****23)CANDAN SİTESİ****24) MERCANKÖŞK SİTESİ****25) ADOLYA SİTESİ**

CADDENİN KUZEYİ

CADDENİN GÜNEYİ

2.BÖLÜM

1. Şefik Can Caddesi üzerinde yer alan fotoğraflardaki binalardan hangisini yaşamak için tercih edersiniz?

.....

2.Aşağıda yer alan soruları işaretleyerek nedenini yazınız.

Şefik Can Caddesi üzerinde yer alan fotoğraflardaki binalardan hangisini yaşamak için tercih etmezsiniz? Nedenini yazınız.

Nedeni

.....dır.

3.BÖLÜM

Yaşamak İçin Tercih Ettiğiniz Binanın Cephesini Aşağıdaki Özelliklere Göre“ kesinlikle katılıyorum / katılıyorum / kararsızım / katılmıyorum / kesinlikle katılmıyorum” olarak belirlenen 5’li skalaya göre cevaplayınız.

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Pencerelerin tekrar edilişi düzenlidir.					
2	Pencerelerin tekrarı monoton dur.					
3	Pencerelerin tekrarı karmaşıktır .					
4	Binanın cephesindeki pencereler birbiriyle uyumludur .					
5	Pencereler yapı bütününde belirgindir .					
6	Pencereler birbiriyle iyi denge lenmiştir.					
7	Balkonlar yapı bütününde belirgindir .					
8	Bina iyi denge lenmiştir.					
9	Binanın formu diğer binalarla uyumludur .					
10	Bina yakın çevresindeki bina yükseklikleriyle orantılı dır.					
11	Binanın kendi yüksekliği orantılı dır.					
12	Binanın cephesi iyi planlan mıştır.					
13	Binanın cephe tarzı kararsız dır.					
14	Bina cephesinde kullanılan renkler birbiriyle uyumludur.					
15	Bina cephesi simetrik dir.					
16	Binada zıtlık(kontrast) tan doğal bir uyum vardır.					
17	Binada doluluk - boşluk oranı düzenlidir.					
18	Bina ana hatlarında düşeylik hakimdir.					
19	Bina ana hatlarında yataylık hakimdir.					

4.Aşağıda yer alan soruları “ **kesinlikle katılıyorum / katılıyorum / kararsızım / katılmıyorum / kesinlikle katılmıyorum**” olarak belirlenen 5’li skalaya göre cevaplamanız istenmektedir.

	<u>Kesinlikle katılıyorum</u>	<u>Katılıyorum</u>	<u>Kararsızım</u>	<u>Katılmıyorum</u>	<u>Kesinlikle katılmıyorum</u>
1. Caddedeki konut cepheleri birbirlerine benzemektedir.					
2. Caddedeki konut cepheleri genel olarak çağdaş bir mimarinin izlerini taşımaktadır.					
3. Caddedeki konut cepheleri sahte (taklit) uygulamalardır.					
4. Caddedeki konut cepheleri genel olarak etkileyici bir mimarinin izlerini taşır.					
5. Caddedeki konut cepheleri sıkıcıdır.					
6. Caddedeki konut cepheleri birbiriyle uyumludur.					
7. Caddedeki konut cepheleri kütleli olarak orantılıdır.					
8.Caddedeki konut cephelerinde kullanılan renkler birbirleriyle ve doğayla uyumludur.					
9. Caddedeki konut cepheleri düzenlidir.					
10. Caddedeki konut cepheleri iç mekan konforunu yansıtmaktadır.					
11.Caddedeki konut cepheleri kent silüetini olumlu etkilemektedir.					
12. Caddedeki konut cepheleri sıradandır.					
13. Caddedeki konut cephelerinde doğal malzeme kullanılmıştır.					
14. Cadde üzerinde yuvarlatılmış kenarlara sahip cepheler daha etkili durmaktadır.					
15. Caddenin güneyinde kalan cepheler daha iyi tasarlanmıştır.					
16. Caddenin kuzeyinde kalan cepheler daha iyi tasarlanmıştır.					
17. Caddedeki konut cepheleri kentsel dönüşümün iyi örneklerindedir.					
18. Caddenin konutlarla birlikte popüleritesi artmıştır.					

Anketimize zaman ayırıp, katıldığınız için teşekkür ederiz...

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Nursena TOPATAN ORHAN
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : KONYA 16.09.1994
Telefon : 0 (505) 494 22 22
Faks : -
e-mail : nursenatopatann@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Meram Anadolu Lisesi, Meram, Konya	2012
Üniversite	: Selçuk Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü	2016
Yüksek Lisans	: Konya Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı	2019
Doktora	: -	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2016	Mostar Mimarlık	Mimar
2016- 2019	Monad Mimarlık	Mimar

UZMANLIK ALANI

YABANCI DİLLER İngilizce